

# การตรวจสอบข่าวลวง ของสื่อมวลชนไทยในยุคดิจิทัล

สุภาพร ศรีหาวงศ์

การศึกษารายบุคคลนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต  
สาขาวิชานิเทศศาสตร์ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

พ.ศ.2561

**Verification of Fake News in Thai Media in a digital age**

**supaporn srihawong**

**A Individual Study Submitted in Partial Fulfillment of Requirements**

**for the Degree of Master of Communication Arts**

**Faculty of Communication Arts, Dhurakij Pundit University**

**2018**



ใบรับรองการศึกษารายบุคคล  
คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์  
ปริญญา นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต

หัวข้อการศึกษารายบุคคล การตรวจสอบข่าวลวงของสื่อมวลชนไทยในยุคดิจิทัล  
เสนอโดย น.ส.สุภาพร ศรีหาวงศ์  
สาขาวิชา นิเทศศาสตร์  
อาจารย์ที่ปรึกษา ดร.ชนัญศรา อรนพ ณ อยุธยา  
ได้พิจารณาเห็นชอบโดยคณะกรรมการสอบการศึกษารายบุคคลแล้ว

  
.....ประธานกรรมการ  
(ดร.โสภัทร นาสวัสดิ์)

  
.....กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษา  
(ดร.ชนัญศรา อรนพ ณ อยุธยา)

  
.....กรรมการ  
(ผศ.ดร.พิทักษ์ศักดิ์ ทิศารักษ์)

คณะนิเทศศาสตร์รับรองแล้ว

  
.....คณบดีคณะนิเทศศาสตร์  
(อาจารย์ กอบกิจ ประดิษฐ์ผลพานิช)

วันที่ 20 เดือน ก.ค พ.ศ. 61

หัวข้อการศึกษารายบุคคล	การตรวจสอบข่าวลวง ของสื่อมวลชนไทยในยุคดิจิทัล
ชื่อผู้เขียน	สุภาพร ศรีหาวงษ์
อาจารย์ที่ปรึกษา	ดร.ชนัญสราร อรนพ ณ อยุธยา
สาขาวิชา	นิเทศศาสตร์
ปีการศึกษา	2560

### บทคัดย่อ

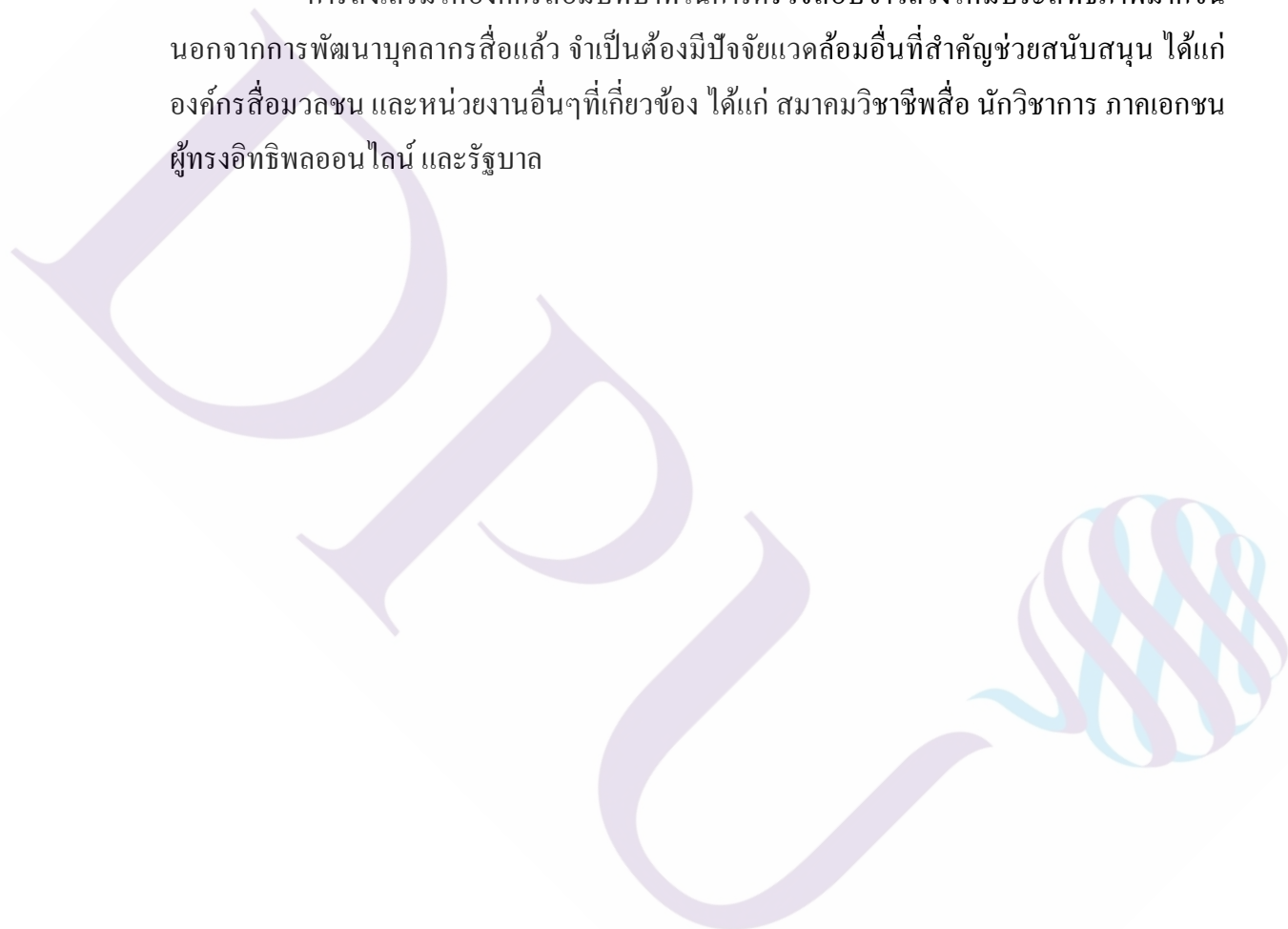
การศึกษาวิจัย เรื่อง “ การตรวจสอบข่าวลวง ของสื่อมวลชนไทยในยุคดิจิทัล ” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา กระบวนการคัดเลือกข่าวจากสื่อออนไลน์ เพื่อศึกษาการตรวจสอบข่าวลวง เพื่อศึกษาแนวทางในการแก้ไขภายหลังการเผยแพร่ข่าวลวง ของสื่อมวลชนไทยในยุคดิจิทัล และเพื่อศึกษาแนวทางส่งเสริมบทบาทองค์กรสื่อในการตรวจสอบข่าวลวงในยุคดิจิทัล โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก ( In - depth Interview ) บรรณาธิการบริหาร บรรณาธิการข่าว ผู้ช่วยหัวหน้าข่าว แอดมินข่าว นักวิชาการด้านสื่อสารมวลชน และสมาคมวิชาชีพสื่อ รวม 8 คน

ผลการศึกษา พบว่า พบว่าสื่อมวลชนมีกระบวนการคัดเลือกข่าวจากสื่อออนไลน์ โดยการคัดเลือกจากเนื้อหาที่ผู้ใช้ผลิตสื่อออนไลน์ตามประเด็นที่บุคคลในโลกออนไลน์ให้ความสนใจ โดยมีเกณฑ์ประกอบการตัดสินใจจากยอดการมีส่วนร่วม ได้แก่ จำนวนผู้เข้าชม ยอดกดไลค์ กดแชร์ ส่วนการตรวจสอบข่าวลวง เมื่อสื่อมวลชนคัดเลือกข่าวจากสื่อออนไลน์แล้วจะนำมาผ่านกระบวนการตรวจสอบตามขั้นตอนของกองบรรณาธิการข่าว ซึ่งจะทำการตรวจสอบให้ถึงแหล่งต้นทางข้อมูลมากที่สุด ใช้การเทียบเคียงจากสำนักข่าวอื่น แฟนเพจน่าเชื่อถือที่มียอดผู้ติดตามจำนวนมาก และการสัมภาษณ์นักวิชาการ ส่วนกรณีที่ไม่สามารถตรวจสอบไปยังแหล่งต้นทางข้อมูล หรือติดต่อผู้ที่เกี่ยวข้องไม่ได้ สื่อมวลชนจะเลือกไม่นำเสนอ หรือ รายงานตามเหตุการณ์ที่ปรากฏขณะนั้น โดยกำกับ วันเวลา สถานที่เกิดเหตุไว้ชัดเจน ขณะเดียวแนวทางในการแก้ไข ภายหลังเผยแพร่ข่าวลวง เมื่อสื่อมวลชนทำการตรวจสอบอย่างละเอียดแล้วพบว่า ข้อมูลที่นำเสนอไปก่อนหน้านี้เป็นข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง ก็จะทำการตรวจสอบอย่างละเอียดครอบคลุมอีกครั้งก่อนนำเสนอข้อมูลข่าวใหม่เข้าไปเพิ่มเติมภายหลัง

สื่อมวลชน นักวิชาการและสมาคมวิชาชีพสื่อ จึงเห็นตรงกันว่าควรมีแนวทางในการส่งเสริมบทบาทองค์กรสื่อในการตรวจสอบข่าวลวง โดยสามารถสรุปได้ 4 วิธี ดังนี้ 1.ระดับตัวบุคคลกรสื่อมวลชน จะต้องมีการจัดอบรมทักษะและสร้างความตระหนักรู้ในเรื่องความเท่าทันสื่อ

วิธีการตรวจสอบ และบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชน 2.กระบวนการทำข่าว สื่อมวลชนจะต้องมีกระบวนการตรวจสอบมากกว่า 1 แหล่ง แม้จะมีการแข่งขันสูงก็ตาม ต้องแลกเปลี่ยนประสบการณ์หาแนวทางแก้ไขและตั้งรับในการตรวจสอบข้อมูลรวมถึงจัดคนมอ니터เฉพาะ 3.เครื่องมือและฐานข้อมูลสนับสนุน จะต้องจัดทำฐานข้อมูลวิชาการ เครื่องมือเทคโนโลยีช่วยตรวจสอบและเว็บไซต์ให้สื่อตรวจสอบข้อเท็จจริงได้ และ 4.รัฐมีการร่วมมือกับสื่อ ในการสนับสนุนเงินทุน และเปิดให้สื่อสามารถเข้าถึงข้อมูลที่จำเป็นได้

การส่งเสริมให้องค์กรสื่อมีบทบาทในการตรวจสอบข่าวลวงให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากการพัฒนาบุคลากรสื่อแล้ว จำเป็นต้องมีปัจจัยแวดล้อมอื่นที่สำคัญช่วยสนับสนุน ได้แก่ องค์กรสื่อมวลชน และหน่วยงานอื่นๆที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สมาคมวิชาชีพสื่อ นักวิชาการ ภาคเอกชน ผู้ทรงอิทธิพลออนไลน์ และรัฐบาล



Individual Study	Verification of Fake News in Thai Media in a digital age
Author	supaporn srihawong
Advisor	Dr. Chanansara Oranop Na Ayutthaya
Department	Communication of Arts
Academic Year	2017

### ABSTRACT

The study of “Verification of Fake News in Thai Media in a digital age” aimed (1) to study process of news selection from online media, (2) to study verification of fake news, (3) to study Thai media’s solutions after dissemination of fake news in digital age and (4) to study the model to promote journalism organization in verification of fake news in digital age. This research was qualitative research conducted by using in - depth interview method on 8 people including executive editor, news editor, assistant news chief section, news administrator, journalism professor and journalism organization.

The results found that media tended to select news from user-generated contents that netizen were paying attention to. They also selected contents from engagement reach including views, likes and shares. To verify fake news after news selection process, news editorial department will verify the news by 1) checking sources of information, 2) comparing news to other news agency, 3) checking fanpage’s credibility from the number of followers and 4) interviewing the expert on that issue. In case of no source of information or cannot contact relevant person, the media would not report the news or report it with the information at the time with clear date, time and location on the report. However, if there were dissemination of fake news, the solutions were to check news information thoroughly again and add up the correct information later.

Media, journalism professor and journalism organization agreed on the model to promote the role of journalism organization in verification of fake news including 1) On personal level. There should be training to raise awareness on media literacy to verify the information in digital age and the role of media. 2) News process. Media require more than one source of information before reporting news despite having high competition. They have to exchange information and set up the team to monitor news data specifically. 3) Tools and Databases Support.

There should be central database technology or website to help verify the data and 4) Government should cooperate with media by funding and providing necessary information.

In addition, to promote the journalism organization in verify fake news efficiently, every relevant segments including media, journalism organization, journalism professor, private sector, online influencers and government have to work together and provide every support need.



## กิตติกรรมประกาศ

การจัดทำสารนิพนธ์ เรื่อง “ การตรวจสอบข่าวลวงของสื่อมวลชนไทยในยุคดิจิทัล ” ครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ เนื่องจากได้รับคำแนะนำ ข้อคิดเห็น อันเป็นประโยชน์ อีกทั้งยังช่วยแก้ไข ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินงาน ขอขอบพระคุณ ดร.ชนัญสรุ อรณพ ณ อรุชยา อาจารย์ที่ปรึกษา ที่ทุ่มเททั้งแรงกายแรงใจ รวมถึงให้กำลังใจผู้วิจัยด้วยดีตลอดมา ขอขอบพระคุณ ดร. โสภัทร นาสวัสดิ์ และ ผศ.ดร.พิทักษ์ศักดิ์ ทิศภาคย์ กรรมการ ที่ให้คำแนะนำ ทำให้สารนิพนธ์เล่มนี้ เสร็จสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณ ผู้อำนวยการหลักสูตรปริญญาโท คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจ บัณฑิตย์ คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ หมายรวมถึง คุณครู อาจารย์ที่ช่วยอบรมบ่มเพาะ ตั้งแต่ระดับชั้น เตรียมอนุบาลจนถึงปัจจุบัน ขอขอบพระคุณ ผู้ให้ข้อมูล นักวิชาการ เจ้าของแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัย เอกสารอิเล็กทรอนิกส์ทุกชิ้น ที่นำมาเป็นส่วนประกอบสำคัญในสารนิพนธ์เล่มนี้

นอกจากนั้น ขอขอบคุณเพื่อนๆรหัส59 ทุกคนที่มอบไมตรีจิตที่ดี และช่วยเหลือใน ระหว่างการศึกษาดูตลอดระยะเวลา 2 ปีที่ผ่านมา ขอขอบคุณโต๊ะอาชญากรรมไอ.เอ็น.เอ็น เพื่อนพี่น้อง ภาคนาม และเพื่อนๆทุกคน ที่คอยให้กำลังใจ สนับสนุนการศึกษาในครั้งนี้

และที่ขาดไม่ได้ ขอขอบพระคุณครอบครัว “ ศรีหาวงศ์ ” ที่เป็นหนึ่งกำลังใจสำคัญ คอยห่วงใยสนับสนุนในทุกอย่างก้าว ให้สามารถฝ่าฟันอุปสรรคความยากลำบากต่างๆมาได้ สุดท้าย นี้ ยากบอกพ่อแม่ และครอบครัวเราว่า “ หนูเรียนจบปริญญาโทแล้วค่ะ ”

สุภาพร ศรีหาวงศ์

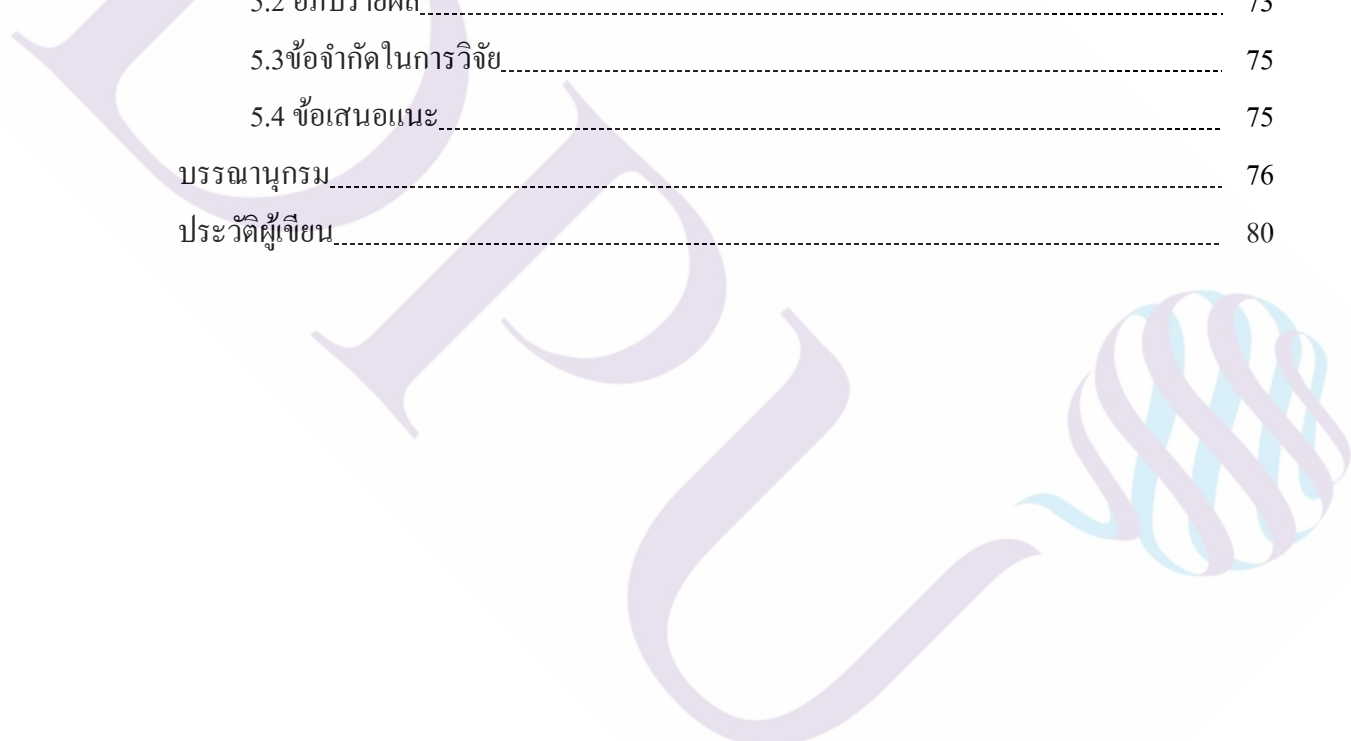


## สารบัญ

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ฅ
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ฉ
บทที่	
1. บทนำ.....	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 คำถามนำวิจัย.....	10
1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	10
1.4 กรอบแนวคิด.....	11
1.5 ขอบเขตการวิจัย.....	11
1.6 นิยามศัพท์.....	11
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	13
2. แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	14
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับข่าวลวง.....	14
2.2 แนวความคิดเกี่ยวกับรูปแบบกระบวนการสื่อข่าว.....	23
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการทำงานขององค์กรสื่อมวลชน.....	30
2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	33
3. ระเบียบวิธีวิจัย.....	37
3.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ.....	37
3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	41
3.3 การตรวจสอบเครื่องมือ.....	44
3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	44
3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	45

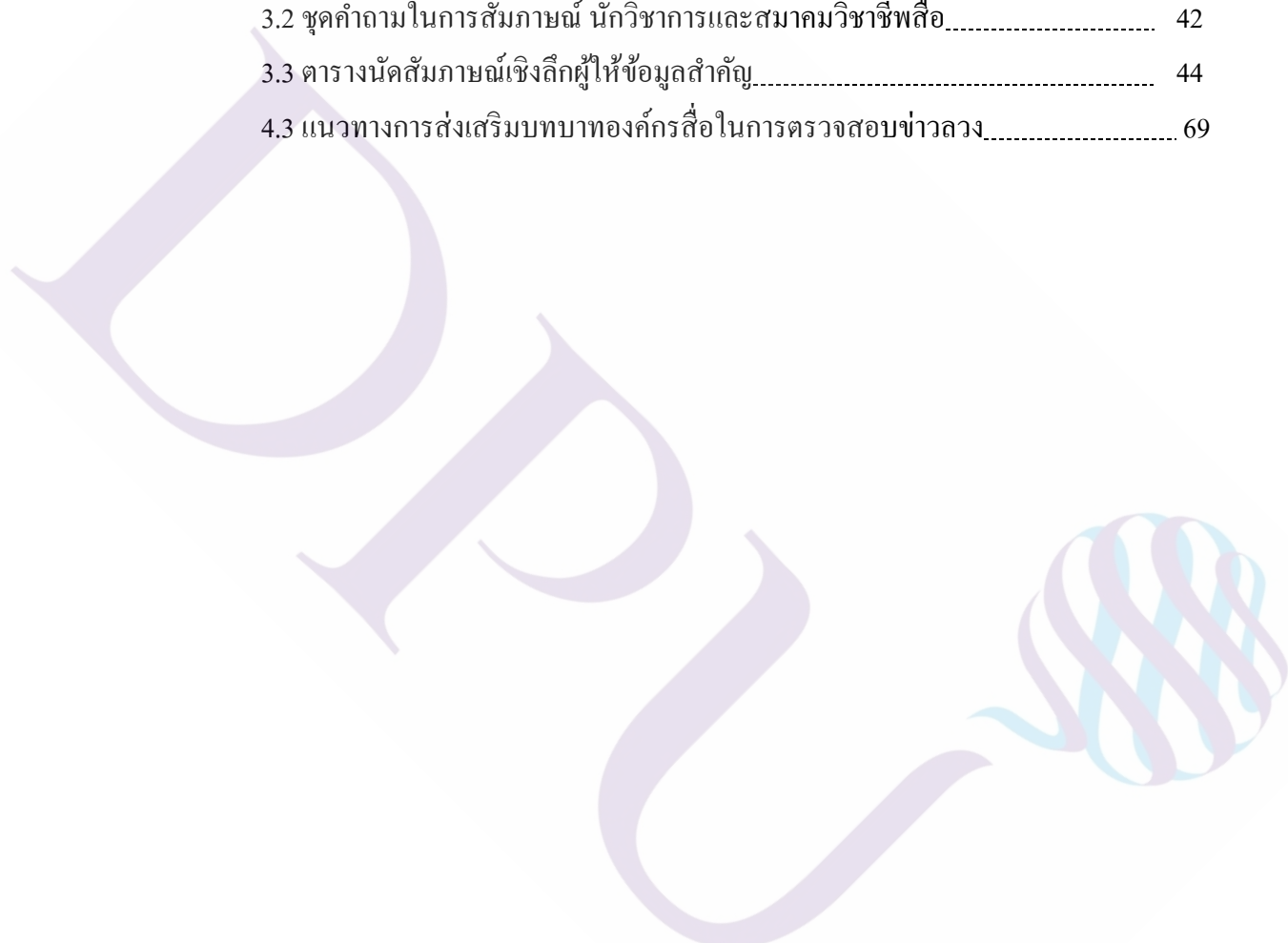
สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4. ผลการวิจัย.....	46
4.1 กระบวนการคัดเลือกข่าวจากสื่อออนไลน์.....	46
4.2 การตรวจสอบข่าวลวง.....	50
4.3 แนวทางการแก้ไขภายหลังการเผยแพร่ข่าวลวง.....	55
4.4 แนวทางการส่งเสริมบทบาทองค์กรสื่อในการตรวจสอบข่าวลวงในยุคดิจิทัล.....	57
5. สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	70
5.1 สรุปผลการวิจัย.....	70
5.2 อภิปรายผล.....	73
5.3 ข้อจำกัดในการวิจัย.....	75
5.4 ข้อเสนอแนะ.....	75
บรรณานุกรม.....	76
ประวัติผู้เขียน.....	80



สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
3.1 รายชื่อองค์กรสื่อมวลชนที่ใช้ในการวิจัย.....	39
3.2 รายชื่อนักวิชาการ / สมาคมวิชาชีพ ที่ใช้ในงานวิจัย.....	41
3.3 ชุดคำถามในการสัมภาษณ์องค์กรสื่อมวลชน.....	41
3.2 ชุดคำถามในการสัมภาษณ์ นักวิชาการและสมาคมวิชาชีพสื่อ.....	42
3.3 ตารางนัดสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ.....	44
4.3 แนวทางการส่งเสริมบทบาทของสื่อในการตรวจสอบข่าวลวง.....	69



## สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1.1 นักวิชาการดิง แซร์ข่าวลวงพบกล่องดำ เครื่องบินMH370 กลางมหาสมุทรอินเดีย....	7
1.2 ภาพผู้ทรงอิทธิพลทางออนไลน์แฉเดือนเว็บไซต์ข่าวลวง.....	8
1.3 ภาพเว็บไซต์ไทยรัฐ นำเสนอข่าวจากการตรวจสอบข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์....	9
2.1 เว็บไซต์ปลอมใช้ชื่อย่อคล้ายคลึงองค์กรสื่อที่ได้รับความน่าเชื่อถือ.....	15
2.2 ข่าวสดเอาจริงแฉ ปอท.เอาผิดเว็บไซต์ปลอมอ้างชื่อลงข่าวมั่ว.....	17
2.3 เพจชัวร์ก่อนแชร์ รวบรวมเว็บไซต์ปลอม.....	17
2.4 เว็บไซต์ปลอมอ้างชื่อ “ไทยรัฐ” นำเสนอข่าวลวง เมื่อ 30 พฤศจิกายน 2559.....	18
2.5 เว็บไซต์ไทยรัฐ เตือน เช็ก 4 จุดสังเกตก่อนแชร์.....	18
2.6 พอลฮอร์เนอร์ นักเขียนข่าวลวงชาวอเมริกัน.....	19
2.7 เว็บไซต์ปลอม มติชน แซร์ข่าวเว็บปลอมโพสต์ข่าวหลอก ประชาชน.....	20
2.8 ภาพประกอบข่าวสื่อมวลชนนำเสนอโดยไม่ตรวจสอบข้อเท็จจริง.....	21
2.9 ลักษณะการทำงานของสื่อมวลชน.....	22
2.10 แสดงกระบวนการสื่อข่าวแบบดั้งเดิม.....	23
2.11 รูปแบบการทำงานของกองบรรณาธิการข่าวศตวรรษที่ 21.....	26
2.12 แสดงการไหลของข่าวตามขั้นตอนกระบวนการข่าวรูปแบบใหม่ของสำนักข่าวAP.....	27
2.13 แสดงการเปลี่ยนแปลงกระบวนการสื่อข่าวของสำนักข่าว AP.....	28
3.1 เว็บไซต์ปลอมไทยรัฐ.....	38
3.2 ข่าวที่นำเสนอโดยไม่ทำการตรวจสอบ และการถูกปลอมแปลง เพจเดลินิวส์จนถูกดำเนินคดี.....	38
3.3 ตัวอย่างเว็บไซต์ และแฟนเพจข่าวสด.....	39
4.1 วิธีการตรวจสอบข่าวลวง.....	51
4.2 ภาพเว็บไซต์ที่สมาคมผู้ผลิตสื่อออนไลน์จัดทำเพื่อตรวจสอบข่าวลวง.....	66
5.1 กระบวนการตรวจสอบข่าวลวงของสื่อมวลชนไทยในยุคดิจิทัล.....	72
5.2 ร่วมมือตรวจสอบข่าวลวง.....	77

# บทที่ 1

## บทนำ

### 1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ข่าวลวง หรือ Fake news ไม่ใช่เรื่องใหม่ที่เพิ่งเคยเกิดขึ้น แต่มันเกิดขึ้นมานานแล้วและมี การพัฒนารูปแบบการแพร่กระจายที่แนบเนียนตามเทคโนโลยีของโลกที่กำลังก้าวหน้า ซึ่งในปี 2560 “Fake news” ได้กลับมาเป็นปัญหาบนโลกออนไลน์จนกลายเป็นเรื่องที่โด่งดังในสหรัฐอเมริกา และถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างหนัก ในช่วงการเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐฯ โดยเฉพาะคำครหาที่ว่า “Fake news” สามารถเปลี่ยนผลการเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐฯ ได้ บทความบนเว็บไซต์ BuzzFeed ได้ชี้ว่าตัวเลขยอด engagement ข่าวลวงช่วงสามเดือนก่อนการเลือกตั้งปี 2559 มียอดพุ่งสูงถึงกว่า 8.7 ล้านครั้ง แซงหน้าข่าวที่มาจากเว็บไซต์ข่าวจริงไปมาก และข่าวที่มียอด engagement สูงสุดล้วนแล้วแต่เป็นข่าวโจมตีฮิลลารี คลินตัน จากพรรคเดโมแครต (blognone,2560)

นอกจากนี้ ฝ่ายผู้ที่ให้การสนับสนุนนายโดนัลด์ ทรัมป์ ยังถูกวิจารณ์ว่าสร้างเว็บไซต์ ข่าวลวงขึ้นมา เพื่อเรียกคะแนนเสียงหรือโจมตีคู่ต่อสู้ อย่าง นางฮิลลารี คลินตัน ซึ่งตัวอย่างข่าวลวงที่ถูกนำมาใช้ มีตั้งแต่ ฮิลลารี คลินตัน ให้การสนับสนุนผู้ก่อการร้าย ไปจนถึง โดนัลด์ ทรัมป์ ได้รับคำยกย่องจากพระสันตะปาปาที่กรุงโรม เพื่อเป็นการชักจูงผู้นับถือศาสนาที่เคร่งครัดให้หันมาเลือกตนเอง เมื่อทรัมป์ได้รับชัยชนะ ก็ส่งผลให้แคว้นไอทีสหรัฐอเมริกา ซึ่งส่วนใหญ่ให้การสนับสนุนฮิลลารี คลินตัน ต้องหันมาทบทวนตัวเองอย่างจริงจังว่าจะแก้ไขปัญหาลวงที่เกิดขึ้นได้อย่างไร ในทางกลับกันนายโดนัลด์ ทรัมป์ ก็ออกมาโจมตีสื่อมวลชน อย่างเว็บไซต์ข่าวออนไลน์ BuzzFeed และสำนักข่าว CNN ว่า “เป็นสำนักข่าวปลอม” เนื่องจากทั้งสองเว็บไซต์ข่าวได้เปิดเผยรายงานที่อ้างว่า ประเทศไทยมีการแทรกแซงผลการเลือกตั้งของสหรัฐอเมริกา เพื่อช่วยให้นายโดนัลด์ ทรัมป์ ชนะการเลือกตั้งในครั้งนั้น (“FakeNewsวิกฤติการสื่อสารในยุคดิจิทัล”,2561)

ขณะเดียวกัน สื่อสังคม (social media) อย่างเฟซบุ๊ก ก็ถูกพ่งเล็งว่าเป็นพื้นที่ที่มีการแพร่กระจายของ ข่าวลวงมากที่สุดในโลกออนไลน์ จนกระทั่ง มาร์ค ซักเคอร์เบิร์ก ประธานเจ้าหน้าที่บริหาร (ซีอีโอ) ของเฟซบุ๊ก ต้องออกมายืนยันว่า เรื่องราวบนนิวส์ฟีดเฟซบุ๊กกว่า 99%เป็น ข่าวจริงไม่ใช่ข่าวลวงอย่างที่ถูกลดค่าหา แต่สุดท้ายก็ต้องออกมา ยอมรับว่า ยอดผู้ใช้งานเฟซบุ๊กที่ลดลงเป็นผลมาจากที่ เฟซบุ๊กปรับลดการแสดงผลวิดีโอที่กำลังได้รับความนิยมในกระดานข่าว หรือ

นิวส์ฟีดของผู้ใช้งาน ซึ่งช่วยประหยัดเวลาให้กับผู้ใช้งานบนหน้าจอเฟซบุ๊กในแต่ละวันได้มากถึง 50 ล้านชั่วโมงต่อวัน แต่หนึ่งในสาเหตุที่แท้จริง ที่เฟซบุ๊กต้องเร่งออกมาเปลี่ยนแปลงในครั้งนี้ เป็นผลมาจากการแพร่กระจายของข่าวลวงที่ระบอบอย่างหนักและปั่นป่วนให้เกิดความแตกแยกในช่วงของการเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา เมื่อปี 2559 โดยการที่รัฐเซียได้เข้ามาเผยแพร่ข้อความทางการเมืองของสหรัฐอเมริกา และเข้าถึงผู้ใช้เฟซบุ๊กและอินสตราแกรมชาวสหรัฐฯผ่านโฆษณามากถึง 150 ล้านคน (“โซเซียลอ่วมช่วงลวงจุดยอดสวบ”, 2561) และก่อนหน้าที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลงระบบการคัดกรอง หรือที่เรียกกันว่า อัลกอริทึม บนนิวส์ฟีดของผู้ใช้งาน เฟซบุ๊กได้ออกมาตรการเชิงรุก โดยร่วมมือกับ Google ในการพัฒนาเทคโนโลยีการแจ้งเตือนข่าวลวงเพื่อให้ทีมงานทำการตรวจสอบข้อมูล เช่น การแบน (ban) การปักธง (Flag) การลบ (Delete) ซึ่งเป็นการรายงานข่าวลวงที่เกิดขึ้นในสื่อสังคม เป็นการแก้ไขปัญหาในเบื้องต้น ส่วนองค์กรสื่อและนักวิชาการในต่างประเทศก็หันมาร่วมมือกันลงทุนเพื่อตั้งทีมจับโกหก The Fact Checker ในการตรวจสอบข้อเท็จจริงไปพร้อมๆกับการติเบต ช่วงการเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐฯ เพื่อบอกผู้รับสารว่าสิ่งที่ผู้สมัครกำลังพูดอยู่นั้นเป็นข้อเท็จจริงหรือข่าวลวงที่ถูกสร้างขึ้น รวมไปถึงการตื่นตัวของประเทศเยอรมันนีที่ในช่วงปลายปี 2559 นักการเมืองได้ให้ความสำคัญกับปัญหาข่าวลวงเป็นพิเศษ โดยเสนอกฎหมายเข้าสู่สภาให้เฟซบุ๊กและบริษัทสื่อสังคมรายอื่นต้องจ่ายค่าปรับที่สูงถึง 500,000 ยูโร หรือ ประมาณ 18.8 ล้านบาทในความผิดฐาน “ตีพิมพ์” ข่าวลวงลงบนแพลตฟอร์มของตนเอง หากไม่ลบข่าวนั้นหลังได้รับการแจ้งเตือน จากนั้นจะต้องทำการโพสต์ข่าวฉบับแก้ไขที่ถูกต้องลงในพื้นที่เดียวกันให้ผู้คนที่ได้เห็นอย่างชัดเจน (“เยอรมันนี่กับข่าวปลอมบนเฟซบุ๊ก”, 2560 )

ขณะเดียวกัน ในต่างประเทศแถบทวีปเอเชียได้อย่าง ประเทศอินเดีย ซึ่งก็ประสบกับปัญหาข่าวลวงที่ถูกแพร่กระจายมากในแอปพลิเคชัน วอทแอป และข้อความบนมือถือผ่านสื่อสังคมที่ผู้คนเข้าถึงได้ง่ายเนื่องจากราคาถูก ข่าวลวงจึงแพร่กระจายอย่างรวดเร็ว ยิ่งในพื้นที่ห่างไกล กลุ่มคนเหล่านั้นจะยิ่งเชื่อว่าข่าวลวงที่ถูกเผยแพร่ นั้นเป็นเรื่องจริง ภาคเอกชนมากกว่า 2 แห่งจึงลุกขึ้นมาควักเงินทุนตั้งองค์กร และจัดสร้างเว็บไซต์ในการตรวจสอบข่าวเพื่อต่อสู้กับปัญหานี้ โดยเว็บไซต์เหล่านั้นจะทำหน้าที่ตรวจสอบ และผลิต content ที่เป็นข้อมูลถูกต้อง แล้วทำอย่างไรก็ได้ให้ข้อมูลที่ถูกต้องนั้นส่งต่อออกไปให้ได้มากที่สุด (“The people trying to fight fake news in India”, 2017)

ดังเช่นในต่างประเทศแถบทวีปเอเชียได้อย่างประเทศอินเดีย ซึ่งก็ประสบกับปัญหาข่าวลวงที่ถูกแพร่กระจายมากในแอปพลิเคชัน วอทแอป และข้อความบนมือถือผ่านสื่อสังคมที่ผู้คนเข้าถึงได้ง่ายเนื่องจากราคาถูก ข่าวลวงจึงแพร่กระจายอย่างรวดเร็ว ยิ่งในพื้นที่ห่างไกล กลุ่มคนเหล่านั้นจะยิ่งเชื่อว่าข่าวลวงที่ถูกเผยแพร่ นั้นเป็นเรื่องจริง ภาคเอกชนมากกว่า 2 แห่งจึงลุกขึ้นมาควักเงินทุนตั้งองค์กร และจัดสร้างเว็บไซต์ในการตรวจสอบข่าวเพื่อต่อสู้กับปัญหานี้ โดยเว็บไซต์เหล่านั้นจะ

ทำหน้าที่ตรวจสอบ และผลิต content ที่เป็นข้อมูลถูกต้อง แล้วทำอย่างไรก็ได้ให้ข้อมูลที่ถูกต้องนั้นส่งต่อออกไปให้ได้มากที่สุด (“The people trying to fight fake news in India”,2017)

ส่วนประเทศเพื่อนบ้าน เมื่อช่วงต้นเดือนเมษายน สภามหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ อนุมัติร่างการปราบปรามการเผยแพร่ข่าวลวงหรือ Fake News ซึ่งผู้กระทำผิดอาจได้รับโทษสูงสุดคือปรับไม่เกิน 500,000 ริงกิต คิดเป็นเงินไทยมูลค่ากว่า 4 ล้านบาท และจำคุก 6 ปี แม้ว่าประชาชนจะไม่เห็นด้วยในการอนุมัติร่างฯ เพราะเป็นการริดรอนสิทธิแต่ก็ยังถือว่าในต่างประเทศมีการแก้ไขตอบสนองประชาคมโลกที่มองปัญหา Fake News เป็นอันดับโลก ในขณะที่ไทยยังไม่มีอุปกรณ์เทคโนโลยีที่เอื้ออำนวย (“มาเลเซียผ่านกฎหมายต่อต้านข่าวปลอมฉลุย ก่อนนายกฯ ตัดสินใจยุบสภาสุกรีนี้”,2018)

ด้าน สถานการณ์ข่าวลวงในประเทศไทย นายฐิติพล ปัญญาธิปนนท์ ผู้สื่อข่าวบีบีซีไทย ได้กล่าวไว้ว่า ข่าวลวง หรือ Fake news คือการผลิตข้อมูลเท็จเพื่อสร้างความปั่นป่วน หรือมุ่งหมายทรัพย์สิน เป็นเรื่องที่ทั้งผู้บริโภคและสื่อมวลชนต้องรับมือเสมอมา ในยุคที่คนอ่านข่าวผ่านสื่อสังคม ข่าวลวงได้ถูกพัฒนาให้ส่งต่อได้ง่าย แต่ตรวจสอบได้ยาก และมีแนวโน้มที่เพิ่มมากขึ้นในแต่ละปี (“ข่าวปลอมในไทย: คุณควรกังวลแค่ไหน”,2017) เช่นเดียวกับ จุลสารราชดำเนิน ฉบับวันที่ 9 สิงหาคม 2560 ที่ให้ข้อมูลว่า Fake news คือ ข่าวที่ไม่เป็นจริง แวดวงสื่อมวลชนต่างประเทศเรียกว่า Fake news หรือ ข่าวลวง ที่สื่อมวลชนมีอาชีพกำลังเป็นกังวลกันอยู่ เพราะข่าวลวงนั้น ได้ส่งผลกระทบต่อทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และสติปัญญาของผู้คนในสังคมด้วย (“หยุดตีทะเบียนสื่อ หยุดครอบงำประชาชน”,2017) ขณะที่ สมคิด จาตุศรีพิทักษ์ รองนายกรัฐมนตรี ก็ได้กล่าวถึง Fake news และบทบาทสื่อในประเทศไทย ว่า “เราต้องเปิดใจกัน เป็นมิตรสหายกัน สื่อความกัน มีเดียก็ต้องสื่อความให้เข้าใจ ไม่ใช่มีแต่ Fake news บิดเบือนใช้ไม่ได้ มันประเทศของเราเอง เราต้องสามัคคีกันก่อน และเมื่อนั้นประเทศไทยจะมีความหวัง...” (“ไม่ว่าใครจะเป็น ผู้นำ อย่ารังเกียจทหาร-ตำรวจ”,2017)

ในอดีตจนถึงปัจจุบันข่าวลวงยังคงมีอิทธิพลและสร้างผลกระทบอย่างมากในสังคมไทย ไม่ว่าจะเป็นเกมการเมือง ที่ถูกงัดออกมาตอบโต้ตอบกันในช่วงวิกฤติการเมืองที่ร้อนระอุ อาทิ ช่วงปลายปี 2558 อดีตนายกรัฐมนตรีนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตรถูกกระแสข่าววิพากษ์วิจารณ์เรื่องจดหมายจาก “รัฐสภายุโรปเชิญยิ่งลักษณ์คู่สถานการณ์ประเทศไทย” ซึ่งเหตุการณ์นี้ รักษาการเลขาธิการพรรคไทยรักไทยในขณะนั้น ก็ออกมาชี้แจงว่าไม่เป็นความจริง และไม่ทราบเจตนาของผู้ที่นำออกมาเผยแพร่ เช่นเดียวกับ นักวิชาการ นายศิริโรตม์ คล้ามไพบูลย์ ก็ได้เขียนอธิบายความเห็นลงเฟซบุ๊กส่วนตัวให้ลูกคิดว่า สำหรับผู้เสพติดความเกลียดชังทางการเมืองจนลุลกลามไปถึงขั้นโจมตีสมาชิกรัฐสภายุโรป มุมมองของคนเหล่านี้มีผลอย่างมากต่อการกำหนดท่าทีของรัฐสภายุโรปกับ

ประเทศไทย ถ้าไม่เข้าใจความสำคัญของคนเหล่านี้ ก็ระวังประเทศไทยจะเสียหายในระยะยาว หรือกรณี เว็บไซต์ Thai E-News ที่ได้เสนอบทความ เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2560 กล่าวถึงเหตุการณ์เมื่อปลายเดือนพฤศจิกายน ถึงเดือนธันวาคม 2560 ที่มีกรรฟีก Fake news แชรร์ว่อนทางสื่อออนไลน์ ว่าอัยการเตรียมฟ้องสุเทพต่อศาล 9 ข้อหาแต่ต่อมาไม่ปรากฏข่าวจริงใดๆมาสนับสนุน จนกระทั่งหลายสำนักออกมานำเสนอเนื้อหาว่า “ปรากฏว่าทั้งหมดเป็นข้อความเท็จ ”

นอกเหนือจากสถานการณ์ข่าวลวงในประเทศไทยจะถูกหยิบยกมาเป็นอาวุธทางการเมืองแล้ว ความเชื่อด้านสุขภาพก็เป็นอีกหนึ่งปัญหา พิรพล อนุตร โสคติ ผู้ผลิตรายการแชร์ก่อนแชร์ ที่เป็นหน่วยงานแรกของประเทศไทยในการตรวจสอบข้อเท็จจริงบนโลกออนไลน์ เมื่อต้นปี 2558 มองว่า กว่า 500 คอนทนต์ที่ช่วยให้เข้าใจเกี่ยวกับข้อมูลเท็จบนโลกออนไลน์ พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีการสอบถามเข้ามามากที่สุดคือเรื่องปัญหาสุขภาพ จึงมองว่าผู้ผลิตเรื่องเท็จ มองเห็นพฤติกรรมของผู้อ่านที่ขาดทักษะการตรวจสอบข้อมูล โดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุที่เพิ่งเข้าสู่โลกอินเทอร์เน็ต อาจจะขาดความเท่าทันสื่อดิจิทัล ไม่ทันคิดว่าการเขียนข้อความภาพ วิดีโอ ลักษณะนี้จะเป็น Fake news ได้ และนอกจากข่าวลวงที่รวบรวมได้ในปี 2559 กว่า 300 หัวข้อนั้น ยังพบว่าข่าวลวงในลักษณะปลุกปั่นเกี่ยวกับศาสนาและการเมืองมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ทำให้คนที่มองเห็นโอกาสบนความไม่ถูกต้อง หยิบจุดนี้ไปจับเคลื่อนบางอย่างทางการเมืองหรืออุดมการณ์ที่มีความซับซ้อน ข่าวลวงอาจจะทำให้เกิดความขัดแย้งมากขึ้นได้ หากในปี 2561 นี้ประเทศไทยมีการจัดการเลือกตั้ง “ประชาชนจึงต้องเตรียมตัว สื่อมวลชนเองก็ต้องเตรียมที่จะแก้ปัญหา เพราะข้อมูลที่มีจำนวนมากๆนั้น จะบอกประชาชนไม่ให้เชื่อ อย่าแชร์ ก็คงเป็นไปได้ เพราะทุกคนหวังดี อยากจะแบ่งปันบอกต่อข้อมูล ที่เขาคิดว่าคือออกไป” (“FakeNewsวิกฤติการสื่อสารในยุคดิจิทัล”,2561)

ส่วนการทำงานของสื่อมวลชนในยุคดิจิทัลก็เป็นอีกหนึ่งองค์ประกอบหลักสำคัญในการคัดเลือกและตรวจสอบประเด็นข่าว (“นักข่าวยุคดิจิทัลในยุค Gen C”,2560) ได้กล่าวไว้ว่า ยุค Gen C เป็นยุคที่อยู่กับคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต รวมถึงการบริโภคข้อมูลข่าวสารที่มากกว่า 1 แพลตฟอร์ม และเน้นการมีส่วนร่วมของผู้รับสารมากขึ้น ทั้งการกดไลค์ กดแชร์ การแสดงความคิดเห็นต่างๆ หรือแม้กระทั่งการโต้ตอบกับนักข่าว การสื่อสารในปัจจุบันจึงไม่ได้เป็นเพียง one-way communication อย่างอดีตที่ผ่านมา และทำให้เกิดนักข่าวภาคสนามสังคมออนไลน์ “Mojo” (Mobile Journalism) ที่ใช้โทรศัพท์มือถือเครื่องเดียว เป็นอุปกรณ์หลักในการทำข่าว ทั้งการเขียนข่าว สกู๊ป บทสำหรับอ่านเปิดหน้าภาคสนาม ซึ่งสะดวกสบายมีความคล่องตัวสูง ไม่ต้องพกคอมพิวเตอร์หรือนั่งจดคำสัมภาษณ์ในกระดาษแล้วกลับไปพิมพ์ที่บริษัทให้เสียเวลา แต่การเข้าถึงเทคโนโลยีและเข้าใจผู้รับสารมากขึ้นทำให้เกิดการแข่งขันและเกิดข้อผิดพลาดในการนำเสนอ



ข้อมูลบ่อยครั้ง เช่น จากการสำรวจข้อมูลของผู้วิจัยจากอินเทอร์เน็ตพบว่าเว็บไซต์พันทิพย์ (www.pantip.com) ได้ทำการรวบรวมเว็บไซต์ “ข่าวลวง” ในปี 2557 โดยคัดเลือกข่าวแต่ละลักษณะที่ได้รับความสนใจจากประชาชนจำนวน 10 อันดับดังต่อไปนี้

1. คลิปปฏิบัติการค้นหา MH370 กลางมหาสมุทรอินเดียที่ฝากล้นยักษ์ ที่มีผู้แชร์ข้อมูลและส่งต่อคลิปวิดีโอดังกล่าวเป็นจำนวนมาก จนสื่อมวลชนนำไปเผยแพร่ต่อผู้สาธารณะและเกิดกระแสวิพากษ์วิจารณ์ก่อนจะทราบข้อเท็จจริงภายหลัง ว่าคลิปวิดีโอดังกล่าวเป็นคลิปวิดีโอเก่า จนนำไปสู่ขั้นตอนการตรวจสอบข้อเท็จจริง ซึ่งเป็นไปตามคำทักท้วงว่า คลิปดังกล่าวนี้เป็นคลิปวิดีโอเก่าที่ถูกโพสต์โดยบริษัทที่ดำเนินกิจการเกี่ยวกับการผลิตรายการโทรทัศน์แห่งหนึ่งในประเทศมาเลเซีย โดยได้ลงเว็บไซต์ข่าวออนไลน์ไว้เมื่อปี 2556

2. สาวชาวอเมริกันทำศัลยกรรม ผ่าตัดทำนม 3 เต้าสื่อมวลชนก็มีการหยิบเอาประเด็นดังกล่าวไปนำเสนอตามข้อเท็จจริงที่ปรากฏหลักฐานบนสื่อสังคม “สุดพิลึก! สาวมะกันผ่าตัดทำ “นมเต้าที่ 3” เพื่อยากเป็นดาราเรียลลิตีโชว์” ก่อนที่ นายแพทย์เมทริว ซัลมาน ศัลยแพทย์ในนิวยอร์ก จะออกมาเปิดเผยต่อกรณีนี้ ว่าเป็นเรื่องลวงโลก จนสื่อไทยต้องนำเสนอเพื่อแก้ไขข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้น ว่ากรณีดังกล่าว เป็นข่าว “โละพ่อ” หรือข่าวที่ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อให้เกิดการเข้าใจที่ผิด

3. แชรส์นั่น พ่อค้าเชียงใหม่สุดหล่อ ขายนมอยู่คลองเตย ที่แท้คือนายแบบฟิลิปินส์ โดยกรณีนี้เกิดจากผู้ใช้เฟซบุ๊กชื่อ Golfsuda Nam ได้มีการแชร์ภาพ ว่า "พ่อค้าประจำเชียงใหม่ตลาดคลองเตย แผลงที่ 192 ขายนมดีสองถึง ดีสองสิบห้า ขายนมเปิบเดียวหมด เพราะขายดีมาก" จนเกิดปรากฏการณ์มีผู้เข้ามาแชร์ข้อมูล และแสดงความคิดเห็นต่างๆมากมาย ขณะที่บางเว็บไซต์ก็นำเสนอข่าวดังกล่าวโดยปราศจากการตรวจสอบข้อเท็จจริงเบื้องต้น ต่อมา เฟซบุ๊ก Golfsuda Nam ก็ได้ออกมาโพสต์ข้อความว่า หนุ่มคนดังกล่าวไม่ใช่พ่อค้าเชียงใหม่ ข้อความที่ตนเองโพสต์เป็นเพียงความต้องการที่ล้อเล่นกันเองในกลุ่มเพื่อนๆ ในเพจเท่านั้น

4. วินมอไซต์หล่อระเบิด ที่แท้แค่หนุ่มหิบบุคชินรตจักรยานยนต์ มาใส่ถ่ายรูปเล่น โดย กรณีนี้ก็เกิดจากผู้ใช้เฟซบุ๊กชื่อ Shinobi Taevite ที่ทำการเผยแพร่ ภาพวินจักรยานยนต์รับจ้างสุดหล่อพร้อมข้อความว่า “เราก้เคยทำให้ยามพีเวอร์มาละ #รอบนี้จัดเป็นพีวินคะ พีวินเบอร์ 5 สะพานหน้า ม.ธุรกิจบัณฑิต #ส่งให้ดังชั่วข้ามคืนอีกคน!” ซึ่งภาพดังกล่าวก็ถูกแชร์ต่อและถูกพูดถึงในกลุ่มผู้ใช้สื่อออนไลน์เป็นจำนวนมาก อีกทั้งยังมีแฟนเพจชื่อดัง สำนักข่าวที่น่าเชื่อถือบางสำนักหยิบยกไปนำเสนอ ก่อนจะมีการตรวจสอบข้อเท็จจริงภายหลัง ว่าหนุ่มที่ใส่ชุดจักรยานยนต์รับจ้างคนนั้น เป็นเพียง นายแบบ อายุ 21 ปี นักศึกษา คณะวิศวกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

5.ฟิล์ม รัฐภูมิ ทำภารกิจ Ice Bucket Challenge ถูกตำรวจเกาหลีจับ โดยกรณีนี้ ถูกพูดถึงจนสื่อหลักหยิบไปนำเสนอบนสื่อออนไลน์ แต่ต่อมากลับมีสื่อเกาหลี ออกมาให้ข้อมูล ว่า ตำรวจประเทศเกาหลีนั้น ไม่ได้สวมใส่เครื่องแบบเหมือนเช่นในคลิปที่คนไทยกำลังวิพากษ์วิจารณ์กัน รวมถึง ฟิล์ม รัฐภูมิ ผู้ที่ปรากฏในคลิปก็ได้ออกมาชี้แจงผ่านสื่อออนไลน์ถึงเรื่องที่เกิดขึ้นทั้งหมด คลิปดังกล่าวจึงเป็นแค่คลิปโกหกหลอกลวง

6.กรณีข่าว อีอสา! นิสิตนักศึกษา และชาวบ้านแห่ถ่ายรูปเทียนสิ่งของมาสักการะ รอยพญานาคที่พบบริเวณหน้าห้องสมุดคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่สื่อนำเสนอออกไป แต่ภายหลัง นักวิชาการได้ทำการพิสูจน์รอยดังกล่าวพบว่าเป็นเพียงรอยของเครื่องฉีดน้ำแรงดันสูงที่ทำความสะอาดพื้น

7.ในช่วงกลางของนักเล่าข่าวชื่อดังย่านพระรามสี่ ที่อยู่ระหว่างถูกดำเนินคดีในชั้นศาลกับพบว่า สื่อมวลชนและชาวสื่อสังคม มีการนำเสนอ ข้อมูลวิพากษ์วิจารณ์ คลิปหลุดนักข่าวดัง ที่อยู่ระหว่างมีกิจกรรมทางเพศกับหญิงสาวบนที่นอน แต่สุดท้ายเมื่อไปสอบถามผู้ที่ถูกพาดพิงกับปฏิเสธว่าไม่ใช่ตัวเองน่าจะเป็นเพียงแค่นักชกหน้าเหมือน เท่านั้น (โธละฟอ)

8.ในช่วงปี 2557 ข่าวการจับกุมแก๊ง นายพงศ์พัฒน์ ฉายาพันธุ์ อดีตผู้บัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง เป็นข่าวอีอสาที่ทุกสื่อให้ความสนใจ จนมีช่องว่างของข้อมูลมีผู้ไม่หวังดี นำภาพแบงค์ดอลลาร์จำนวนมากมาปะปนกับ เงินของกลางในคดีแต่เมื่อมีการตรวจสอบกลับพบว่า เป็นภาพเก่าที่ไม่เกี่ยวข้องกับคดีนี้

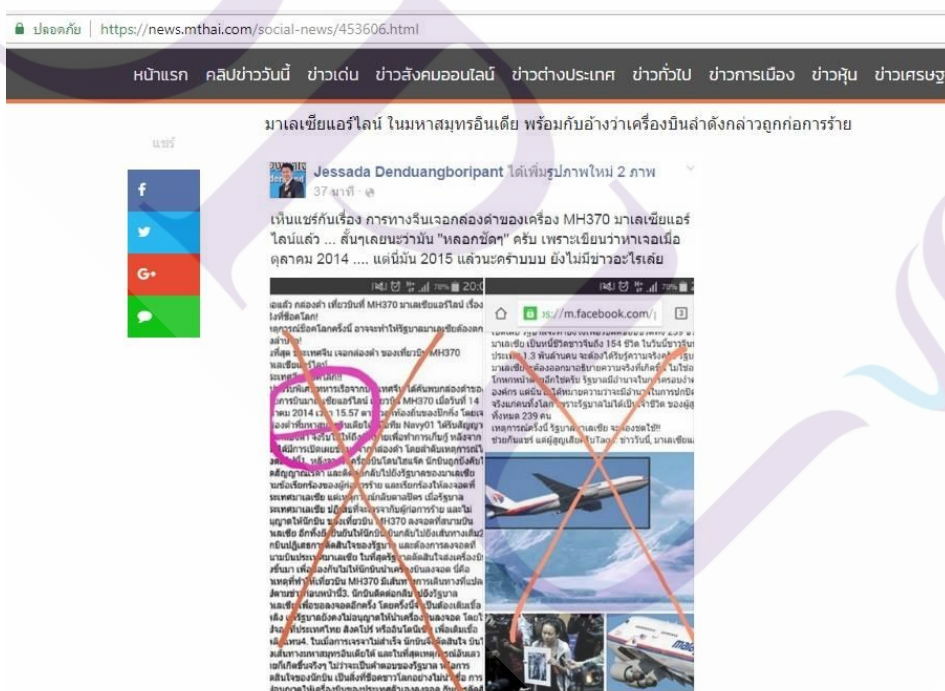
9. กรณีโรคจิตแอบถ่ายบนรถไฟฟ้า BTS เกิดจากที่ผู้ใช้บริการ พบเห็นชายลักษณะ ร่องเท้าขาดเป็นรู จึงถ่ายภาพพร้อมโพสต์ข้อความลงเฟซบุ๊กส่วนตัวว่า “ไม่รู้ว่าเป็นใคร แต่ที่ เขาไฮเทคมีกล้องอยู่ปลายร่องเท้า ” ซึ่งกรณีนี้ มีผู้สนใจแชร์ต่อข้อมูลและพยายามตามหาบุคคลที่ถูกกล่าวอ้าง โดยการนำเสนอผ่านสื่อออนไลน์ โดยไม่ตรวจสอบข้อเท็จจริงให้รอบด้าน จนต่อมา ผู้เสียหายที่ถูกพาดพิง ได้ออกมาชี้แจงผ่านเฟซบุ๊กส่วนตัว แสดงความบริสุทธิ์ใจ ว่าร่องเท้าที่เป็นรูเกิดจากการทำงานช่างซ่อมแอร์ จึงทำให้ร่องเท้ามีลักษณะเป็นรูอยู่บริเวณปลายเท้า ซึ่งโพสต์ดังกล่าวที่สื่อออนไลน์พิพากษาบุคคลนี้ ส่งผลกระทบต่อจิตใจผู้ถูกพาดพิง และ สร้างความเสียหายอย่างมากเพราะเรื่องที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องที่คนพบเห็นและโพสต์ภาพดังกล่าวนั้น คิดไปเอง

10.ที่สุดแห่งปี ข่าวหนังสือพิมพ์ชื่อดัง หยิบประเด็นสื่อสังคม มาเป็นประเด็นข่าวนำเสนอบนสื่อออนไลน์ และหน้าหนึ่งหนังสือพิมพ์ “ช็อก! เพจวิดิโอขายบริการอื้อบ่อนองมา ” ซึ่งกลายเป็นกระแสสื่อสังคม เพียงข้ามคืน จนมีกลุ่มผู้ขับเคื่อนออกมาเฉลยว่า ตัวเองเป็นผู้สร้างข่าวนั้นขึ้นมาเพื่อวางกับดักสื่อมั่งง่ายที่ไม่ยอมตรวจสอบข้อเท็จจริงของข้อมูลให้ถี่ถ้วน ก่อนนำเสนอสู่สาธารณะ

ทั้งนี้ จากข้อมูลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงขอยกตัวอย่างข่าวลวงที่เกิดขึ้นในประเทศไทย 3 กรณีที่มีบริบทลักษณะความแตกต่างของการเป็นผู้คัดกรองข่าวสารดังนี้

1.กรณีโลกออนไลน์มีการแชร์ภาพและข้อความ ความคืบหน้าการค้นหาเครื่องบินสายการบินมาเลเซียแอร์ไลน์ MH370 โดยอ้างว่าหน่วยรบพิเศษจากประเทศจีนได้พบกล่องดำของสายการบินมาเลเซียแอร์ไลน์ในมหาสมุทรอินเดีย พร้อมกับอ้างว่าเครื่องบินลำดังกล่าวถูกก่อการร้าย จนมีผู้แชร์ข้อมูลและส่งต่อคลิปวิดีโอดังกล่าว เมื่อมีประเด็นร้อนจากสังคมออนไลน์มีการพูดถึงกันเป็นจำนวนมาก สื่อมวลชนก็จะทำหน้าที่ต่อ เมื่อข่าวนั้นถูกได้รับความสนใจมากขึ้นจากที่สื่อมวลชนนำเสนอข่าว ผู้คนก็จะเริ่มมีการแชร์ต่อมากขึ้นเช่นกัน โดยการนำเสนอข่าวนั้นมักจะมีการตรวจสอบภายหลัง และมีคนที่ตรวจสอบอยู่หลายกลุ่ม

กรณีนี้ ผศ.ดร.เจษฎา เด่นดวงบริพันธ์ อาจารย์ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และนักวิชาการ ได้ออกมาโพสต์เฟซบุ๊กท้วงติง เหตุการณ์ดังกล่าวถึงข้อเท็จจริงว่า เป็นข้อมูลหลอกลวงไม่เป็นความจริง



ภาพที่ 1.1 นักวิชาการติง แชร์ข่าวลวงพบกล่องดำ เครื่องบิน MH370 กลางมหาสมุทรอินเดีย

ที่มา: <https://news.mthai.com/social-news/453606.html>

ขณะเดียวกันเมื่อผู้วิจัยทำการตรวจสอบ ก็พบสื่อมวลชนที่ลงข่าวมีจำนวนน้อยกว่าการแก้ไขข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงที่พิสูจน์แล้ว จากเดิมที่มีแฟนเพจข่าวที่ลงกว่า 10 เพจ แต่เมื่อมีการตรวจสอบ พบว่ามีสื่อเพียงไม่กี่สำนักเท่านั้น ที่ทำการแก้ไขนำเสนอข่าวที่ถูกต้องลงบนสื่อออนไลน์

2. กรณีโครงการก้าวคนละก้าวเพื่อ 11 โรงพยาบาลทั่วประเทศ ที่นำโดย นายอาทิวราห์ คงมาลัย หรือ ตูน บอดี้สแลม ก็ยังถูกผู้ผลิตช่วงลวง นำเสนอข่าวโดยการพาดหัวข่าวว่า “ร้อง! ทั่วประเทศ บิ๊กตู้ ริดภาษีที่ตูน 7% จากเงินบริจาคก้าวคนละก้าวเข้ารัฐ ” จนทำให้แฟนบุ๊กแฟนเพจชื่อดังหลายเพจซึ่งเป็นผู้ทรงอิทธิพลออนไลน์ อาทิ แต่บะแฟนเพจพร้อมใจกันลงภาพเว็บไซต์ดังกล่าว และแจ้งเตือนว่าเป็นข่าวลวง ที่นำเสนอข่าว เพื่อสร้างความเข้าใจผิด



ภาพที่ 1.2 ภาพผู้ทรงอิทธิพลทางออนไลน์แจ้งเตือนเว็บไซต์ข่าวลวง

ที่มา : <https://www.pptvhd36.com/news>

3. กรณีทวงหนี้โหด ลุงไม่มีเงินใช้หนี้ 800 บุกเชือดวัวตายยกคอก 9 ตัว ซึ่งข่าวนี้อีกเป็นภาพที่สยดสยองและถูกแชร์ต่อเป็นจำนวนมากเนื่องจากความสงสารที่มีต่อชายในภาพ เมื่อเกิดกรณีวิพากษ์วิจารณ์ในสื่อออนไลน์ สำนักข่าวอันดับหนึ่งอย่าง ไทยรัฐทีวี จึงทำการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ตำรวจ สภ.สามพราน จ.นครปฐม ที่ถูกระบุว่าเป็นจุดเกิดเหตุแล้วได้ข้อเท็จจริงว่าเหตุการณ์ดังกล่าวไม่ใช่เรื่องจริง เนื่องจากภาพที่ปรากฏเป็นภาพที่เกิดขึ้นในประเทศกัมพูชา

## โละฟ้อ! ทวงหนี้ลวง 800 เชือดวัวตาย 9 ตัว เป็นข่าวลวง ภาพเก่าที่กัมพูชา

ไทย ไทยรัฐออนไลน์ 24 พ.ค. 2559 18:44



ภาพที่ 1.3 ภาพเว็บไซต์ ไทยรัฐ นำเสนอข่าวจากการตรวจสอบข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์

ที่มา : <https://www.thairath.co.th/content/792882>

จากทั้ง 3 กรณีที่กล่าวมาข้างต้นทำให้เห็นว่า กลุ่มคนที่มีบทบาทในการตรวจสอบว่าเป็นข่าวลวงหรือไม่ในปัจจุบัน ได้แก่ นักวิชาการ ผู้ทรงอิทธิพลออนไลน์ และสื่อมวลชนกระแสหลัก อย่างไรก็ตาม สถาบันสื่อมวลชนถูกคาดหวังตามบรรทัดฐานของสื่อมวลชนที่จะต้องมีการตรวจสอบข้อเท็จจริงก่อนนำเสนอ แต่จากที่ผู้วิจัยทำการศึกษาข้อมูลแล้วนั้น ยังพบว่า สื่อมวลชนยังมีการตรวจสอบไม่เพียงพอจึงทำให้ข่าวลวงถูกปล่อยไปในโลกออนไลน์ และกลายเป็นว่า คนที่ตรวจสอบว่าข่าวนั้นเป็นข่าวลวง กลับไม่ใช่สื่อมวลชนเป็นส่วนใหญ่ ผู้วิจัย จึงสงสัยว่าในทางปฏิบัติจริงแล้ว สื่อมวลชนมีการนำเสนอหรือไม่นำเสนอข่าวที่ยังไม่ได้รับการตรวจสอบอย่างชัดเจนหรือไม่ อย่างไร

ดังนั้น งานวิจัยเรื่อง “การตรวจสอบข่าวลวงของสื่อมวลชนไทยในยุคดิจิทัล ” ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการ ขั้นตอนในการคัดเลือกเนื้อหาจากสื่อออนไลน์มานำเสนอเป็นประเด็นข่าวของสื่อมวลชนไทย ทั้งในแง่ การคัดเลือกข่าวที่จะนำเสนอสู่สาธารณะว่ามีการพิจารณาคุณค่าข่าวนั้นจากจุดใด การได้มาซึ่งเนื้อหาจากสื่อออนไลน์นั้นๆ มีการตรวจสอบข้อเท็จจริงหรือไม่ และเมื่อพบว่าเนื้อหาจากสื่อออนไลน์ที่นำเสนอเป็นข่าวไปแล้วนั้นเป็นข่าวลวงที่จะส่งผลกระทบ

ต่อภาพรวมของสังคม สื่อมวลชนเองมีแนวทางในการป้องกันยับยั้งหรือแก้ไขเพื่อให้ผู้รับสารได้รับข่าวสารที่ถูกต้องและเป็นข้อเท็จจริงมากที่สุดอย่างไร การศึกษางานวิจัยเรื่องนี้จึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำการศึกษา เพราะที่ผ่านมา มีเพียง งานวิจัยของ ผศ.พิจิตรา ชีกาโมโตะ อาจารย์คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ศึกษากรณีข่าวลือ จาก CU tweet ที่พบว่าคนแก่ว่าวลือมากที่สุด คือ สื่อมวลชน คนที่ทวีตข่าวลือมากที่สุดคือคนทั่วไป และคนที่พยายามเช็กข่าวแก๊วข่าวยังพบว่า มีอัตราการตรวจสอบและแก้ไขที่ต่ำกว่าการกระจายของข้อมูลข่าวลือ โดยงานวิจัยเรื่อง “การตรวจสอบข่าวลวงของสื่อมวลชนไทย ในยุคดิจิทัล ” นี้ ผู้วิจัยจะศึกษาในเชิงกระบวนการว่าเหตุใดทำไมสื่อมวลชนจึงเลือกข่าวนั้นๆ มาทำการนำเสนอ สื่อมวลชนมีกระบวนการคัดเลือกข่าวอย่างไร แล้วทำอย่างไรจึงจะส่งเสริมให้สื่อมวลชนมีกระบวนการในการตรวจสอบข่าวมากขึ้น จึงทำให้ความรู้ที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยพัฒนาองค์ความรู้ให้สื่อมวลชน กลับมาเป็นผู้ส่งสารที่มีความน่าเชื่อถือ เป็นกระบอกเสียงให้กับประชาชนและเป็นเสาหลักของสังคม ได้ดังเช่นอดีตที่ผ่านมา อีกทั้งความน่าเชื่อถือที่ได้รับกลับมา นั้นจะนำไปสู่หนทางการอยู่รอดขององค์กรสื่อในยุคดิจิทัลที่ใครๆ ก็เป็นสื่อได้

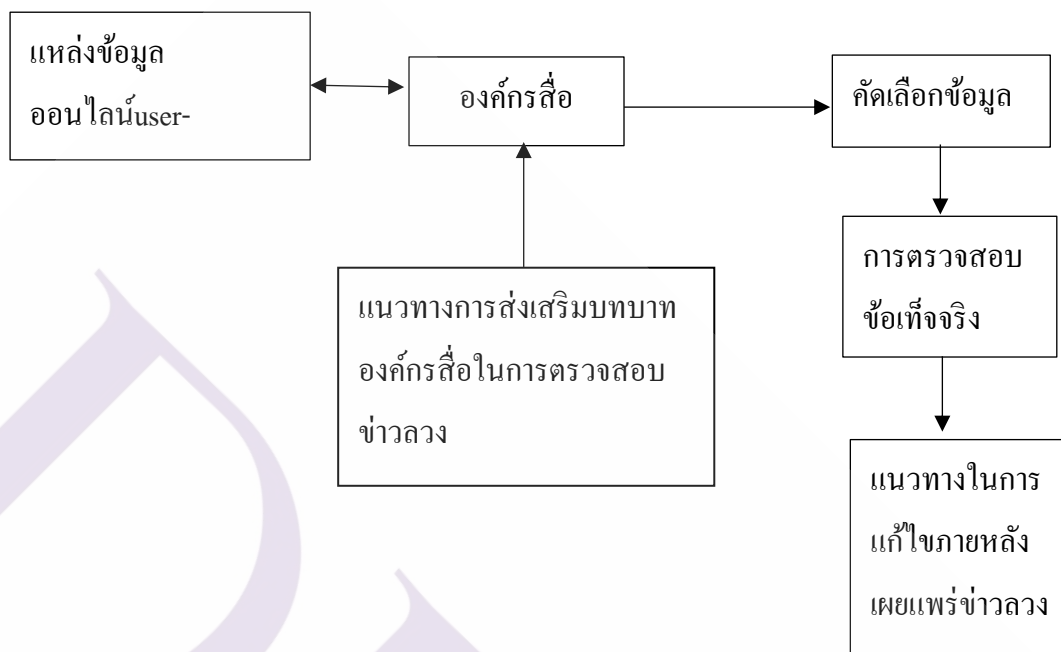
## 1.2 คำถามนำวิจัย

- 1) องค์กรสื่อมวลชนมีกระบวนการในการคัดเลือกข่าวจากสื่อออนไลน์อย่างไร
- 2) องค์กรสื่อมวลชนมีการตรวจสอบข่าวลวงอย่างไร
- 3) องค์กรสื่อมวลชนมีแนวทางในการแก้ไขภายหลังการเผยแพร่ข่าวลวงอย่างไร
- 4) แนวทางการส่งเสริมบทบาทขององค์กรสื่อมวลชนในการตรวจสอบข่าวลวงเป็นอย่างไร

## 1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษากระบวนการคัดเลือกข่าวจากสื่อออนไลน์ขององค์กรสื่อมวลชน
- 2) เพื่อศึกษาขั้นตอนการตรวจสอบข่าวลวงของสื่อมวลชน
- 3) เพื่อศึกษาแนวทางในการแก้ไขภายหลังการเผยแพร่ข่าวลวงของสื่อมวลชน
- 4) เพื่อหาแนวทางการส่งเสริมบทบาทขององค์กรสื่อในการตรวจสอบข่าวลวงในยุคดิจิทัล

#### 1.4 กรอบแนวคิด



#### 1.5 ขอบเขตวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง “ การตรวจสอบข่าวลวงของสื่อมวลชนไทยในยุคดิจิทัล ” ผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In – depth Interview ) ซึ่งมีระยะเวลาในการศึกษา ระหว่างเดือนธันวาคม 2560 – เดือนมิถุนายน 2561

#### 1.6 นิยามศัพท์

**องค์กรสื่อ** หมายถึง หน่วยงานที่มีบทบาทหน้าที่เป็นผู้ส่งข่าวไปสู่ประชาชนโดยมีลักษณะเป็นองค์กรที่มีการจัดโครงสร้างเป็นระเบียบแบบแผนอย่างดี มีการลงทุนสูงในการผลิตข่าวสาร และมีรายได้จากโฆษณาเป็นหลัก ในงานวิจัยนี้แบ่งออกเป็น องค์กรสื่อที่เคยถูกปลอมแปลงแฟนเพจและเว็บไซต์ ประกอบด้วย ไทยรัฐ เดลินิวส์ ข่าวสด / และองค์กรสื่อที่ใช้ข้อมูลออนไลน์มาสร้างเป็นประเด็นข่าว ได้แก่ สถานีโทรทัศน์ไอทีวี

**ข่าวลวง** หมายถึง ข้อมูลข่าวสารที่ไม่ตรงกับความจริง และมักจะเร้าอารมณ์ ซึ่งถูกแพร่กระจายเฟื่องอยู่ภายใต้ลักษณะของการรายงานข่าว

**การคัดเลือกข่าวจากสื่อออนไลน์** หมายถึง การพิจารณาคัดเลือกประเด็นข่าวจากเนื้อหาที่สร้างโดยผู้ใช้สื่อออนไลน์ (user-generated content) เพื่อนำเสนอเป็นวาระข่าวสู่สาธารณะในช่องทางสื่อขององค์กรสื่อ

**การตรวจสอบข่าวลวง** หมายถึง การพิสูจน์ความถูกต้องของเนื้อหาที่สร้างโดยผู้ใช้สื่อออนไลน์ (user-generated content) ก่อนนำเสนอสู่สาธารณะ เพื่อป้องกันการเผยแพร่ข่าวลวงที่นำมาจากสื่อออนไลน์ โดยผ่านกระบวนการตรวจสอบที่มา สถานที่เกิดเหตุ ความน่าเชื่อถือของบุคคลที่เป็นผู้เปิดเผยข้อมูล ก่อนนำเข้าสู่กระบวนการผลิตข่าวและนำเสนอข่าวสู่สาธารณะ

**แนวทางในการแก้ไขภายหลังการเผยแพร่ข่าวลวง** หมายถึง ขั้นตอนในการแก้ไขข้อผิดพลาด เมื่อนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่ไม่เป็นความจริง หรือ เป็นข่าวลวง ลงสู่ช่องทางต่างๆ ในสื่อออนไลน์ เพื่อให้ผู้รับสาร ได้รับข้อมูลข่าวสารที่เป็นข้อเท็จจริงมากที่สุด

**กระบวนการสื่อข่าว** หมายถึง กระบวนการปฏิบัติงานเพื่อรายงานข่าวของผู้สื่อข่าว เริ่มตั้งแต่การค้นคว้าและแสวงหาข้อมูล การประเมินคุณค่าข่าว การตรวจสอบความถูกต้อง การเลือกช่องทางในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารการพัฒนาารูปแบบเนื้อหาในการนำเสนอข่าวสารผ่านช่องทางสื่อต่างๆ ของสื่อมวลชน

**แนวปฏิบัติเบื้องต้นในการตรวจสอบข่าวลวง** หมายถึง วิธีปฏิบัติและเครื่องมือที่ใช้ในการช่วยเหลือการทำงานของสื่อมวลชน โดยสามารถบ่งชี้ลักษณะเบื้องต้นของข่าวว่าเป็นข้อเท็จจริงหรือถูกผลิตขึ้นเพื่อให้เกิดความเข้าใจผิดในสังคม

**แนวทางการส่งเสริมบทบาทองค์กรสื่อ** หมายถึง การพัฒนาปัจจัยแวดล้อมที่ส่งผลต่อการทำงานขององค์กรสื่อ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพให้สื่อมวลชนสามารถปฏิบัติหน้าที่ ในการตรวจสอบข่าวลวงได้ตามบทบาท ภายใต้ความรับผิดชอบ และกรอบของข้อกฎหมาย

**ผู้ทรงอิทธิพลทางออนไลน์** หมายถึง แฟนเพจที่มีบุคคลติดตามเป็นจำนวนมากทำหน้าที่กระจายข้อมูลข่าวสาร ประเด็นดังในสื่อสังคม ที่อาจจะได้มาโยการสืบค้นด้วยตนเอง หรือบุคคลในโลกออนไลน์เป็นผู้ส่งเนื้อหาให้นำเสนอไปยังแฟนเพจที่ติดตาม

**นักข่าวยุคดิจิทัล** หมายถึง สื่อมวลชนที่ทำหน้าที่ในยุคที่เทคโนโลยีอำนวยความสะดวกให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้โดยใช้สมาร์ตโฟนเพียงเครื่องเดียว อาทิ การหาประเด็นที่น่าสนใจในโลกออนไลน์ การกดไลค์ กดแชร์ การถ่ายทอดสด การจดบันทึก และพิมพ์ข่าวก่อนส่งเข้าไปยังกองบรรณาธิการเพื่อนำเสนอ



## 1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

### ด้านวิชาการ

- 1.ยกระดับการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของสังคมไทย
- 2.เพิ่มข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ

### ด้านวิชาชีพสื่อสารมวลชน

1. ทำให้ทราบถึงขั้นตอนการได้มาของข่าวจากสื่อออนไลน์ว่ามีกระบวนการคัดเลือกตรวจสอบข่าวก่อนทำการนำเสนอ
2. ทำให้องค์กรสื่อมีรูปแบบขั้นตอนการตรวจสอบข้อเท็จจริงที่จะทำให้งานที่นำเสนอมีความน่าเชื่อถือมากขึ้น
3. องค์กรสื่อ สามารถนำไปปรับใช้กับรูปแบบการทำงานเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและสร้างค่านาเชื่อถือขององค์กร

### ด้านผู้รับสาร

- 1.ประชาชนได้รับทราบข้อมูลข้อเท็จจริงป้องกันการเข้าใจผิด
- 2.ทำให้ประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารที่มีคุณภาพและน่าเชื่อถือ



## บทที่ 2

### แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัย เรื่อง “ การตรวจสอบข่าวลวงของสื่อมวลชนไทยในยุคดิจิทัล ” ผู้ศึกษา ได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีรายละเอียดดังนี้

- 2.1แนวคิดเกี่ยวกับข่าวลวง
- 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบกระบวนการสื่อข่าว
- 2.3 แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการทำงานขององค์กรสื่อมวลชน
- 2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

#### 2.1แนวคิดเกี่ยวกับข่าวลวง (Fake News)

ความหมายของข่าวลวง หรือ Fake News ถูกให้คำนิยามไว้ในหลากหลายความหมายว่าเป็นการนำเสนอข่าวที่ไม่จริงแม้จะตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ตาม เพราะการนำเสนอเช่นนี้อาจจะทำให้คนอ่านเข้าใจผิดได้ โดย Allcott and Gentzkow (2016) ได้แบ่งความหมายของข่าวลวงหรือ Fake News ไว้ 6 ความหมายดังนี้

- 1.เป็นการรายงานข่าวที่ผิดพลาดโดยไม่ได้ตั้งใจ
- 2.เป็นข่าวลือที่ไม่ได้มาจากหัวข้อข่าว
- 3.ทฤษฎีสวมคบคิด
- 4.เป็นการเสียดสีกระแสมั่วๆ แทนถากถาง โดยปราศจากความจริง
- 5.การที่นักการเมืองออกแถลงการณ์ผิดพลาดสู่สาธารณชน
6. เป็นการรายงานที่นำไปสู่การเข้าใจผิด แต่เนื้อหาสาระที่รายงานไปไม่ได้เป็นข้อมูลเท็จทั้งหมด

ส่วน ดร.แซนเดอร์ ฟอน เดอร์ ลินเด็น (นักวิจัยเคมบริดจ์ คิดหา “วัคซีน” กันเชื่อข่าวปลอม,2560) นักวิจัยจากมหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ ให้ความหมายของข่าวลวงว่าเป็นการจงใจโกหกข่าวเพื่อหลอกลวงหรือเพื่อความบันเทิง ข่าวลวงไม่ใช่เรื่องใหม่ แต่ปัจจุบันเมื่อมีสื่อสังคมให้ใช้กันแพร่หลาย เรื่องจริงหรือเรื่องเท็จต่างก็มีการถูกนำเสนอด้วยวิธีที่ไม่แตกต่างกัน จนทำให้แยกแยะจากกันได้ยาก

ขณะที่ Kim Lacapria (VOA Thai, 2016) ผู้จัดการฝ่ายข้อมูลของเว็บไซต์ Snopes.com ให้คำจำกัดความ “ข่าวลวง” ว่าเป็นข่าวในเว็บไซต์ที่ไม่มีความจริงเลย และลักษณะของ “ข่าวลวง” ที่ถูกเผยแพร่อยู่ตามเว็บไซต์นอกจากจะเป็นข่าวที่ไม่มีมูลความจริงแล้ว ยังอาจหมายถึงข่าวที่มีมูลความจริงเล็กน้อย ส่วนที่เหลือเกิดจากการถูกบิดเบือน หรือแสดงอคติของผู้เขียนข่าว

จากนิยามดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้สรุปเป็นคำนิยามของข่าวลวงที่ใช้ในการศึกษานี้ว่า ข่าวลวง หมายถึง ข้อมูลข่าวสารที่ไม่ตรงกับความจริง และมักจะเร้าอารมณ์ ซึ่งถูกแพร่กระจายแฝงอยู่ภายใต้ลักษณะของการรายงานข่าว

### ลักษณะของข่าวลวงหรือ Fake News

จากการที่ผู้วิจัยศึกษา พบว่า ข่าวลวงเกิดขึ้นในสื่อออนไลน์ได้ 2 ลักษณะ ประกอบด้วย

1. ข่าวลวงที่ถูกผู้ผลิตเว็บไซต์ตั้งใจทำขึ้นมาเพื่อให้เกิดข่าวลวง โดยมักจะใช้ชื่อที่คล้ายคลึงกับองค์กรสื่อที่ก่อตั้งมาเป็นระยะเวลาที่ยาวนานหรือเป็นองค์กรสื่อที่ได้รับความน่าเชื่อถือจากผู้บริโภค เช่น กรณีต่างประเทศที่ BuzzFeed และ the Guardian ได้ทำการสำรวจเว็บไซต์ข่าวลวง หลังการเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา เมื่อปี 2559 พบว่ามีเว็บไซต์ข่าวลวงที่ถูกผลิตขึ้นกว่า 100 เว็บไซต์ โดยมีการส่งต่อข้อมูลหรือแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับข่าวลวงดังกล่าว มากถึง 21.5 ล้านครั้ง และเว็บไซต์เหล่านั้นถูกจัดทำขึ้นโดยกลุ่มวัยรุ่นและบุคคลที่ต้องการแสวงหารายได้

ส่วนในประเทศไทย ยกตัวอย่าง กรณีผู้เสียหายร้องข่าวสดออนไลน์ถูกเว็บไซต์ปลอมนำภาพไปใช้และเขียนข่าวจนเกิดความเสียหาย ซึ่งเว็บไซต์ดังกล่าวนั้นมีการใช้ชื่อคล้ายกับข่าวสดออนไลน์จึงทำให้คนเชื่อถือและส่งต่อข่าวไปอย่างรวดเร็ว



ภาพที่ 2.1 เว็บไซต์ปลอมใช้ชื่อคล้ายคลึงองค์กรสื่อที่ได้รับความน่าเชื่อถือ

ที่มา : [https://www.khaosod.co.th/monitor-news/news\\_378761](https://www.khaosod.co.th/monitor-news/news_378761)

2.ข่าวลวงที่เกิดจากเว็บไซต์เสียดสีนำเสนอข่าวที่อาจทำให้ผู้บริโภคคิดว่าข่าวลวงนั้นเป็นข้อเท็จจริงเมื่อผู้บริโภคอ่าน โดยไม่มีบริบทรอบด้าน (Allcott and Gentzkow.2016 )

ขณะที่ ประเทศไทย ซึ่งติดอันดับ1 ใน 10 ของประเทศที่ใช้สื่อสังคมมากที่สุดของโลก (www.it24hrs.com) และเป็นประเทศที่ก้าวเข้าสู่สังคมที่ใช้สื่อสังคมอย่างเต็มรูปแบบ ก็ประสบกับปัญหาข่าวลวงเช่นกัน โดยจากผลการวิจัยของ โครงการ คอนเนคเต็ดไลฟ์ (Connected Life)ที่ศึกษาเรื่อง ความไว้วางใจของผู้บริโภคที่มีต่อแบรนด์จาก 4 หัวข้อหลัก ได้แก่ เทคโนโลยี คอนเทนต์ ข้อมูล และอีคอมเมิร์ซ ซึ่งว่า ในยุคที่ข่าวลวงถูกแพร่ระบาดบนโลกสื่อสังคม มีคนไทยถึง 40% เชื่อถือข้อมูลที่รับจากช่องทางสื่อสังคม ซึ่งเป็นตัวเลขที่สูงกว่าค่าเฉลี่ยจากประเทศอื่นถึง 35% (“ส่องพฤติกรรมผู้บริโภคชาวไทย สวนทางโลก 40% "เชื่อถือ" คอนเทนต์แบรนด์บนโซเชียลมีเดียสูงสุดในเอเชียแปซิฟิก”,2017)

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูล ลักษณะการเกิดข่าวลวงในประเทศไทย พบว่า ส่วนใหญ่ข่าวลวงในประเทศเกิดจากการตั้งใจของกลุ่มคนที่มักผลิตเว็บไซต์ใช้ชื่อคล้ายกับองค์กรสื่อ ที่มีความน่าเชื่อถือ และมีผู้บริโภคติดตามเป็นจำนวนมาก เช่น เพจเว็บไซต์ ข่าวสด ที่มียอดผู้ติดตามในเฟซบุ๊กกว่า 12 ล้านคน และถูกกลุ่มคนผลิตปลอมแปลงเว็บไซต์ขึ้นมาหลอกผู้บริโภคในการนำเสนอข่าวหลายครั้ง สร้างความเสียหายจนต้องเดินทางเข้าแจ้งความดำเนินคดีเอาผิดทันที (ดูภาพที่ 2.2,2.3)

### เพจ “ข่าวสด” เอาจริง! แจ้งความ ปอท. จับเว็บไซต์ปลอมแอบอ้างชื่อลงข่าวมั่ว

วันที่ 23 มิถุนายน 2560 - 15:55 น.

1.9K SHARES Facebook 1.9K Twitter G+ Google+ LINE



ภาพที่ 2.2 ข่าวสดเอาจริงแจ้ง ปอท.เอาผิดเว็บไซต์ปลอมอ้างชื่อลงข่าวมั่ว( [www.khaosod.co.th](http://www.khaosod.co.th) )

ที่มา : [https://www.khaosod.co.th/special-stories/news\\_414193](https://www.khaosod.co.th/special-stories/news_414193)



ภาพที่ 2.3 เพจซัวร์ก่อนแชร์ รวบรวมเว็บไซต์ปลอม

ที่มา : <https://twitter.com/SureAndShare/status/792741425758605313>

และไม่ใช่เพียง เว็บไซต์ข่าวสดที่โดนผลกระทบที่เกิดจากผู้ผลิตข่าวลวงเท่านั้น แต่สื่อยักษ์ใหญ่อย่าง “ไทยรัฐ” กลุ่มคนเหล่านี้ก็ทำการปลอมแปลงเว็บไซต์ จนทำให้ไทยรัฐต้องส่งทีมทนายความเข้าแจ้งความดำเนินคดีเช่นกัน ก่อนจะทราบเบื้องต้นว่า ที่ตั้งของเว็บไซต์ที่ถูกปลอมแปลงนั้นไม่ได้อยู่ในประเทศไทย (ดูภาพที่ 2.4,2.5)



ภาพที่ 2.4 เว็บไซต์ปลอมอ้างชื่อ “ไทยรัฐ” นำเสนอข่าวลวง เมื่อ 30 พฤศจิกายน 2559

ที่มา : <https://www.thairath.co.th/content/631050>

# เช็กก่อนแชร์!!

จุดสังเกตเว็บไซต์ “ไทยรัฐ” ของแท้

① [www.thairath.co.th](http://www.thairath.co.th)      ① URL

② **พาดหัวข่าว**  
ใช้ฟอนต์ที่เป็นเอกลักษณ์ของไทยรัฐออนไลน์

③ **ภาพข่าว**  
อยู่ภายใต้หลักกฎหมายและอารยบรรณสื่อ

④ **เนื้อหา**  
มีความถูกต้องและใช้คำที่เหมาะสม

ภาพที่ 2.5 เว็บไซต์ไทยรัฐ เดือน เชีค 4 จุดสังเกตก่อนแชร์

ที่มา : <https://www.thairath.co.th/content/631050>

### แรงจูงใจส่งผลให้มีการผลิต ข่าวลวง หรือ Fake News

Allcott and Gentzkow, 2016 ได้กล่าวไว้ว่า แรงจูงใจที่จะก่อให้เกิดการผลิตข่าวลวง มีอยู่ 2 ส่วนหลักๆ คือ 1.แรงจูงใจที่เกิดจาก “เงิน” หรือ รายได้ เป็นตัวขับเคลื่อนที่จะส่งผลให้มีการผลิตข่าวลวงเข้าสู่ตลาดสื่อสังคม ได้เป็นอย่างดี เพราะหัวข้อข่าวที่ถูกกระจายออกไปอย่างรวดเร็วกับไวรัส (Go Viral) สามารถดึงดูดรายได้จากโฆษณา ในเวลาที่ผู้บริโภคนำไปใช้ในการกดคลิกเข้ามาในเว็บไซต์ เช่น พอลฮอร์เนอร์ นักเขียนข่าวลวงชาวอเมริกัน วัย 38 ปี ที่อ้างว่าได้รับค่าตอบแทนจากการผลิตข่าวลวง สนับสนุน โดนัลด์ทรัมป์ ในการเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา ปี 2559 ซึ่งข่าวลวงนั้นถูกเผยแพร่ จนทำให้ โดนัลด์ทรัมป์ ได้รับชัยชนะแม้ฮอร์เนอร์จะเคยประกาศไว้ว่าตัวเองไม่ชอบ โดนัลด์ทรัมป์ แต่ก็ยังผลิตข่าวลวงนั้นขึ้น เพราะได้เงินเป็นค่าตอบแทน(ดูภาพที่ 2.6)



ภาพที่ 2.6 พอลฮอร์เนอร์ นักเขียนข่าวลวงชาวอเมริกัน

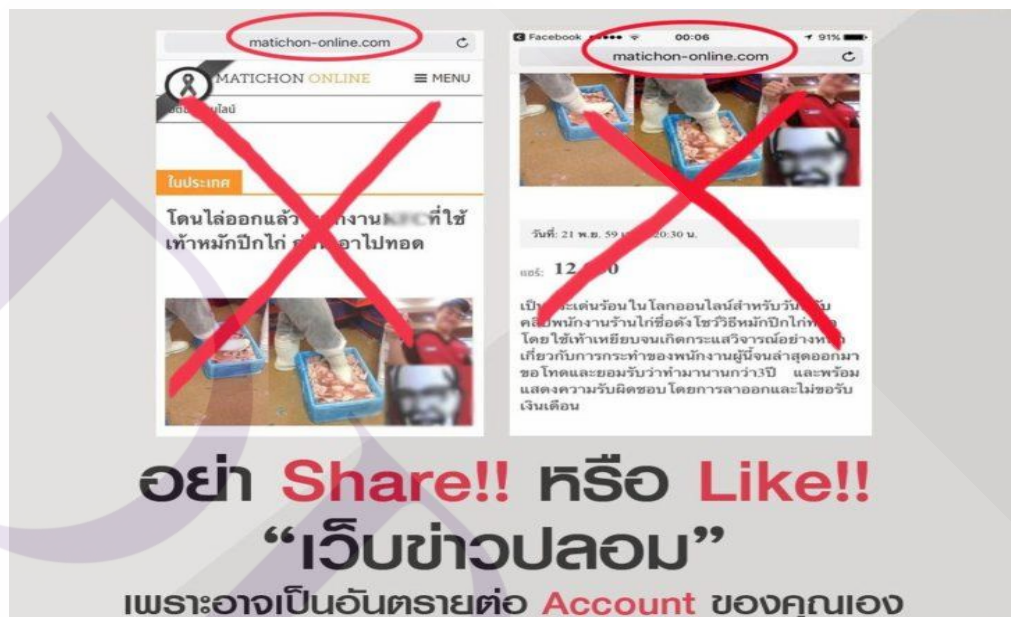
ที่มา : <https://www.voicetv.co.th/read/527644>

แรงจูงใจที่เกิดจากแนวความคิด ความเชื่อและอุดมการณ์ บุคคลกลุ่มนี้ จะผลิตข่าวลวงขึ้นมาเพื่อสนับสนุนบุคคลที่ตนเองชื่นชอบ และโจมตีฝั่งที่อยู่ตรงข้าม เช่น ชายโรมานีย์ ที่ผลิตเว็บไซต์ Endingthefed.com โดยเขายอมรับว่าผลิตเว็บไซต์นี้ขึ้นมาเพื่อช่วยในการช่วยเหลือให้กับโดนัลด์ทรัมป์ ในการลงสมัครเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐฯ ปี 2559 และโจมตีฝั่งตรงข้าม

#### ใครเป็นผู้เผยแพร่ข่าวลวง หรือ Fake News

ในยุคที่สื่อสังคมเข้ามามีบทบาทกับผู้บริโภค โลกมากขึ้น ต่างจากในอดีตที่จะมีสิ่งขวางกั้นระหว่างองค์กรสื่อกับผู้บริโภค แต่ปัจจุบันกำแพงนั้นกับหายไป เพราะคนเข้าถึงสื่อมากขึ้นเรื่อยๆ (Allcott and Gentzkow.2016) เห็นได้จากสถิติ ที่ถูกเปิดเผยในงาน Thailand Zocial Awards 2017 พบว่า คนไทยใช้ Social Media ตลอดปี 2016 – เดือนพฤษภาคม 2017 พบว่าคนไทยใช้ facebook ถึง 47 ล้านคนแล้วแต่โตขึ้นเพียง 15% ขณะที่คนใช้ Instagram 11 ล้านคน โตขึ้นถึง 41% LINE มีผู้ใช้ 41 ล้านคน ส่วน twitter นั้นน่าจับตามองสุดๆ เพราะเติบโตมากที่สุดกว่าทุก Social Media ในไทย โดยมีผู้ใช้ถึง 9 ล้านคน โตขึ้น 70% คาดว่าเป็นผลมาจากดาราร่างต่างประเทศ โดยเฉพาะเกาหลี ญี่ปุ่น และ superstar ที่หันมาใช้ twitter มากขึ้น ประกอบกับข่าวลวงก็เข้ามาความสำคัญและสร้างปรากฏการณ์ต่างๆ ในสังคมอย่างรวดเร็วช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมา ทำให้ ข่าวลวงมีความสำคัญที่จะต้องทำการศึกษา

ข่าวลวง หรือ Fake News ถูกเผยแพร่อย่างรวดเร็วเพราะพลเมืองเน็ต เชื่อว่า ข่าวสารที่ได้รับผ่านทางแพลตฟอร์มต่าง ๆ นั้นเป็นข่าวจริง จึงทำการเผยแพร่ต่อจนเป็น ไวรัล มีผู้ให้ความสนใจเผยแพร่ต่อเป็นจำนวนมาก เช่น เว็บไซต์มติชน ที่ถูกแบบอย่างปลอมแปลงเว็บไซต์ ลักษณะชื่อคล้ายคลึงออกมา กรณีไล่พนักงาน KFC ใช้เท่าหมักไก่ จนมีคนเข้าไปแชร์มากกว่า 1หมื่นคน (ดูภาพที่ 2.7)



ภาพที่ 2.7 เว็บไซต์ปลอม มติชน แชร์ข่าวเว็บปลอมโพสต์ข่าวหลอก ประชาชน

ที่มา : [https://www.matischon.co.th/social/news\\_368427](https://www.matischon.co.th/social/news_368427)

อีกทางหนึ่ง บทบาทการทำหน้าที่ขององค์กรสื่อมวลชน ที่ถูกบีบคั้นตามช่วงเวลา และพยายามเข้าถึงกลุ่มผู้บริโภค ก็เป็นเสมือนดาบสองคม หลังมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบ หันมาเกาะติดกระแสสื่อสังคม โดยการหยิบเอาข้อมูลจากโลกออนไลน์มานำเสนอเป็นข่าว และบางครั้งไม่มีการตรวจสอบข้อเท็จจริงให้ชัดเจนก่อนนำเสนอ สื่อมวลชนจึงเป็นอีกหนึ่งช่องทางในการแพร่กระจายข่าวลวงให้มากยิ่งขึ้น (ดูภาพที่ 2.8)

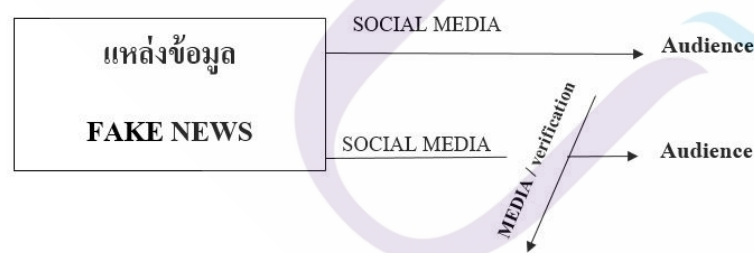




ภาพที่ 2.8 ภาพประกอบข่าวสื่อมวลชนนำเสนอโดยไม่ตรวจสอบข้อเท็จจริง

ที่มา : <https://www.youtube.com/watch?v=YusqpiDyb8k>

ฉะนั้น คงต้องกลับมาทบทวนการทำงานของสื่อมวลชนในยุคดิจิทัล ที่เทคโนโลยีพัฒนาไปอย่างจุคไม่อยู่ ความต้องการเข้าถึงข่าวสารอย่างรวดเร็ว เดียวนี้ เวลาของผู้บริโภค บนภาวะการแข่งขันที่แย่งชิงอันดับบนแพลตฟอร์มของสื่อมวลชนที่เป็นระบบธุรกิจมากกว่าการเป็นกระบอกเสียงของประชาชน (ดูภาพที่ 2.9)



ภาพที่ 2.9 ลักษณะการทำงานของสื่อมวลชน

ขณะเดียวกัน Vicki Krueger (“9 questions to help you evaluate the credibility of news sources” ,2016) ได้สรุปแนวทางการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของแหล่งข่าวสำหรับผู้สื่อข่าวโดยระบุว่าไม่ว่าเราจะอ่าน/ดู/ฟังข่าวอย่างครอบคลุม แต่ความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูลเป็นกุญแจสำคัญในการประเมินข้อมูลว่าสามารถเชื่อถือแหล่งที่มา นั้น ได้หรือไม่ มีแหล่งที่มาเพียงพอหรือไม่

มีแหล่งความรู้เพียงพอหรือไม่มีคำถามครอบคลุมทั้งหมดหรือไม่และข่าวนั้นน่าเชื่อถือหรือไม่ ซึ่งแยกออกเป็น 9 ข้อคำถาม ดังนี้

1. แหล่งที่มาของข้อมูลนี้คือ ใครเป็นแหล่งที่มาชัดเจน หรือเป็นเพียงคนรายงานข่าว?
2. จะรู้ได้อย่างไรว่าผู้เผยแพร่แหล่งข้อมูลนี้ได้รับการฝึกฝนหรือมีชื่อผลงานที่บ่งบอกถึงความรู้
3. แหล่งข้อมูลได้รับความรู้นี้เมื่อใด เมื่อเร็ว ๆ นี้หรือไม่ หากนานมาแล้วสถานการณ์อาจมีการเปลี่ยนแปลงไป?
4. ที่มาของการได้รับความรู้นี้ได้ที่จากไหน? ผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้มีปริญญาในด้านนี้หรือไม่ผ่านการฝึกอบรมประสบการณ์การทำงานเกี่ยวข้องกับแหล่งที่มาหรือไม่ซึ่งหากเป็นอย่างนั้นจะทำให้มุมมองน่าเชื่อถือมากขึ้น ... หรือน้อยกว่าเดิมได้
5. ทำไม? ต้องใช้แหล่งสารนี้เป็นผู้ให้ข้อมูล มีความเชี่ยวชาญที่จำเป็นที่จะเชื่อถือได้หรือไม่
6. การรายงานมีความโปร่งใสเพียงใดผู้ชมสามารถกำหนดแหล่งที่มาของข้อมูลและบอกได้หรือไม่ว่าทำไมถึงเลือกแหล่งที่มานี้
7. ทราบแหล่งข้อมูลนี้ได้อย่างไรสามารถยืนยันข้อมูลของแหล่งข้อมูลผ่านทางบันทึกเอกสารอื่นของรัฐบาลหรือรายงานต่อแหล่งข้อมูลอื่น ๆ ได้หรือไม่?
8. ความน่าเชื่อถือและชื่อเสียงในอดีตของแหล่งข้อมูลนี้คืออะไร?
9. แรงจูงใจในการจัดหาข้อมูลคืออะไร? หากได้รับ หรือ สูญเสียข้อมูลนี้จะทำให้แหล่งข้อมูลดีขึ้นหรือเลวร้ายยิ่งขึ้น

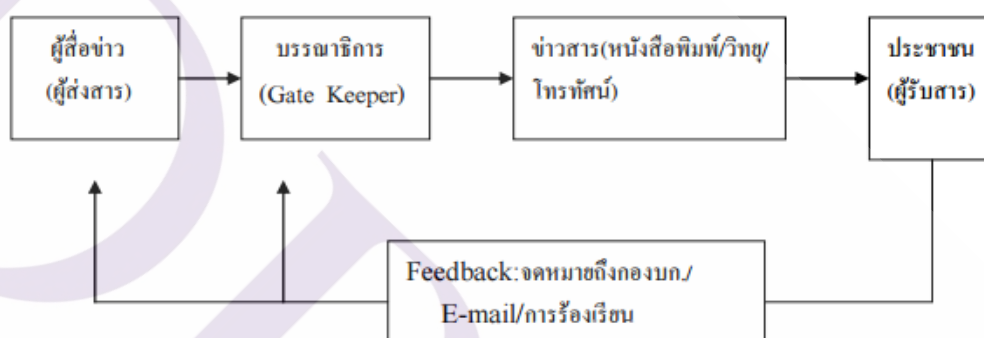
การศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำแนวคิดเกี่ยวกับข่าวลวง มาเพื่อใช้ในการกำหนดนิยามศัพท์ กรอบแนวคิดในการศึกษา และคำถามสัมภาษณ์ รวมถึงการวิเคราะห์และอภิปรายผลเกี่ยวกับกระบวนการคัดเลือกว่า การตรวจสอบข่าว แนวทางการป้องกันการเกิดข่าวลวง

## 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบกระบวนการสื่อข่าวในยุคดิจิทัล

นิฟ (Nip, 2006 อ้างใน มยุรี ไพบุลย์กุลกร, 2555) ได้กล่าวว่านักวิชาการและนักวิชาชีพด้านสื่อสารมวลชนต่างวิพากษ์ถึงการเข้ามามีบทบาทของสื่อในยุคดิจิทัลที่อินเทอร์เน็ตมีอิทธิพลและก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในกระบวนการสื่อข่าวตั้งแต่ การคัดกรองข่าวสาร การค้นคว้าข้อมูล เนื้อหา ช่องทางการนำเสนอข่าวสาร และเพื่อให้เข้าใจถึงบทบาทของสื่อสังคม (Social Media) ซึ่ง

เป็นส่วนหนึ่งของสื่ออินเทอร์เน็ตที่เข้ามามีผลต่อการเปลี่ยนแปลงกระบวนการสื่อข่าวนี้นี้ จึงได้มีการจำแนกการทำข่าวออกเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

1. การสื่อข่าวแบบดั้งเดิม (Traditional Journalism) ผู้สื่อข่าวทำหน้าที่รวบรวมข้อมูลข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประเด็นข่าว เขียนเป็นข่าวหรือส่งต่อประเด็นข่าวนั้นสู่กองบรรณาธิการทำหน้าที่เป็นผู้กรองข้อมูลคัดเลือกข่าวเพื่อส่งต่อไปยังผู้รับสาร โดยแนวทางการคัดเลือกข่าวขึ้นอยู่กับนโยบายขององค์กร การกำหนดวาระข่าวสาร (Agenda Setting) ซึ่งในการสื่อข่าวแบบดั้งเดิมนั้นบทบาทนายทวารข่าวสาร (Gatekeeper) มีความสำคัญมากในการคัดเลือกข่าวที่คิดว่าสังคมจำเป็นต้องรู้แล้วทำการนำเสนอ (ดูภาพที่ 2.10)



ภาพที่ 2.10 แสดงกระบวนการสื่อข่าวแบบดั้งเดิม (สกุลศรี ศรีสารคาม,2554)

2. ลักษณะของการทำข่าวในรูปแบบออนไลน์ (Online Journalism) เป็นการสื่อสารสองทางและยังทำหน้าที่ส่งสารได้หลายอย่างรวมกัน โดยรวมเอาเทคโนโลยีของสื่อดั้งเดิมเข้ากับ ความก้าวหน้า ของระบบเทคโนโลยีสัมพันธ์ทำให้สามารถสื่อสารได้สองทางผ่านทางระบบเครือข่ายและมีศักยภาพ เป็นสื่อแบบประสม (Multimedia) ปัจจุบันสื่อใหม่พัฒนาขึ้นหลากหลายเป็นที่รู้จักและนิยมกันมากขึ้น (Burnett & Marshall, 2003, อ้างใน สกุลศรี ศรีสารคาม, 2554)

การทำข่าวในรูปแบบออนไลน์ (Online Journalism) จึงเป็นการบูรณาการเทคโนโลยีสื่อออนไลน์เข้ากับกระบวนการทำข่าวที่มีลักษณะการทำงานเฉพาะที่เพิ่มขึ้นจากสื่อดั้งเดิม โดยผู้สื่อข่าวที่ใช้สื่อออนไลน์ ต้องตัดสินใจเลือกใช้สื่อที่มีอยู่ให้เหมาะสมกับเนื้อหาข่าวที่จะนำเสนอ (Multimodality) ต้องคำนึงถึงช่องทาง เครื่องมือ ที่ผู้รับสารสามารถตอบโต้ และเลือกรับข่าวสารในรูปแบบที่ต้องการ (Interactivity) รวมถึงความสามารถในการเชื่อมโยงข้อมูลข่าวไปสู่ประเด็นหรือฐานข้อมูลอื่นๆ ผ่าน Hyperlink (Hypertextuality) ได้โดยจากผลการศึกษาของ สกุลศรี ศรีสารคาม (2554) ที่ศึกษาเรื่อง “สื่อสังคม (Social Media) กับการเปลี่ยนแปลงกระบวนการสื่อข่าว” พบว่าการ

ใช้สื่อสังคมในกระบวนการสื่อข่าวนั้นเพื่อให้เกิดความรวดเร็วในการรายงานข่าวให้ทันต่อเหตุการณ์ และจากสถานที่เกิดเหตุ โดยสื่อสังคมถูกนำมาใช้ทั้งในกระบวนการหาข่าว (News Gathering) และการเผยแพร่ข่าว (Distribution) ที่มีเครือข่ายของข้อมูลเพิ่มมากขึ้นมีแหล่งข่าวใหม่เพิ่มขึ้น พร้อมกันนี้ผลการวิจัยยังพบว่า จากการนำสื่อออนไลน์มาใช้ในกระบวนการสื่อข่าว ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของกระบวนการสื่อข่าวใน 3 เรื่องหลัก ดังนี้ (สกุลศรี ศรีสารคาม, 2554)

1. การสื่อข่าวที่มีรูปแบบและช่องทางเพิ่มขึ้น ประเด็นข่าวที่มาจากหลายช่องทาง
2. บทบาทของผู้สื่อข่าวที่ต้องทำหน้าที่เป็นนายทวารคัดกรองข้อมูลและตัดสินใจเลือกข่าวที่จะเผยแพร่ผ่านสื่อสังคมด้วยตัวเอง ต้องเน้นหนักไปที่จรรยาบรรณมากยิ่งขึ้นขณะเดียวกันกองบรรณาธิการก็ต้องมีการปรับตัวเพื่อรองรับโมเดลการสื่อข่าวแบบใหม่ที่มีการตัดสินใจนำเสนอข่าวไม่ได้เกิดจากกองบรรณาธิการด้านเดียวอีกต่อไป
3. ความสัมพันธ์กับผู้รับสารที่เปลี่ยนไปสู่การสื่อสารสองทางแบบเรียลไทม์ นำไปสู่การแลกเปลี่ยนข้อมูล การร่วมกันทำงานในกระบวนการข่าวซึ่งเป็นการทำข่าวสู่ความหลากหลายที่ต่างจากกระบวนการสื่อข่าวแบบเดิม

Skoler, 2009 และ Bradshaw, 2007 ( อ้างใน สกุลศรี ศรีสารคาม, 2554) ว่า กระบวนการทำข่าวแบบใหม่นั้นต้องให้ความสำคัญใน 2 มิติคือ มิติเร็ว และ มิติความลึก ซึ่งเป็นศักยภาพของสื่อออนไลน์ที่ควรถูกนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ โดยการใช้อย่างเดิมร่วมกับสื่อออนไลน์ เพื่อให้สามารถรายงานข่าวได้ทั้งในมิติลึก (Depth) และมิติของความเร็ว (Speed) โดยแบ่งออกเป็น 7 ขั้นตอน ดังนี้

1. Alert (การเตือนให้ทราบ) เป็นการรายงานเหตุการณ์ว่าเกิดอะไรขึ้นทันทีที่มีข้อมูลข่าวเข้ามาโดยรายงานผ่านเทคโนโลยีมือถือและอินเทอร์เน็ต เช่น SMS ข้อความข่าวสั้นผ่าน Twitter 26 และ Facebook เพื่อเตือนให้ผู้รับสารรู้ว่าเกิดเหตุการณ์ใดขึ้นและดึงความสนใจให้ติดตามข่าวสารนั้นต่อขั้นตอนนั้น
2. Draft (ข่าวร่าง) คือการรายงานข่าวแบบคร่าวๆ โดยให้รายละเอียดเท่าที่รวบรวมได้ อัพเดทเพิ่มเติมเป็นระยะ ซึ่งรายละเอียดเหล่านี้จะยังไม่ละเอียดพอที่จะนำเสนอออกสื่อหลัก ซึ่งการทำงานในขั้นตอนนี้จะทำ แบบ Real-time หรือ ณ เวลาที่มีข้อมูลใหม่เข้ามา เพื่อให้ผู้รับสารติดตามได้ต่อเนื่อง และเก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มจากการตอบโต้ของผู้รับสาร
3. Article / Package (รายงานข่าว) ระหว่างการทำหน้าที่ในมิติเร็วและลึกของสื่อออนไลน์ต่อการรายงานข่าวการเผยแพร่ข่าวผ่านสื่อสังคมอย่างหนังสือพิมพ์วิทยุและโทรทัศน์ในกระบวนการนี้การบรรณาธิการข่าว หรือการตัดสินใจของกองบรรณาธิการในการคัดเลือกข่าวและ

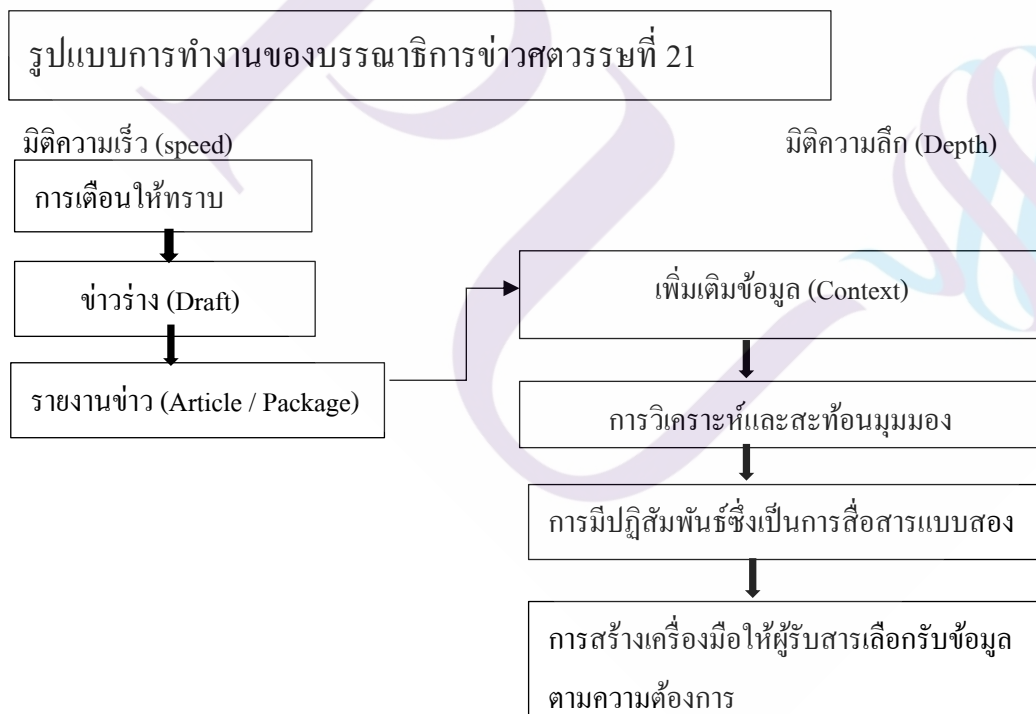
ข้อมูลที่จะนำเสนอผลิตเป็น“รายงานข่าว หรือ สกู๊ปข่าว” (Package) โดยมีคุณค่าของการผลิตที่มากขึ้นและมีความสมบูรณ์ของเนื้อหาตามประเด็นที่ต้องการนำเสนอ

4. Context (เพิ่มเติมข้อมูล ) เป็นการให้ข้อมูลเพิ่มเติม ข้อมูลสนับสนุน ข้อมูลต่อยอดที่เกี่ยวข้องกับข่าวนั้น โดยอาศัยธรรมชาติของสื่อออนไลน์ในการเชื่อมโยงข้อมูลต่างๆเข้ามกกันด้วย

5. Analysis / Reflection ขั้นตอนการวิเคราะห์และสะท้อนมุมมองเกี่ยวกับข่าว เป็นการรวบรวมปฏิกิริยาตอบรับความเห็นแบบทันทีจากแหล่งต่างๆในชุมชนบล็อกโดยทั่วไป หรือจาก Blog หรือForum ของนักข่าว/ สำนักข่าวเอง โดยรวบรวมจากทั้งผู้ที่ได้รับข้อมูลและผู้ได้รับผลกระทบ นำไปสู่การอภิปรายมุมมองที่แตกต่าง

6. Interactivity การมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งเป็นการสื่อสารแบบสองทาง ครอบคลุมเรื่องการแลกเปลี่ยนความเห็น การแบ่งปันข้อมูลการสร้างช่องทางความร่วมมือในการร่วมกันรายงานข่าว หรือหาข้อมูลข่าวระหว่างผู้สื่อข่าวและผู้รับสาร

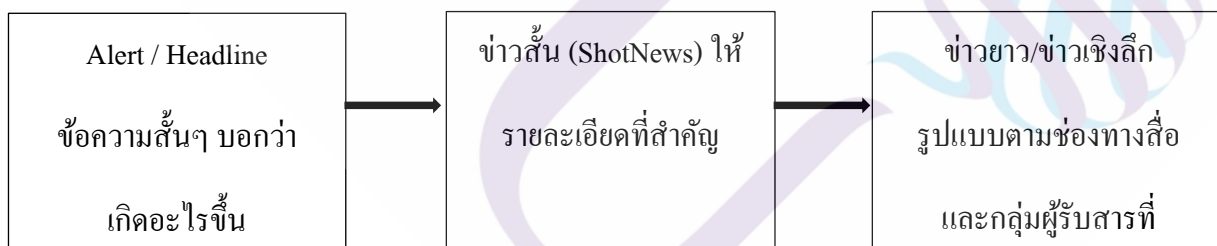
7. Customisation การสร้างเครื่องมือให้ผู้รับสารเลือกรับข้อมูลได้ตามต้องการ ทั้งรูปแบบของเนื้อหา วิธีการรับสาร และเวลาในการรับสารการเชื่อมโยงข้อมูลที่เกี่ยวข้อง แนะนำเนื้อหาเพื่อให้อ่านต่อกัน (ดูภาพที่ 2.11)



ภาพที่ 2.11 รูปแบบการทำงานของกองบรรณาธิการข่าวศตวรรษที่ 21 (สกุลศรี ศรีสารคาม,2554)

พาวลิก (Pavlik, 1999 อ้างใน สกฤตศรี ศรีสารคาม, 2554) กล่าวว่าเครื่องมือของ New Media และสื่ออินเทอร์เน็ตได้สร้างความเปลี่ยนแปลงในวงการสื่อสารมวลชนส่งผลให้การเก็บรวบรวมข้อมูล ทำได้หลากหลายวิธี และรายงานข่าวสำคัญได้รวดเร็วมีข้อมูลสนับสนุนรอบด้าน ส่วนของเนื้อหาข่าว (Content) สื่อใหม่ทำให้สามารถสร้างสรรค์รูปแบบในการนำเสนอผ่านหลายช่องทางแต่มีข้อระวังคือ ต้องตรวจสอบข้อเท็จจริงให้ชัดเจน และการนำเสนอที่เน้นความเร็วอาจทำให้เกิดข้อผิดพลาดในการรายงานข่าวได้ง่าย ส่งผลให้การสื่อข่าวออนไลน์จะมีความยืดหยุ่นมากกว่าสื่อดั้งเดิม

สกฤตศรี ศรีสารคาม (2554) ได้กล่าวถึงผลการศึกษา A New Model For News (2008) ของสำนักข่าว AP (Associated Press) เกี่ยวกับโครงสร้างการบริโภคข่าวของกลุ่มวัยรุ่นถึงวัยผู้ใหญ่ต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของข่าวและการบริโภคข่าวในยุคสื่อดิจิทัล ว่าแม้ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีจะมีช่องทาง และแพลตฟอร์มที่ทำให้การสื่อสารส่งต่อข้อมูลได้ในมิติเร็ว (Speed) สร้างความได้เปรียบในการนำเสนอข่าว แต่ในมิติลึก (Depth) ของเนื้อหาข่าวยังไม่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้รับสารได้ ซึ่งสำนักข่าวเอพี (AP) ได้มีการปรับตัวขององค์กรในการเปลี่ยนแปลงการไหลของข่าวในกระบวนการสื่อข่าวในยุคดิจิทัลต้องให้ความสำคัญกับ 4 เรื่องคือ การให้ข้อเท็จจริง (Fact) การอัปเดตที่ทันต่อเหตุการณ์ (Update) การเจาะข้อมูลถึงเบื้องลึกข่าว และการต่อยอดประเด็นข่าวจากนั้นส่งข้อมูลทั้ง 4 มิติผ่านช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย (Multi-channels) ดังนี้

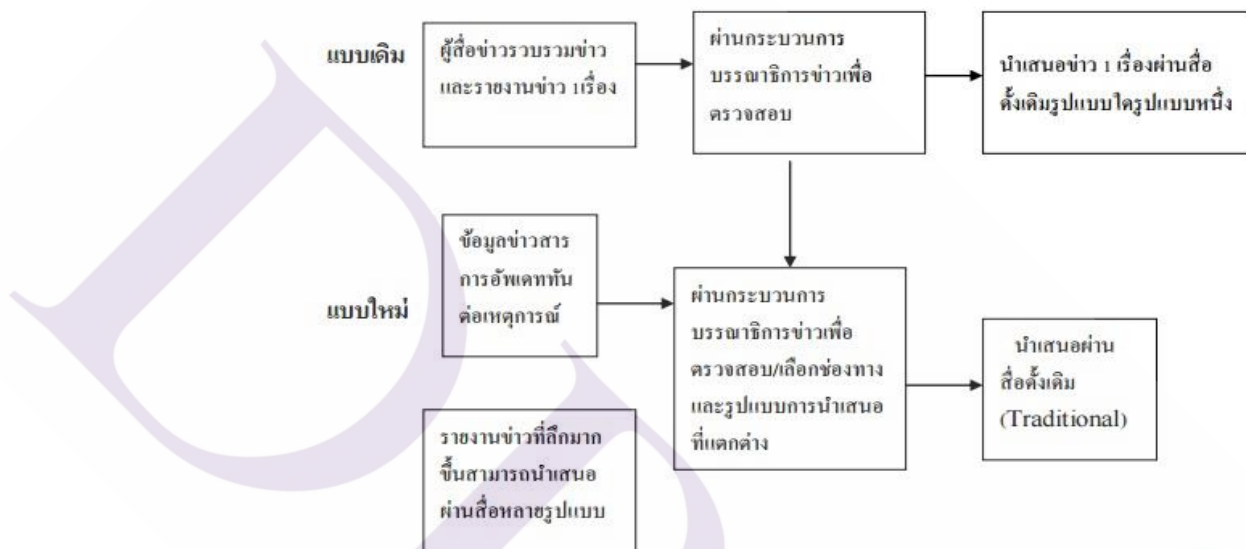


ภาพที่ 2.12 แสดงการไหลของข่าวตามขั้นตอนกระบวนการข่าวรูปแบบใหม่ของสำนักข่าว AP (สกฤตศรี ศรีสารคาม, 2554)

จากแผนภาพที่ 2.12 ทำให้ทราบถึงกระบวนการทำข่าวแบบใหม่นี้เริ่มจากการบอกว่าเกิดเหตุการณ์อะไรขึ้นในรูปแบบของข้อความสั้นๆ เช่น หัวข้อข่าว จากนั้นตามด้วยข่าวสั้นโดยยึดหลัก 5W1H ได้แก่ Who What Where When Why และ How เพื่ออธิบายว่าใคร ทำอะไร ที่ไหน

เมื่อใด ในส่วนที่สำคัญว่าทำไมจึงเกิดเหตุการณ์นั้นขึ้น และเหตุการณ์นั้นเกิดขึ้นอย่างไร และสุดท้ายคือการพัฒนารูปแบบรายการข่าว ที่มีรูปแบบที่แตกต่างกันออกไปตามช่องทางการสื่อสาร

นอกจากนี้กระบวนการสื่อข่าวที่จากเดิมผู้สื่อข่าวหนึ่งคนจะทำข่าว 1 ข่าวและส่งข้อมูลเนื้อหาไปยังบรรณาธิการเพื่อพิจารณาคัดเลือกก่อนเผยแพร่ผ่านเพียง 1 ช่องทาง กลับเปลี่ยนมาเป็นการรายงานข่าวที่มีมุมมองที่หลากหลายให้ผู้รับสารได้รับข้อมูลอย่างต่อเนื่อง ดังนี้



ภาพที่ 2.13 แสดงการเปลี่ยนแปลงกระบวนการสื่อข่าวของสำนักข่าว AP (สกุลศรี ศรีสารคาม ,2554)

จากแผนภาพที่ 2.13 ทำให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของกระบวนการสื่อข่าว การรวบรวมข้อมูลการรายงานข่าว เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมผ่านการสื่อสารสองทาง โดยข่าวจะถูกนำเสนอใน 2 มิติคือความเร็วทันต่อเหตุการณ์ ณ เวลาที่สถานการณ์เกิดขึ้นพร้อมการอัปเดตข้อมูลใหม่ๆ และมีมิติความลึก คือ การให้ข้อมูลที่มากกว่าการรายงานสิ่งที่เกิดขึ้นประกอบด้วยการวิเคราะห์ เจาะลึกถึงเบื้องหลังและการต่อยอดประเด็นข่าว

สอดคล้องกับผลการศึกษาของ มยุรี ไพบุรย์กุลกร (2555) ว่าแม้เทคโนโลยีสื่อสารจะช่วยให้ผู้บริโภคสามารถรับข่าวสารได้หลายช่องทางอย่างรวดเร็ว แต่ผู้บริโภคยังคงให้ความสำคัญกับข่าวที่มาจากสำนักข่าว เนื่องจากยังคงไว้วางใจในเรื่องมาตรฐานข้อมูลที่ผ่านการตรวจสอบข้อเท็จจริง(Reliability) มากกว่าความเร็ว โดยผู้รับสารมีความคาดหวังต่อบรรณาธิการข่าวว่าจะได้รับข้อมูลข่าวแบบเรียลไทม์ (Real-time) ควบคู่ไปกับการวิเคราะห์คัดกรองข่าวสารแบบเชิงลึก (In-depthAnalysis)

เช่นเดียวกับ Skill Journalist (Alejandro, 2010 อ้างใน สกฤตศรี ศรีสารคาม, 2554) ที่กล่าวถึงกระบวนการรวบรวมข้อมูลเพื่อทำข่าวมีวิธีการ รูปแบบ และมีธรรมชาติที่เปลี่ยนไปว่า ผู้สื่อข่าวต้องมีบทบาทในการคัดกรองข่าวสารข้อมูลด้วยตัวเองมากขึ้น เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้รับสารในมิติที่เร็ว เนื่องจากเทคโนโลยีการสื่อสารที่มีการหลอมรวม (Convergence) การข้ามสื่อผ่านสื่อออนไลน์และสื่อสังคม ผู้สื่อข่าวต้องสามารถรายงานข่าวได้ทันทีผ่านสื่อสังคมโดยไม่ต้องผ่านกระบวนการบรรณาธิการข่าวและต้องทำหน้าที่คัดกรอง (Filter) ตรวจสอบข้อเท็จจริงด้วยตัวเองจากเดิมที่ต้องให้กองบรรณาธิการเป็นผู้ตรวจสอบ

นอกจากนี้ Rires และ Moyes ( อ้างใน อลงกรณ์ เหมือนดาว, 2557 ) ยังได้กล่าวถึงคุณค่าข่าว ซึ่งถือเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่อยู่ในเหตุการณ์ต่างๆ ที่ได้รับการรายงานเป็นข่าว ดังนี้

1.ความน่าเชื่อถือ (prominence) ซึ่งนอกจากชื่อเสียงของบุคคลจะมีคุณค่าข่าวสูงแล้ว ความมีชื่อเสียง นั้นยังหมายถึง สถานที่สำคัญต่างๆ ที่สาธารณชนรู้จักกันทั่วไป รวมไปถึงสิ่งของและสถาบันที่เป็นที่รู้จักด้วย

2.ความใกล้ชิด (proximity) ความใกล้ชิดในที่นี้หมายถึง ความใกล้ชิดทางกาย และ ความใกล้ชิดทางใจ คนเรามักจะให้ความสนใจกับเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับตัวเอง ครอบครัว หรือญาติพี่น้อง มากกว่าที่จะสนใจเรื่องราวเกี่ยวกับคนอื่นที่ไม่รู้จักคุ้นเคย

3.ความทันต่อเวลา (timeliness) คือ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นสดๆ ร้อนๆ เหตุการณ์นั้นก็จะมียุคค่าข่าวสูง และเป็นที่น่าสนใจของผู้่านมากกว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมานานมากแล้ว

4.ปฏิกิริยาสนใจ (human interest) คือ เหตุการณ์ต่างๆ ที่ก่อให้เกิดอารมณ์ของปฏิกิริยา ตั้งแต่ เสรีภาพ เห็นอกเห็นใจ ไปจนถึงยินดี รัก หรือเกลียด ฯลฯ

5.ความขัดแย้ง (conflict) คือสิ่งที่เริ่มขึ้นมาตั้งแต่ระดับครอบครัว ไปจนถึงระดับชาติ ซึ่งความขัดแย้งทางกายนั้นจะมีคุณค่าข่าวเป็นที่น่าสนใจของสาธารณชนมากกว่า ความขัดแย้งทางใจ

6.ผลกระทบ (consequence) คือ เหตุการณ์ใดก็ตาม เมื่อเกิดขึ้นแล้วส่งผลกระทบต่อชีวิตและความเป็นอยู่ของผู้คนจำนวนมาก

7.ความมีเงื่อนงำ (suspense) คือ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแล้วยังไม่สามารถคลี่คลาย ตีแผ่ หรือ หาสาเหตุได้ ก็ย่อมเป็นที่น่าสนใจใ้ใคร่รู้ของคนทั่วไป

8.ภัยพิบัติและความก้าวหน้า (disaster and progress) คือการดำรงชีวิตที่ประสบความสำเร็จมักจะเป็นที่สนใจ เช่นเดียวกับภัยพิบัติทุกรูปแบบก็ได้รับความสนใจจากผู้คนเช่นกัน



9.เพศ( sex )คือ เหตุที่เรื่องเกี่ยวกับเพศมีคุณค่าข่าว เนื่องจากว่าเป็นเรื่องที่ใกล้ชิดตัวของมนุษย์ ฉะนั้น เรื่องราวใดก็ตามที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมมนุษย์ ความผิดปกติ หรือ เหตุการณ์ต่างๆที่มีทั้งดีและ อื้อฉาว ถือเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะทำให้เรื่องราวเหล่านั้นเป็นข่าวได้และ

10.ความแปลกประหลาดผิดปกติ( unusualness )คือ ผู้คนมักให้ความสนใจสิ่งแปลกประหลาด หรือ สิ่งที่ไม่เคยพบเห็นมาก่อน รวมถึงการกระทำบางอย่างที่ไม่น่าเชื่อว่าจะเป็นไปได้ ก็มีคุณค่าข่าวที่สูงได้เช่นกัน

จากแนวคิดนี้ ผู้ศึกษาสามารถนำมาอธิบายกระบวนการคัดเลือกข่าว การทำงาน การตรวจสอบข่าว ของสื่อมวลชนในยุคดิจิทัล ที่เทคโนโลยีเข้ามามีผลกระทบต่อรูปแบบการทำงาน ประกอบกับยังเป็นข้อมูลที่ใช้กำหนดเป็นประเด็นตั้งคำถาม และยังสามารถนำมาเป็นส่วนหนึ่งในการอภิปรายผลการศึกษาได้

### 2.3. แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการทำงานขององค์กรสื่อมวลชน

แมกควอล (McQuail ,1987 อ้างถึงใน อลงค์กรณ์ เหมือนดาว ,2557) ระบุถึงปัจจัยที่มีผลต่อการทำงานของสื่อมวลชน ว่า การดำเนินกิจการ และการจัดรูปแบบองค์กรธุรกิจสื่อมวลชน มีทั้งปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในองค์กร ที่ส่งผลกระทบต่อรูปแบบการจัดการองค์กร และเนื้อหาของสื่อมวลชน ได้แก่

1.ปัจจัยภายในองค์กร คือ ปัจจัยที่เกิดจากภายในองค์กรสื่อมวลชนซึ่งองค์กรสามารถควบคุมจัดการได้เอง ประกอบด้วย

1.1 ปัจจัยทางการจัดการ (Managment) คือ ระบบการวางแผน การบริหารงาน การจัดองค์กร การควบคุม การสั่งงาน และการทำงานขององค์กรสื่อสารมวลชน รวมถึงการบริหารรายได้ การบริหารบุคลากร และการบริหารทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่องค์กร ซึ่งแต่ละองค์กรจะมีความแตกต่างกันไป แบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ องค์กรที่ทำเพื่อประโยชน์ สาธารณะ (Normative) และองค์กรธุรกิจ (Commercial )

1.2 ปัจจัยด้านเทคโนโลยี (Technical) คือ เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการผลิต ซึ่งในการผลิตต้องคำนึงถึงอุปกรณ์ และเครื่องมือในการดำเนินการผลิต ว่ามีประสิทธิภาพเพียงใด และเพียงพอต่อความต้องการหรือไม่ รวมถึงเทคโนโลยีใหม่ๆ องค์กรที่มีอุปกรณ์ครบครัน และมีเทคโนโลยีที่ทันสมัยย่อมได้เปรียบ เพราะช่วยเพิ่มความสามารถในการผลิต การทำงาน การขนส่ง ลดเวลาที่ใช้ในการทำงานได้

1.3 ปัจจัยด้านบุคลากร ( Media Professional ) คือ ผู้ปฏิบัติงานในหน้าที่ต่างๆ ได้แก่ ผู้ผลิตเนื้อหา ผู้คิดสร้างสรรค์ ผู้คัดเลือกเนื้อหาสาระ ซึ่งหากบุคลากรภายในของแต่ละองค์กร

สามารถปฏิบัติงานตามหน้าที่ของตัวเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลงานที่ผลิตออกมามีประสิทธิภาพมากที่สุดตามมาด้วย

2. ปัจจัยภายนอกองค์กร คือ ปัจจัยที่เกิดจากภายนอกองค์กรสื่อสารมวลชน และมีผลกระทบทั้งทางตรง หรือ ทางอ้อมต่อการดำเนินงานขององค์กรได้แก่

2.1 ปัจจัยทางสังคม และการเมือง (Social and Political Pressures) คือ ผลกระทบทางด้านการเมือง กฎหมาย กฎระเบียบ และนโยบายต่างๆของรัฐ ที่มีต่อองค์กรสื่อมวลชน รวมถึงการรวมกลุ่มของสถาบันทางสังคม ต่างๆ เพื่อเรียกร้อง คัดค้าน หรือ เสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติงานขององค์กรสื่อมวลชน ย่อมมีผลกระทบต่อการดำเนินงาน และเนื้อหาของสาร ซึ่งสามารถเห็นได้จากองค์กรสื่อมวลชนที่บริหาร โดยรัฐบาล

2.2 ปัจจัยด้านธุรกิจเศรษฐกิจ (Economic pressuer) เป็นปัจจัยที่เกี่ยวกับภาพรวมทางเศรษฐกิจของประเทศ ที่องค์กรสื่อมวลชนตั้งอยู่ ประกอบด้วย

2.2.1 คู่แข่ง (Competitors) เมื่อมีคนดูมากก็จะได้โฆษณาจากผู้ผลิตจึงจำเป็นต้องผลิตรายการให้ตรงกับความต้องการของผู้ชมให้ได้มากที่สุด

2.2.2 สำนักข่าว (News /Information Agencies) การแข่งขันเรื่องความเร็วของข่าวสาร ความเที่ยงตรง ความน่าเชื่อถือ จะทำให้เกิดความนิยมจากผู้ชมเพิ่มขึ้น

2.2.3 ผู้โฆษณา (Advertisers) นอกจากผู้ผลิตรายการ ต้องทำรายการให้มีคุณภาพแล้ว ผู้ผลิตต้องสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเอเจนซี่โฆษณา เพื่อให้ได้มาซึ่งแหล่งรายได้อันเป็นปัจจัยสำคัญในการอยู่รอดของผู้ผลิตรายการ

2.2.4 เจ้าของทุน (Owners) เป็นผู้ที่มีอำนาจในการควบคุมการทำงาน และมีผลกระทบต่อเนื้อหา ซึ่งอาจหมายถึง เจ้าของสถานี หรือผู้สนับสนุนด้านการเงินแก่สถานี

2.2.5 สหภาพ ( Unions) คือผู้ให้เงินทุนหรือผู้สนับสนุนรายการ โดยไม่ต้องการเป็นเจ้าของ ( Non-Profit Organization )

2.3 ปัจจัยด้านข่าวสาร และเหตุการณ์ ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมไทย ถือเป็นปัจจัยที่สำคัญทางการบริหารประการหนึ่งที่ทำให้องค์กรสามารถทำงานได้ โดยเฉพาะสังคมในปัจจุบันที่ข้อมูลข่าวสารและเหตุการณ์ต่างๆ มีความสำคัญและมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว รวมถึงวัฒนธรรม ความเชื่อ สิ่งต่างๆเหล่านี้ ถือเป็นแหล่งข้อมูล หรือวัตถุดิบที่องค์กร สามารถนำมาใช้ในการทำงานได้

2.4 ปัจจัยด้านผู้รับสาร ( Audience) คือ ความต้องการ หรือความสนใจของผู้รับสาร ที่ผู้ผลิตมองว่า ผู้รับสารคือ ผู้บริโภค ซึ่งถือเป็นผู้ที่มีผลกระทบต่อการดำเนินงานขององค์กรโดยตรง

เพราะฉะนั้น ผู้ผลิตจึงต้องผลิตสิ่งที่ตรงกับความต้องการของผู้รับสารให้ได้มากที่สุด เพื่อให้ผู้ชมหันมาชมรายการ อันเป็นรายได้หลักของสถานี

Shoemaker (1996) (อ้างใน อลงค์กร เหมือนดาว,2557) กล่าวว่า องค์กรส่วนใหญ่ ล้วนมีเป้าหมายแรก คือ ผลกำไรสูงสุด ส่วนเป้าหมายอื่นๆ จะถูกสร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์ขององค์กร แต่ก็มีบางกรณีที่เจ้าขององค์กร เลือกเป้าหมายทางธุรกิจเป็นอันดับรอง เมื่อธุรกิจนั้นเป็นบริษัทส่วนตัวผู้ที่เป็นเจ้าของ จะพิจารณาการดำเนินธุรกิจตามที่เห็นว่าเหมาะสม แต่องค์กรที่มีผู้ถือหุ้นเป็นเจ้าของ รูปความเป็นเจ้าของ จะมีวัตถุประสงค์ทางด้านธุรกิจเท่านั้น

องค์กรประสบความสำเร็จ ทั้งในด้านการรับใช้สังคม และธุรกิจ จะต้องมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบองค์กรให้เหมาะสมซึ่งตามแนวคิดของ John Child (อ้างใน อลงค์กร เหมือนดาว ,2557) ว่า ปัจจัยกดดันที่ทำให้ต้องมีการปรับปรุง โครงสร้างองค์กร มีดังนี้

1.สภาพแวดล้อม (Environment) สภาพภาวะการแข่งขันในปัจจุบันเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องได้รับข้อมูลข่าวสารที่รวดเร็วทันสถานการณ์

2.การขยายกิจการ (Diversification) การขยายธุรกิจไปทำกิจการด้านอื่นๆ โดยใช้บุคลากรที่มีอยู่เดิม หรือจัดตั้งหน่วยงานใหม่ให้มารับผิดชอบ

3.เทคโนโลยี (Technology) โครงสร้างขององค์กรเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นอย่างรวดเร็วเพราะการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี

4.การขยายตัว (Growth) บางครั้งต้องมีการเพิ่มสายบังคับบัญชา ซึ่งอาจทำให้การประสานงานยุ่งยากขึ้น และควบคุมได้ลำบาก

5.บุคลากร (Personnel) ตัดปฏิบัติงานมากขึ้นทำให้บุคลากรในองค์กรต้องรับผิดชอบมากขึ้น

นอกจากนี้ บทบาทหน้าที่และกระบวนการทำงานของสื่อมวลชนยังต้องอยู่ภายใต้กรอบจริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพ ซึ่ง บุญผา บุญสมสุข ,2558 ได้ให้ความหมายของคำว่า จริยธรรม ว่าหมายถึง สิ่งที่บุคคล หรือสังคมยึดเป็นเครื่องมอช่วยตัดสินใจ กำหนดการกระทำของตัวเอง ว่าสิ่งใดควรทำหรือสิ่งใดไม่ควรทำ

จรรยาบรรณวิชาชีพสื่อมวลชน หมายถึง ประมวลมาตรฐานความประพฤติซึ่งตราไว้เป็นลายลักษณ์อักษร เปรียบเสมือนธรรมนูญแห่งความประพฤติปฏิบัติอันดีงาม ซึ่งคนในสายวิชาชีพสื่อมวลชนจะยึดเป็นหลักปฏิบัติ เพื่อแสดงให้เห็นว่าสื่อมวลชนมีความรับผิดชอบต่อสังคม จริยธรรม จรรยาบรรณ เป็นเรื่องของความสมัครใจ ผู้ประกอบวิชาชีพที่มีจรรยาบรรณ ต้องอาศัยการพิจารณาจากส่วนลึกของจิตใจ คิด ตัดสินใจ เกี่ยวกับการเลือกที่จะ

กระทำอย่างใดอย่างหนึ่งว่าจะเลือกพิจารณาจากอะไรทำไมจึงเลือกที่จะกระทำในสิ่งนั้น (บุปผา บุญสมสุข , 2558)

ขณะที่ สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย พ.ศ.2534 ก็ได้กำหนดจริยธรรมของวิชาชีพเพื่อให้ตระหนักภาระหน้าที่ของตนเองที่จะต้องรับผิดชอบต่อประชาชนประกอบด้วย

1. ส่งเสริมและรักษาไว้ซึ่งเสรีภาพของการเสนอข่าวและความคิดเห็น
2. ให้ประชาชนทราบข่าวเฉพาะที่เป็นจริง การเสนอข่าวใดๆ ออกพิมพ์โฆษณาเผยแพร่ ถ้าปรากฏว่าไม่ตรงต่อความเป็นจริง ต้องรีบจัดการแก้ไขให้ถูกต้องโดยเร็ว
3. ในการ ได้มาซึ่ง ข่าว ภาพ หรือ ข้อมูลอื่นใด มาเป็นของตน ต้องใช้วิธีการที่สุภาพและซื่อสัตย์เท่านั้น
4. เคารพในความไว้วางใจของผู้ให้ข่าว และรักษาไว้ซึ่งความลับของแหล่งข่าว
5. ปฏิบัติหน้าที่ของตน โดยมุ่งหวังต่อสาธารณประโยชน์ ไม่ใช่ตำแหน่งหน้าที่ แสวงหาผลประโยชน์ส่วนตน หรือ หมุ่คณะโดยไม่ชอบธรรม
6. ไม่กระทำการอันเป็นการบั่นทอนเกียรติคุณของวิชาชีพ หรือความสามัคคีของเพื่อนร่วมวิชาชีพ

แนวคิดนี้ ผู้วิจัยสามารถนำมาเป็นกรอบในการศึกษา เพื่ออธิบายถึงปัจจัยที่เป็นส่วนประกอบของการทำงานของสื่อมวลชน ในยุคดิจิทัล ที่มีการนำข้อมูลในสื่อสังคม มาใช้ในการนำเสนอข่าว โดยที่มีหลักจริยธรรมจรรยาบรรณเป็นตัวกำหนด และยังสามารถนำแนวคิดนี้ไปใช้ในการอภิปรายผลได้อีกด้วย

## 2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

อลงกรณ์ เหมือนดาว และแอนนา จุมพลเสถียร (2558) ได้ศึกษากระบวนการนำข้อมูลจากสื่อสังคมมาใช้ในการนำเสนอข่าวโทรทัศน์ พบว่าปัจจุบันสื่อมวลชนนิยมใช้ข้อมูลจากสื่อสังคมมานำเสนอข่าวกันอย่างแพร่หลายทำให้กระบวนการคัดเลือกข้อมูลเพื่อใช้ในการนำเสนอข่าวเปลี่ยนไปจากข้อมูลข่าวที่ถูกค้นหาโดยผู้สื่อข่าวโดยตรง อาจจะมีข้อมูลหรือประเด็นข่าวให้เลือกแบบจำกัด แต่การตรวจสอบทำได้ง่ายและไม่ต้องใช้วิธีการสลับซับซ้อนเพราะข้อมูลที่ถูกนำมาใช้มักเป็นข้อมูลที่ผู้สื่อข่าวได้ไปลงพื้นที่สืบหาด้วยตัวเอง หรือ ได้รับจากแหล่งข่าวที่มีตัวตนเชื่อถือได้ ขณะที่การนำข้อมูลจากสื่อสังคมมาใช้ในการนำเสนอข่าว แม้ทำให้ข้อมูลหรือประเด็นข่าวมีให้เลือกมากมายแต่กระบวนการตรวจสอบและคัดกรองต้องถูกกำหนดไว้อย่างละเอียดหลายขั้นตอนในการคัดกรองข้อมูลจากสื่อสังคม โดยพิจารณาจากจำนวนการเข้าชม จำนวนการแชร์ และจำนวน

การกดไลค์ โดยมีการพิจารณาด้านคุณค่าข่าวเป็นส่วนประกอบ จากนั้นจึงนำข้อมูลมาตรวจสอบความถูกต้อง พร้อมประเมินคุณค่าของข่าวอย่างรอบด้าน อาจมีคุณค่าเพียงพอข้อมูลและประเด็นที่ได้จากสื่อสังคม จึงถูกมอบหมายให้ผู้จัดการลงพื้นที่ทำข่าวเพิ่มเติม

ผู้ศึกษาจึงเห็นว่า การศึกษางานวิจัยของกรณี เหมือนดาวนั้น จะทำให้ทราบขั้นตอนการคัดเลือก คัดกรองประเด็นข่าวที่จะถูกนำเสนอสู่สาธารณะ และเป็นองค์ประกอบสำคัญในการใช้ตั้งคำถามผู้ให้ข้อมูลรวมถึงอภิปรายผลได้

พรรณพิไล ปุกหุด ( 2553 ) ศึกษาเรื่อง “ กรอบในการคัดเลือกข่าวของสถานีข่าวทีเอ็นเอ็น 24 ” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการคัดเลือกข่าวของสถานีข่าวทีเอ็นเอ็น 24 จำนวน 18 คน และเก็บความถี่หัวข้อข่าว ความยาวข่าว และลำดับข่าว โดยมีการออกแบบตารางเก็บข้อมูล ใช้เป็นข้อมูลประกอบการวิเคราะห์เนื้อหา ระหว่างวันที่ 10 ตุลาคม -10 พฤศจิกายน 2553 โดยผลการศึกษา พบว่า กรอบในการคัดเลือกข่าวของสถานีข่าวทีเอ็นเอ็น 24 มีด้วยกัน 2 ปัจจัย คือ 1.ปัจจัยภายในองค์กร ประกอบด้วย การบริหารงานและนโยบายการผลิตงานสื่อ ทักษะคติ ของผู้คัดเลือกข่าว และการเผยแพร่และการออกอากาศ 2.ปัจจัยภายนอกองค์กร ประกอบด้วย คุณค่าของข่าว แรงกดดันทางสังคมและการเมือง และแรงกดดันทางเศรษฐกิจ ส่วน การออกอากาศข่าว 24 ชั่วโมง ของสถานีข่าวทีเอ็นเอ็น 24 ส่งผลกระทบต่อ รูปแบบรายการ บุคลากร และ เนื้อหาข่าว โดยรูปแบบรายการจะต้องเปลี่ยนแปลงไปตามช่วงเวลาการออกอากาศ บุคลากรจะต้องทำงานเป็นช่วงเวลา ขณะที่ เนื้อหาข่าวจะต้องมีการ ตัดทอน เพิ่มเติม และตกแต่งข่าวสารใหม่ เพื่อตอบสนองการนำเสนอข่าว 24 ชั่วโมง และข่าวที่ได้รับความนิยมในการนำเสนอขึ้นขึ้นอยู่กับคุณค่าของข่าว ไม่ได้ขึ้นอยู่กับประเภทของข่าว เพราะข่าวใดที่มีคุณค่ามากจะได้รับความสำคัญในการนำเสนอมาก

ผู้ศึกษาจึงเห็นว่า การศึกษางานวิจัย ของพรรณพิไล ปุกหุด จะทำให้ทราบถึงกรอบในการทำงานที่ต้องพิจารณาคัดเลือกข่าวที่มีความสำคัญ มีคุณค่า และเป็นประโยชน์ต่อสังคมได้

สุณิสรา รื่นอม ( 2551 ) ศึกษาเรื่อง “ การศึกษาเชิงเปรียบเทียบกระบวนการคัดเลือกข่าวการเมือง ของสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบก ช่อง 7 และสถานีโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ช่อง 11 ในช่วงก่อนการเลือกตั้ง ” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ แบบสัมภาษณ์เจาะลึก ซึ่งผลการศึกษาพบว่า ลักษณะการบริหารและลักษณะองค์กรที่ต่างกัน มีผลทำให้ นโยบายการผลิตของสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบก ช่อง 7 และ สถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ช่อง 11 ที่แตกต่างกัน เนื่องจากสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ช่อง 11 มีการบริหารเป็นแบบราชการ ต้องเสนอข่าวที่มีความเป็นราชการสูง ต้องคำนึงถึงผลกระทบที่จะตามมาสู่องค์กร ต่างจากสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบก ช่อง 7 ซึ่งมีการบริหารงานเป็นแบบเอกชน จึงมุ่งเน้นเสนอข่าวที่มีความกระชับ สรุปประเด็นเนื้อหาข่าว ที่

มีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชนในสังคม นำเสนอข่าวที่ประชาชนให้ความสนใจมาเป็นอันดับแรก

นโยบายการผลิตข่าวที่ต่างกัน มีผลทำให้กระบวนการคัดเลือกข่าว และจัดลำดับความสำคัญของข่าวภาคค่ำของสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบก ช่อง 7 และ สถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ช่อง 11 แตกต่างกัน เนื่องจากสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ช่อง 11 เน้นการเสนอข่าวเป็นแบบราชการ เป็นทางการ เนื้อหาข่าวจะสนับสนุนกิจการทางราชการ รัฐบาล และของกองทัพ จะไม่มีการวิพากษ์วิจารณ์ด้านข่าวการเมือง แต่ไม่ใช่ปิดกั้นข้อมูลข่าวสาร หรือปิดกั้นทางความคิด แต่การนำเสนอข่าวจำเป็นต้องระมัดระวังค่อนข้างมาก จึงส่งผลให้การทำงานต้องเป็นไปตามสายบังคับบัญชาแบบราชการ การคัดเลือกข่าวจึงต้องขึ้นอยู่กับหัวหน้าฝ่ายข่าว เป็นผู้พิจารณาความเหมาะสมของข่าว ก่อนนำเสนอ ส่วนการจัดลำดับความสำคัญของข่าว ก็จะต้องสอดคล้องกับนโยบายข่าว ซึ่งแตกต่างจากของสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบก ช่อง 7 การบริหารงานเป็นแบบเอกชน มีการเสนอข่าวที่เป็นที่สนใจของประชาชนมาเป็นอันดับแรก เพื่อสะท้อนสภาพความเป็นจริงของสังคมในขณะนั้น ความรวดเร็วในการเสนอข่าวเป็นหัวใจหลักของนโยบายหลักของสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบก ช่อง 7 ดังนั้นการคัดเลือกข่าวจึงเป็นการพิจารณาร่วมกันของหลายๆ ฝ่ายเพื่อแสดงความคิดเห็น ตัดสินใจร่วมกัน หรือคัดเลือกข่าวนั้นๆ ออกสู่สายตาประชาชน ส่วนการจัดลำดับการเสนอข่าวก็เป็นไปตามนโยบายของการผลิตข่าว ในส่วนของการนำเสนอเนื้อหาการเมืองของสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบก ช่อง 7 และสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ช่อง 11 นั้น การนำเสนอเนื้อหาทางการเมืองของทั้ง 2 ช่อง เสนอข่าวได้เหมือนกัน ส่วนจะมากน้อยขนาดไหนขึ้นอยู่กับนโยบายและการคัดเลือกของบรรณาธิการข่าวแต่ละสถานี เนื้อหาข่าวแต่ละข่าวจะต้องพิจารณาในประเด็นที่เด่นที่สุด ต้องเป็นที่สนใจ มีความรวดเร็ว ทันต่อเหตุการณ์ ตามความต้องการการรับรู้ของประชาชนที่เผื่อรอ แต่ในบางครั้งเกิดปัญหาในกรณีข่าวลวง หรือข่าวปลอม กรณีการกล่าวพาดพิงบุคคลอื่น โดยไม่มีหลักฐานยืนยันชัดเจน ข่าวลักษณะนี้ก็ไม่ถูกเลือกนำเสนอเป็นข่าวเพื่อลดปัญหาความขัดแย้ง รวมถึงสถานีอาจจะถูกฟ้องร้องจากฝ่ายที่ได้รับความเสียหาย การนำเสนอเนื้อหาข่าวการเมืองจะต้องมีความละเอียดอ่อน เพราะมีบางข่าวบางประเด็นซับซ้อน ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่ตรงกับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้

ผู้ศึกษาจึงเห็นว่า การศึกษางานวิจัยของสุณิสรา รื่นเอมเพื่อให้ทราบถึงขอบเขตการทำงานแต่ละครั้งต้องขับเคลื่อนไปตามนโยบายขององค์กร นโยบายก็ผู้บริหารที่แต่ละองค์กรมีข้อจำกัดได้เปรียบที่แตกต่างกัน

บุบผา เมฆศรีทองคำ และ ขจรจิต บุณนาค.(2557) ศึกษาเรื่อง “ พฤติกรรมการบริโภค  
ข้าวผ่านสื่อเฟซบุ๊กของคนต่างวัยในสังคมไทย ” เป็นการวิจัยเชิงสำรวจแบบภาคตัดขวาง (Cross-  
Sectional Survey) เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง 3 ช่วงวัย ได้แก่ กลุ่มวัย  
เรียน กลุ่มวัยทำงานและกลุ่มวัยอาวุโส จากทั้งหมด 5 ภูมิภาค ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาค  
ตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ และภาคกลางรวมจำนวนทั้งหมด 1,750 คน ซึ่งผลการวิจัยพบว่า แม้  
สื่อดั้งเดิมดูเหมือนจะถูกกลืนหายไปจากสังคมไทย แต่เห็นได้ว่าทั้งสามช่วงอายุยังเสพสื่อดั้งเดิม เช่น  
หนังสือพิมพ์ นอกจากนี้ สิ่งที่กลุ่มตัวอย่างทั้งวัยเรียน วัยทำงานและผู้อาวุโส อยากให้สื่อปรับปรุง  
มากที่สุดก็คือเรื่องคุณภาพของข้อมูลข่าวสาร

ผู้ศึกษาจึงเห็นว่า การศึกษางานวิจัยของ บุบผา เมฆศรีทองคำและขจรจิต บุณนาค นั้น  
จะทำให้เข้าใจพฤติกรรมและความต้องการของผู้บริโภค ที่จะสามารถนำมาปรับรูปแบบในการ  
นำเสนอข่าวขององค์กรสื่อมวลชน โดยเฉพาะการพิจารณากระบวนการคัดเลือกข่าว ที่จะต้องมีการ  
ปรับรูปแบบให้สอดคล้องไปกับพฤติกรรมของผู้บริโภคที่จะต้องได้รับข้อมูลข่าวสารที่มีคุณภาพ  
มากที่สุด



## บทที่ 3

### ระเบียบวิธีวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย ในการศึกษาวิจัย เรื่อง “ การตรวจสอบข่าวลวงของสื่อมวลชนไทยในยุคดิจิทัล ” ผู้วิจัยใช้การวิจัย เชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In – depth Interview ) ซึ่งจะช่วยตอบคำถามวิจัย ในการศึกษากระบวนการคัดเลือกข่าวจากสื่อออนไลน์ การตรวจสอบข่าว และแนวทางในการแก้ไขเมื่อตรวจสอบพบข่าวลวงของสื่อมวลชนไทย ในยุคดิจิทัล รวมถึงแสวงหากรอบการส่งเสริมบทบาทองค์กรสื่อในการช่วยตรวจสอบข่าวลวงในยุคดิจิทัล

#### 3.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ( Key informant interview )

ผู้วิจัยจะใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In – depth Interview ) โดยจะทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 2กลุ่ม ได้แก่

- 1)กลุ่มองค์กรสื่อมวลชน เพื่อตอบคำถามการวิจัยข้อที่1,2และ3
- 2)กลุ่มนักวิชาการและสมาคมวิชาชีพสื่อ เพื่อตอบคำถามวิจัยข้อที่ 4

ผู้วิจัยใช้วิธีเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ด้วยวิธีการแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling ) เพื่อให้ตรงตามวัตถุประสงค์การวิจัยโดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกดังนี้

1.องค์กรสื่อมวลชน แบ่งเกณฑ์การเลือกเป็น 2 เกณฑ์

1.1 เป็นสำนักข่าวที่เคยถูกปลอมแปลงแฟนเพจเฟซบุ๊กและเว็บไซต์ ที่จากผู้วิจัยศึกษาพบว่า มีอยู่ 3แห่ง ประกอบด้วย

- 1)ไทยรัฐ เป็นสำนักข่าวที่ได้รับความน่าเชื่อถือจากผู้บริโภคแต่ถูกผู้ผลิตข่าวลวงปลอมแปลงเว็บไซต์ ในลักษณะชื่อใกล้เคียง เช่น [www.thairath-online.com/@/5b/ios.html](http://www.thairath-online.com/@/5b/ios.html) /[www.thairath-online.com/@/t/ios.html](http://www.thairath-online.com/@/t/ios.html)/[www.thairath-online.com/@/dek7/win.html](http://www.thairath-online.com/@/dek7/win.html)/[www.thairath-online.com/@/zoo/win.html](http://www.thairath-online.com/@/zoo/win.html) /[www.thairath-online.com/@/123-iphone/](http://www.thairath-online.com/@/123-iphone/) /[www.thairath-online.com/@/s8-2/an.html](http://www.thairath-online.com/@/s8-2/an.html)





นายปฐมพงศ์เผยว่า ได้รับมอบหมายจากนายสราวุธ วัชรพล บรรณาธิการบริหารหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ พร้อมฝ่ายกฎหมายมาแจ้งความดำเนินคดีเอาผิดผู้ที่ได้กระทำการปลอมแปลงเว็บไซต์ไทยรัฐออนไลน์ ล่าสุดพบ 6 เว็บไซต์ ประกอบด้วย 1.www.thairath-online.com/@/5b/ ios.html 2.www.thairath-online.com/@/t/ios.html 3.www.thairath-online.com/@/dek7/win.html 4.www.thairath-online.com/@/zoo/win.html 5.www.thairath-online.com/@/123-iphone/ และ 6.www.thairath-online.com/@/s8-2/an.html โดยเนื้อหาข่าวและรูปภาพ และขนาดที่จะบิดเบือนข้อเท็จจริงทั้งหมด ทำไปไทยรัฐเสียชื่อ และทำไปประชาชนที่รับข้อมูลข่าวสารเข้าใจผิดอย่างมาก และทราบที่ตั้งของเว็บไซต์อยู่ที่ประเทศสหรัฐอเมริกา

ภาพที่ 3.1 เว็บไซต์ปลอมไทยรัฐ

2. เติลินิวส์ เป็นองค์กรสื่อที่เคยผิดพลาดในการนำเสนอโดยไม่ตรวจสอบ จนถูกวิพากษ์วิจารณ์จากผู้รับสารและเคยถูกปลอมแปลงเพจจนคดีขึ้นสู่ชั้นศาล



ภาพที่ 3.2 ข่าวที่นำเสนอโดยไม่ทำการตรวจสอบ และการถูกปลอมแปลงเพจเติลินิวส์จนถูกดำเนินคดี

3.ข่าวสดเป็นองค์กรสื่อ ผลิตข่าวออนไลน์อันดับ1 ของประเทศไทย มียอดผู้ติดตามในเฟซบุ๊กมากกว่า 12 ล้านคน เคยถูกปลอมแปลงแฟนเพจและเว็บไซต์



ภาพที่ 3.3 ตัวอย่างเว็บไซต์ และแฟนเพจ ข่าวสด

1.2. เป็นองค์กรสื่อที่ใช้ข้อมูลออนไลน์ มาสร้างเป็นประเด็นข่าว โดยผู้วิจัยใช้วิธีเลือกเฉพาะเจาะจง โดยสังเกตจากความถี่บนแพลตฟอร์มออนไลน์ หน้ากระดานข่าวแฟนเพจ พบว่า สถานีโทรทัศน์ 'โทรทัศน์' 'โทรทัศน์' เป็นช่องข่าวที่มีการหยิบประเด็นข่าวจากสื่อสังคมออนไลน์มานำเสนอ และลงพื้นที่ตรวจสอบข้อเท็จจริงอีกทั้งตามนโยบายขององค์กรยังมุ่งเน้นให้ความสำคัญเกี่ยวกับประเด็นที่มาจากสื่อออนไลน์ และประกอบกับมียอดผู้กดไลค์ในแฟนเพจเฟซบุ๊ก 2.7 แสนคน ยอดผู้ติดตามทวิตเตอร์ 1.3 แสนคน จึงเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา สรุปรายชื่อผู้ให้ข้อมูลหลักในกลุ่มองค์กรสื่อมวลชนมีรายชื่อดังนี้

ตารางที่ 3.1 รายชื่อองค์กรสื่อมวลชนที่ใช้ในการวิจัย

ลำดับ	องค์กรสื่อมวลชน
1	นายณัฐพล ทองใบใหญ่ ตำแหน่ง บรรณาธิการข่าวออนไลน์ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ
2	นายภาณุพงศ์ ส่องสว่าง ตำแหน่ง ผู้ช่วยหัวหน้าข่าวเว็บไซต์เดลินิวส์ออนไลน์
3	นายณัฐพล ไกรทศ ตำแหน่ง แอดมินข่าวสดออนไลน์
4	นางสาวรัชนีวรรณ ดวงแก้ว ตำแหน่ง บรรณาธิการบริหาร 'โทรทัศน์'

2.กลุ่มนักวิชาการและสมาคมวิชาชีพสื่อ ที่เป็นบุคคลที่มีผลงานให้ความรู้เกี่ยวกับข่าวลวง มีการศึกษาอธิบายปรากฏการณ์เกี่ยวกับข่าวลวง และเป็นผู้ให้ข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงเกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่ถูกนำเสนอผ่านสื่อออนไลน์ และยังเป็นบุคคลที่ทำหน้าที่กำกับดูแลสื่อมวลชนในมิติสื่อออนไลน์ จำนวน 4 คน ประกอบด้วย

2.1 อาจารย์พิจิตรา ชีกาโมโตะ อาจารย์คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นหนึ่งในคณะนักวิชาการ ใน โครงการข่าวลือท่ามกลางวิกฤตการณ์ทางการเมืองในทวิตเตอร์ โดยได้สร้างเครื่องมือในการประมวลผลและวิเคราะห์ข้อความทวิตเตอร์นับล้าน ให้นำไปสู่การทำความเข้าใจปรากฏการณ์ข่าวลือในสังคมไทยด้วยระบบปฏิบัติการที่เรียกว่า CU.Tweet ซึ่งเคราะห์ผ่านข่าวลือ 7 กรณีศึกษา พบว่า ข่าวลือทรงพลังและคุมยากกว่าข่าวแก้ และเป็นเครื่องมือทางการเมืองในการทำลายฝั่งตรงข้าม ผู้คนพร้อมที่จะเชื่อและแชร์ข่าวเพราะอยากเป็น “คนวงใน” ข่าว

สื่อเป็นเหมือน “ซอมบี้” ที่ไม่มีวันตายหายไปจากสารระบบแนะ ” Crowdsourc” ต้องทำงานร่วมกับสื่อมวลชนและ Online influence” ในการชะลอข่าวลือ (วิศวะ – นิเทศ จุฬาฯ ทำวิจัย “CU. Tweet” ตรวจจับข่าวลือทวิตเตอร์ด้วย Big Data,2016)

2.2 นายพีรพล อนุตรโสตถิ์ ผู้สื่อข่าวสำนักข่าวไทย อสมท. เป็นหนึ่งในทีมงาน ศูนย์ข่าวก่อนแชร์ที่ทาง สำนักข่าวไทย ร่วมกับช่อง9 อสมท.และภาคีเครือข่ายก่อตั้งขึ้น เพื่อเป็นศูนย์กลางเฝ้าระวังและตรวจสอบข้อมูลบนโลกออนไลน์เพื่อนำข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นจริงแก่ประชาชน โดยเริ่มผลิตรายการข่าวก่อนแชร์มาตั้งแต่ปี 2558 ก่อนจะเปิดศูนย์อย่างเป็นทางการในปี 2560นี้

2.3 ผศ.ดร.เจษฎา เด่นดวงบริพันธ์ อาจารย์ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นผู้ให้ข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงเกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่ถูกนำเสนอผ่านสื่อสังคมออนไลน์ในหลายกรณีที่ปรากฏตามหน้าสื่อสังคมออนไลน์ก่อนสื่อจะนำไปเสนอข้อมูลที่เท็จจริงต่อ

2.4 นายก้าวโรจน์ สุตาภักดิ์ นายกสมาคมผู้ผลิตข่าวออนไลน์ เป็นผู้กำกับดูแลเว็บไซต์ข่าวออนไลน์สามารถดูภาพรวมและให้ข้อมูลในวงกว้างได้

สรุปรายชื่อผู้ให้ข้อมูลหลักในกลุ่มนักวิชาการ / สมาคมวิชาชีพสื่อ มีดังนี้

ตารางที่ 3.2 รายชื่อนักวิชาการ / สมาคมวิชาชีพ ที่ใช้ในงานวิจัย

ลำดับ	นักวิชาการ / สมาคมวิชาชีพสื่อ
1	อาจารย์พิจิตรา ชีกาโมโตะ อาจารย์คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2	นายพีรพล อนุตรโสตถิ์ ผู้สื่อข่าวสำนักข่าวไทย อสมท. และผู้ดำเนินรายการข่าวก่อนแชร์
3	อาจารย์เจษฎา เด่นดวงบริพันธ์ อาจารย์ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
4	นายก้าวโรจน์ สุตาภักดิ์ นายกสมาคมผู้ผลิตข่าวออนไลน์

### 3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ( Structured Interview ) โดยใช้แบบสัมภาษณ์ซึ่งมีคำถามสัมภาษณ์แต่ละกลุ่มแตกต่างกันดังต่อไปนี้

#### ตารางที่ 3.3 ชุดคำถามในการสัมภาษณ์องค์กรสื่อมวลชน

<p><u>1.ชุดคำถามเรื่องกระบวนการคัดเลือกข่าวจากสื่อออนไลน์</u></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>-สื่อมวลชนมีการคัดเลือกประเด็นข่าวอย่างไร ประเด็นใดที่จะใช้ตัดสินใจเลือกหรือไม่เลือก</li> <li>-สื่อมวลชนใช้หลักหรือเกณฑ์ใดการเลือกข่าวจากสื่อสังคมออนไลน์ ก่อนนำเสนอผู้สาธารณะ</li> <li>-สื่อมวลชนคัดเลือกข่าวจากช่องทางไหนบ้าง (เว็บไซต์,เฟซบุ๊ก,ทวิตเตอร์,ยูทูป)</li> <li>-ทีมงาน (บก., ไรท์,นักข่าว) มีส่วนในการตัดสินใจเลือกหรือคัดกรองข่าวอย่างไร</li> <li>-ปัจจัยใดที่ทำให้ตัดสินใจเลือกและส่งทีมข่าวลงพื้นที่ติดตามสถานการณ์ต่อเนื่อง</li> </ul>
<p><u>2.ชุดคำถามเรื่องการตรวจสอบข่าวลวง</u></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>-การนำข้อมูลจากสื่อออนไลน์มานำเสนอมีขั้นตอนพิสูจน์ข้อเท็จจริงอย่างไร</li> <li>-สื่อมวลชนมีขั้นตอนในการเลือกความน่าเชื่อถือของแหล่งสารนั้นอย่างไร</li> <li>-สื่อมวลชนตั้งคำถามอะไรบ้างที่ใช้ในการตรวจสอบข่าว</li> </ul>
<p><u>3. ชุดคำถามเรื่องการแนวทางการแก้ไขภายหลังการเกิดข่าวลวง</u></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- ที่ผ่านมามีการนำเสนอข่าวที่มาจากออนไลน์และพบว่าเป็นข่าวลวง บ้างไหม</li> <li>-แล้วผลกระทบที่เคยโดนข่าวลวงมีอะไรบ้าง</li> <li>- พบว่าเป็นข่าวลวงได้อย่างไร</li> <li>- เมื่อพบว่าข่าวที่นำเสนอไปเป็นข่าวลวง สื่อมวลชนมีวิธีการแก้ไขความเข้าใจผิดของผู้รับสารหรือยับยั้งการกระจายของข่าวลวงนั้นอย่างไร</li> </ul>
<p><u>4.ชุดคำถามเรื่องแนวทางการส่งเสริมบทบาทขององค์กรสื่อในการตรวจสอบข่าวลวงควรมีแนวทางอย่างไร</u></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- ปัจจุบันสื่อออนไลน์เข้ามามีบทบาทในการปฏิบัติงานของสื่อมวลชน ซึ่งข่าวลวงก็มักปะปนมากับสื่ออื่นๆ แล้วข่าวลวงที่เกิดขึ้น ส่งผลเสียอย่างไรบ้างต่อกระบวนการทำงานของสื่อในยุคปัจจุบัน</li> <li>- ปัญหาและอุปสรรคในการตรวจสอบเนื้อหาจากออนไลน์ว่าเป็นข่าวลวงหรือไม่ มีอะไรบ้าง</li> <li>- การแก้ไขปัญหาและอุปสรรคดังกล่าว จะต้องดำเนินการอย่างไร ใครควรจะมีบทบาทบ้างในการส่งเสริมการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคนี้</li> </ul>

### ตารางที่ 3.4 ชุดคำถามในการสัมภาษณ์ นักวิชาการและสมาคมวิชาชีพสื่อ

<p><u>มุมมองเกี่ยวกับการทำงานของสื่อมวลชน</u></p> <p>1. ในมุมมองผู้ให้ข้อมูลคิดว่า สื่อมวลชนเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยเผยแพร่ข่าวลวงหรือไม่ เพราะอะไร จึงเป็นเช่นนั้น</p>
<p>2. พบว่าอุปสรรคสำคัญของสื่อ คือ การที่สื่อมวลชนมีการแข่งขันสูงแล้วมิติด้านความเร็วจะเป็นส่วนสำคัญในการนำเสนอ แต่เมื่อเช็คค้นทางไม่ได้ นำเสนอตามข้อเท็จจริงที่ปรากฏ ท่านเห็นด้วยหรือไม่อย่างไร</p>
<p>3. สื่อมวลชนบางสำนักมองว่า แม้ข่าวนั้นจะไม่ใช่เรื่องจริง เพราะนำเสนอตามข้อมูลที่ปรากฏ จึงไม่จำเป็นต้องลบ หรือขอโทษ ควรปฏิบัติเช่นนั้นหรือไม่ และต้องทำอย่างไร</p>
<p>4. สื่อมวลชนบางสำนักมองว่าบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนเพียงพอต่อการคัดกรองข่าวสารในยุคดิจิทัล แล้วในมุมมองผู้ให้ข้อมูล สื่อมวลชนไทยทำบทบาทในการคัดกรองข้อเท็จจริง ไม่เผยแพร่ข่าวลวงให้เหมาะสมแล้วหรือไม่ อย่างไร</p>
<p><u>แนวทางการส่งเสริมบทบาทขององค์กรสื่อในการตรวจสอบข่าวลวง</u></p> <p>ผู้วิจัย ได้รวบรวมความคิดเห็นจากผู้ประกอบวิชาชีพสื่อ ได้ตัวช่วย 7 ประการจึงอยากขอความเห็นจากท่านในแต่ละประการว่า เป็นแนวทางการส่งเสริมที่เหมาะสมหรือไม่ และจะเป็นไปได้หรือไม่อย่างไร</p> <p>1. การร่วมมือกันตรวจสอบระหว่างองค์กรสื่อกับรัฐบาล แบบ model ต่างประเทศจากการสัมภาษณ์ สื่อมองว่า ไม่ควรจะจับมือกับรัฐบาล ในการหาแนวทางสร้างรูปแบบป้องกันข่าวลวง เพราะต้องรักษาสิทธิเสรีภาพสื่อ แต่มองว่าสมาคมสื่อฯ ควรจับมือกับหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องในการให้ข้อเท็จจริงควรร่วมกันทำหน้าที่ ในมุมมองผู้ให้ข้อมูลมองว่า การป้องกันข่าวลวงควรจะเป็นหน้าที่ของบุคคลใดบ้าง ในลักษณะใด</p>
<p>2. ในต่างประเทศมีการจับมือกันระหว่างรัฐบาลกับสื่อ ในการจัดทำเว็บไซต์ในการจัดแบบฟอร์มการตรวจสอบลักษณะข่าวลวงเบื้องต้น ในลักษณะ Accuracy checklist รูปแบบนี้จะเป็นตัวช่วยที่ดีสำหรับการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนหรือไม่</p>
<p>3. แต่ทางสื่อมวลชนเห็นว่าการจัดทำและการนำเอา Accuracy checklist มาใช้ เป็นไปได้ยาก ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับประเด็นนี้ หากจำเป็นต้องจัดทำ จะส่งเสริมอย่างไร</p>
<p>4. การเปิดพื้นที่ให้คนอ่านช่วยส่งข้อมูล ส่งเสริมให้ influencer ต่างๆ ที่เป็นผู้เชี่ยวชาญในแต่ละด้านและมีความน่าเชื่อถือ มาช่วยให้คำตอบกับสื่อ ช่วยคัดกรองข่าวลวงเป็นแนวทางที่ควรทำหรือไม่ หรือควรเป็นอย่างไร</p>

### ตารางที่ 3.4 (ต่อ)

<p>5.ปัจจุบันสื่อมวลชนมีข้อมูลนักวิชาการแต่ละแขนงที่จะช่วยในการตรวจสอบข่าวน้อย ผู้ให้ข้อมูลมองว่าควรมีการจัดทำข้อมูลนักวิชาการเพื่อช่วยให้สื่อมวลชนปฏิบัติหน้าที่ประกอบการตรวจสอบข้อเท็จจริง หรือไม่</p>
<p>6.สื่อยึดมั่นจริยธรรม ท่านเห็นว่าแนวทางในการส่งเสริมการทำหน้าที่ให้สื่อเป็นผู้คัดกรองข่าวสาร การยึดมั่นในจริยธรรม การตรวจสอบเบื้องต้นด้วยตนเอง เพียงพอหรือไม่ หรือควรจะเป็นอย่างไร</p> <p>นโยบายการทำงานของแต่ละสำนักส่งผลกระทบต่อการคัดกรองข่าว ในยุคปัจจุบันหรือไม่ เราควรมีแนวทางอย่างไรร่วมกัน?</p>
<p>7.ผู้รับสารตรวจสอบ สื่อมวลชนมองว่าการได้มาแต่ละข่าว มีการตรวจเช็คข้อมูลในเบื้องต้น และมีการเทียบเคียงมอนิเตอร์สำนักอื่นก่อนการนำเสนอ บริบทความน่าจะเป็น ผู้เชี่ยวชาญ และประชาชนช่วยคัดกรองบ้าง เพียงพอต่อการช่วยคัดกรองข่าวลวง หรือไม่ สื่อควรทำอย่างไร หรือใครต้องเป็นคนทำ</p>

### 3.3 การตรวจสอบเครื่องมือ

ผู้วิจัยเลือกการตรวจสอบเครื่องมือ Content Validity โดยเป็นในให้อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ คูในภาพรวมด้านเนื้อหาสาระที่ต้องการวัดให้ได้ครบถ้วน หรือวัดได้ครบตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด

### 3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนการเก็บข้อมูล (Data Collection) โดย ผู้วิจัยจะติดต่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยขอใบอนุญาตจากทางมหาวิทยาลัยฯ เพื่อขอสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลแบบตัวต่อตัว ใช้เวลาในการสัมภาษณ์ประมาณ 45 นาที – 1 ชั่วโมง โดยมีรายละเอียดดังนี้ (ดูตารางที่ 3.3)

ตารางที่ 3.5 ตารางนัดสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ลำดับ	ผู้ให้ข้อมูล	วันเวลาและสถานที่นัดสัมภาษณ์
<b>กลุ่มองค์กรสื่อมวลชน</b>		
1.	นางสาวรัชนิวรรณ ดวงแก้ว ตำแหน่ง บรรณาธิการบริหาร ไบรท์ทีวี	วันอาทิตย์ ที่ 20 พฤษภาคม 2561 เวลา 14.00น. ณ ชั้น 3 อาคารสถานีโทรทัศน์ไบรท์ทีวี ถนนแจ้ง วัฒนะ ต.ปากเกร็ด อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี
2.	นายณัฐพล ไกรทัต ตำแหน่ง แอดมินข่าวสดออนไลน์	วันพุธ ที่ 30 พฤษภาคม 2561 เวลา 14.00น. ณ บริษัท ข่าวสด จำกัดเลขที่ 40/10 หมู่บ้าน ประชานิเวศน์ 1 ถนนเทศบาลนิมิตรใต้ แขวง ลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร
3.	นายภาณุพงศ์ ส่องสว่าง ตำแหน่ง ผู้ช่วยหัวหน้าข่าว เว็บไซต์เดลินิวส์ออนไลน์	วันพุธ ที่ 30 พฤษภาคม 2561 เวลา 19.00 น. ณ ชั้น 7 อาคารหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ เลขที่ ¼ ถนน วิภาวดีรังสิต แขวงตลาดบางเขน เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร
4.	นายณัฐพล ทองใบใหญ่ ตำแหน่ง บรรณาธิการข่าว ออนไลน์ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ	วันพฤหัสบดี ที่ 31 พฤษภาคม 2561 เวลา 16.00 น. ณ ชั้น 11 อาคาร 12 หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ เลขที่ 1 ถนนวิภาวดี-รังสิต แขวงจอมพล เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร
<b>กลุ่มนักวิชาการ / สมาคมวิชาชีพสื่อ</b>		
5.	นายพีรพล อนุตรโสทธิ ผู้สื่อข่าวสำนักข่าวไทย อสมท. และผู้ดำเนินรายการชัวร์ก่อนแชร์	วันอังคาร ที่ 5 มิถุนายน 2561 เวลา 15.00น. ณ อาคารปฏิบัติการวิทยุและโทรทัศน์ สำนักข่าว ไทย อสมท. เลขที่ 63/1 ถนนพระราม 9 แขวงห้วย ขวาง เขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร
6.	อาจารย์พิจิตรา ชีกาโมโตะ อาจารย์คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	วันพฤหัสบดี ที่ 7 มิถุนายน 2561 เวลา 12.00น. ณ ภาควิชาวารสารสนเทศ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เลขที่ 254 ถนน พญาไท แขวง วังใหม่ เขต ปทุมวัน กรุงเทพมหานคร

### ตารางที่ 3.5 (ต่อ)

ลำดับ	ผู้ให้ข้อมูล	วันเวลาและสถานที่นัดสัมภาษณ์
7.	อาจารย์เจษฎา เค่นดวงบริพันธ์ อาจารย์ภาควิชาชีววิทยา คณะ วิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย	วันศุกร์ ที่ 8 มิถุนายน 2561 เวลา 14.00 น. ณ คณะ วิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เลขที่ 254 ถนน พญาไท แขวง วังใหม่ เขต ปทุมวัน กรุงเทพมหานคร
8.	นายก้าวโรจน์ สุตาภักดิ์ นายกสมาคมผู้ผลิตข้าวออนไลน์	วันพุธ ที่ 13 มิถุนายน 2561 เวลา 15.00 น. ณ บริษัท สยามสปอร์ต ซินดิเคท จำกัด (มหาชน) เลขที่ 66/26 - 29 ซอยรามอินทรา 40 ถนนราม อินทรา แขวง นวลจันทร์ เขต บึงกุ่ม กรุงเทพฯ 10230

### 3.5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยรวบรวมและจัดเก็บข้อมูลที่ได้มาจากการสัมภาษณ์อย่างเป็นระบบแล้วจึงนำมาถอดเทปอย่างละเอียดแบบคำต่อคำ จากนั้นผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยทำการศึกษาข้อมูลเหล่านั้นอย่างละเอียด จับใจความหลัก จัดกลุ่มข้อมูล หาความเชื่อมโยงความเหมือนและแตกต่างระหว่างข้อมูล แล้วจึงนำเสนอข้อค้นพบในเชิงพรรณนาเพื่อตอบตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย



## บทที่ 4

### ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง“การตรวจสอบข่าวลวง ของสื่อมวลชนไทยในยุคดิจิทัล”มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา กระบวนการคัดเลือกข่าวจากสื่อออนไลน์ การตรวจสอบข่าวลวง และแนวทางในการป้องกันการเกิดข่าวลวง ของสื่อมวลชนไทยในยุคดิจิทัลและเพื่อศึกษาถึงแนวทางการส่งเสริมบทบาทขององค์กรสื่อในการตรวจสอบข่าวลวง โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In – depth Interview ) 2 กลุ่ม คือ องค์กรสื่อมวลชน,นักวิชาการและสมาคมวิชาชีพสื่อ

ผลการศึกษาแบ่งออกเป็น 4 ส่วนประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 กระบวนการคัดเลือกข่าวจากสื่อออนไลน์

ส่วนที่ 2 การตรวจสอบข่าวลวง

ส่วนที่ 3 แนวทางการแก้ไขภายหลังการเผยแพร่ข่าวลวง

ส่วนที่ 4 แนวทางการส่งเสริมบทบาทขององค์กรสื่อในการตรวจสอบข่าวลวง

ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

#### 4.1 กระบวนการคัดเลือกข่าวจากสื่อออนไลน์

ผลการศึกษาเกี่ยวกับ กระบวนการคัดเลือกจากสื่อออนไลน์ การตรวจสอบข่าวลวง และแนวทางการแก้ไขภายหลังการเผยแพร่ข่าวลวงของสื่อมวลชนไทย ในยุคดิจิทัลจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In – depth Interview ) บุคลากรในองค์กรสื่อมวลชนรวม 4 แห่ง แบ่งออกเป็น

องค์กรสื่อมวลชนที่เคยถูกปลอมแปลงแฟนเพจเฟซบุ๊กและเว็บไซต์ 3 แห่ง ได้แก่

- 1.นายณัฐพล ทองใบใหญ่บรรณาธิการข่าวออนไลน์หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ
- 2.นายภาณุพงศ์ ส่องสว่าง ผู้ช่วยหัวหน้าข่าวเว็บไซต์เดลินิวส์ออนไลน์
- 3.นายณัฐพล ไกรทศ แอดมินข่าวสดออนไลน์

องค์กรสื่อมวลชนที่ใช้ข้อมูลออนไลน์มาสร้างประเด็นข่าว 1 แห่ง ได้แก่

- 1.นางสาวรัชณีวรรณ ดวงแก้ว บรรณาธิการบริหารสถานีโทรทัศน์ไอทีวี

ผลการวิเคราะห์มีรายละเอียดจากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายทั้ง 4 แห่ง ในเรื่องกระบวนการในการคัดเลือกข่าวจากสื่อออนไลน์ ซึ่งหมายถึง การพิจารณาคัดเลือกประเด็นข่าวจากเนื้อหาที่สร้างโดยผู้ใช้สื่อออนไลน์ (user-generated content) เพื่อนำเสนอเป็นวาระข่าวสู่สาธารณะในช่องทางสื่อขององค์กรสื่อ พบประเด็นที่น่าสนใจจากทั้ง 4 แห่ง ใน 2 ประเด็น คือ

1.การคัดเลือกข่าวโดยพิจารณาจากจำนวนของการมีส่วนร่วมที่มีต่อเนื้อหา และกระแสวิพากษ์วิจารณ์ในโลกออนไลน์

2.การคัดเลือกข่าวโดยพิจารณาถึงหลักกฎหมายและจริยธรรม

โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.การคัดเลือกข่าวโดยพิจารณาจากจำนวนของการมีส่วนร่วมที่มีต่อเนื้อหา และกระแสวิพากษ์วิจารณ์ในโลกออนไลน์

สื่อมวลชนทั้ง 4 แห่งระบุว่าค้นหาเนื้อหาและคัดเลือกข่าวผ่านช่องทางสื่อออนไลน์ต่าง โดยไทยรัฐออนไลน์คัดเลือกประเด็นข่าวจากเฟซบุ๊ก อินสตาแกรม แอปพลิเคชันไลน์ ยูทูปไวรัล สื่อออนไลน์ทั้งหมด หรือแม้กระทั่งกระแสสังคมที่เกิดขึ้นในขณะนั้น เช่นเดียวกับเดลินิวส์ออนไลน์ ที่คัดเลือกจากเฟซบุ๊ก, อินสตาแกรม, ทวิตเตอร์, เว็บไซต์ข่าวด้วยตัวเอง, สื่อโทรทัศน์ดิจิทัล และกูเกิลเทรน ส่วนข่าวสดออนไลน์จะคัดเลือกจาก เฟซบุ๊ก และทวิตเตอร์ เป็นหลักขณะที่ไบรท์ทีวี จะคัดเลือกจากสื่อสังคมทั้งหมด

ส่วนเกณฑ์ที่ใช้ในการคัดเลือกเนื้อหาที่สร้างโดยผู้ใช้สื่อออนไลน์ในประเด็นใดจะถูกนำเสนอในสื่อแต่ละแห่ง พบว่า องค์กรสื่อมวลชนทุกแห่ง จะพิจารณาจากจำนวนการมีส่วนร่วมของผู้ใช้สื่อออนไลน์ที่มีต่อเนื้อหานั้นๆ ได้แก่ ยอดกดไลค์ กดแชร์ การแสดงความคิดเห็น รวมถึงการติดตามดูกระแสวิพากษ์วิจารณ์ของโลกออนไลน์จากกูเกิลเทรน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

บรรณาธิการข่าวออนไลน์ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ระบุว่า การได้มาของประเด็นข่าวต่างๆจากสื่อออนไลน์ จะเลือกจากยอดกดไลค์ กดแชร์ ที่ผู้ใช้สื่อออนไลน์ให้ความสนใจเป็นหลัก

“ จำนวนยอดกดไลค์ กดแชร์จำนวนมาก มีส่วนสำคัญในการพิจารณานำประเด็นนั้นมาเสนอเป็นข่าว ” (นายณัฐพล ทองใบใหญ่ บรรณาธิการข่าวออนไลน์ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 31 พฤษภาคม 2561)

แอดมินข่าวสดออนไลน์ระบุว่า ประเด็นข่าวที่ผู้คนเข้าถึงจำนวนมาก มีการตอบโต้โดยการแสดงความคิดเห็น การเข้าถึงเข้าชมข้อมูลต่างๆเป็นจำนวนมาก และยอดกดไลค์ กดแชร์ ก็เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้นำเสนอข่าว

“ สิ่งที่ผู้คนมีการเข้าถึงมากกว่า 80% ทำให้เลือกนำมาเสนอ และยอมรับว่าในปัจจุบัน ยอดกดไลค์ กดแชร์ก็มีผลต่อการเลือกข่าว” (นายณัฐพล ไกรทัต แอดมินข่าวสดออนไลน์, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 30 พฤษภาคม 2561)

บรรณาธิการบริหาร สถานีโทรทัศน์ไออาร์ทีวีระบุว่า ในสื่อสังคม ผู้คนสามารถโพสต์ข้อความ นำเสนอภาพคลิปใดลงไปก็ได้ สื่อมวลชนจึงเห็นประเด็นข่าวมากมายที่ผู้คนสนใจจึงเลือกหยิบประเด็นนั้นมานำเสนอ

“ ความสนใจของผู้คนต่อสื่อสังคมเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ตัดสินใจเลือกนำมาเสนอ แต่สื่อมวลชนต้องคัดกรองไม่ใช่เชื่อทุกอย่างที่สื่อสังคมบอก ” (นางสาวรัชนิราวรรณ ดวงแก้ว บรรณาธิการบริหาร สถานีโทรทัศน์ไออาร์ทีวี, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 20 พฤษภาคม 2561)

ผู้ช่วยหัวหน้าข่าวเว็บไซต์เดลินิวส์ออนไลน์ ระบุว่า การตอบสนองของผู้รับสารต่อสื่อออนไลน์ต่างๆ โดยเฉพาะคำค้นหาในกูเกิ้ลอนาลิติก คำสำคัญในกูเกิ้ลเทรน ที่ผู้คนค้นหามากที่สุดเป็นส่วนให้ปฏิบัติงานพิจารณาเลือกนำมาเสนอ

“ การเลือกข่าวแต่ละข่าวจะดูจากการตอบสนองของผู้รับสาร และยอดที่วิ่งจากกูเกิ้ลอนาลิติก คำสำคัญในกูเกิ้ลเทรนเพราะสิ่งเหล่านั้นแสดงให้เห็นว่าผู้คนอยากรู้อخبارเกี่ยวกับเรื่องอะไรมากที่สุด ” (นายภาณุพงศ์ ส่องสว่าง ผู้ช่วยหัวหน้าข่าวเว็บไซต์เดลินิวส์ออนไลน์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 30 พฤษภาคม 2561)

## 2. การคัดเลือกข่าวโดยพิจารณาถึงหลักกฎหมายและจริยธรรม

จากการสัมภาษณ์องค์กรสื่อมวลชน พบว่า ไทยรัฐออนไลน์และเดลินิวส์ออนไลน์ จะให้ความสำคัญกับเรื่องข้อกฎหมาย ศีลธรรม ซึ่งแต่ละข่าวที่เลือกหยิบประเด็นมานำเสนอจะต้องไม่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคง ศาสนา สิทธิมนุษยชน และสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น โดยมีรายละเอียดดังนี้

บรรณาธิการข่าวออนไลน์ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐระบุว่า การได้มาของข่าวแต่ละข่าว ไทยรัฐจะพิจารณาคัดเลือกจากหลักกฎหมาย ศีลธรรม ก่อนจะเลือกหยิบประเด็นข่าวนั้นๆ มานำเสนอเนื่องด้วยข้อกำหนดของการเป็นสมาชิกในสมาคมผู้ผลิตสื่อออนไลน์การทำงานจึงมีสิ่งที่จะต้องคำนึงหลายส่วนเป็นองค์ประกอบ

“ สิ่งสำคัญที่ไทยรัฐออนไลน์ จะคำนึงถึงมากที่สุด คือ ลิขสิทธิ์ กฎหมาย และระเบียบข้อบังคับของสมาคมสื่อฯ ที่เข้าเป็นสมาชิก โดยจะยึดเอาข้อบังคับระเบียบทั้งมาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ผลิตข่าวสู่สาธารณะ ” (นายณัฐพล ทองใบใหญ่ บรรณาธิการข่าวออนไลน์ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 31 พฤษภาคม 2561)

ผู้ช่วยหัวหน้าข่าวเว็บไซต์เดลินิวส์ออนไลน์ระบุว่า การเลือกประเด็นข่าว นอกเหนือจากความสนใจของบุคคลและสิ่งใกล้ตัวที่เกิดขึ้นแล้ว สิ่งสำคัญที่จะต้องคำนึงถึงอีกอย่าง คือประเด็นข่าวที่เลือกจะต้องไม่ส่งผลกระทบต่อบุคคลอื่น ทั้งความมั่นคง ศาสนา สิทธิมนุษยชน และสิทธิเสรีภาพ

“ประเด็นใดก็ตามที่เลือกมานำเสนอ จะต้องไม่กระทบต่อ ความมั่นคง ศาสนา สิทธิมนุษยชน และสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น”(นายภาณุพงศ์ ส่องสว่าง ผู้ช่วยหัวหน้าข่าวเว็บไซต์เดลินิวส์ออนไลน์, การสื่อสารระหว่างบุคคล,30 พฤษภาคม 2561)

เมื่อคัดเลือกประเด็นข่าวจากเนื้อหาที่สร้างโดยผู้ใช้สื่อออนไลน์ได้แล้วองค์กรสื่อมวลชนทุกแห่ง ระบุว่า กระบวนการทำงานต่อจากนั้นคือผู้สื่อข่าว หรือผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบ จะเสนอประเด็นนั้นผ่านไปยังหัวหน้าโต๊ะ และกองบรรณาธิการข่าว เพื่อกำหนดวิเคราะห์ประเด็นว่าจะนำมาผลิตนำเสนอเป็นข่าวหรือไม่ หรือควรแตกประเด็นการตรวจสอบเพื่อให้เกิดความถูกต้องของข้อมูลต่อไปอย่างไร

บรรณาธิการข่าวออนไลน์หนังสือพิมพ์ไทยรัฐระบุว่า ผู้สื่อข่าว หรือ ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบจะคิดและเสนอประเด็นข่าวไปตามลำดับ ตั้งแต่ หัวหน้าโต๊ะ บรรณาธิการข่าว กองบรรณาธิการข่าว เพื่อกำหนดประเด็นข่าว หรือแตกประเด็น ว่าต้องตรวจสอบข้อเท็จจริงใดเพื่อให้ข่าวมีความถูกต้องก่อนนำเสนอข่าว

“นักข่าว หรือผู้รับผิดชอบ จะคิดและเสนอประเด็นตามลำดับขั้นตอนของกองบรรณาธิการข่าวว่าจะพิจารณานำเสนอเป็นข่าวต่อหรือไม่ หรือต้องแตกประเด็น ตรวจสอบอะไรอีกบ้าง ”(นายฉัฐพล ทองใบใหญ่ บรรณาธิการข่าวออนไลน์หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, การสื่อสารระหว่างบุคคล,31 พฤษภาคม 2561)

ผู้ช่วยหัวหน้าข่าวเว็บไซต์เดลินิวส์ออนไลน์ ระบุว่า เมื่อผู้สื่อข่าวได้ประเด็นข่าวที่นำเสนอจะส่งเข้ามายังกองบรรณาธิการข่าว รีไรท์เตอร์ กับ ผู้ช่วยหัวหน้าข่าว จะทำหน้าที่เรียบเรียงประเด็นข่าวให้ข้อมูลครบถ้วนรอบด้านถูกต้องตามข้อเท็จจริง ก่อนเสนอหัวหน้าข่าวพิจารณาประเด็น

“เมื่อรับข่าวจากผู้สื่อข่าว รีไรท์เตอร์ กับหัวหน้าข่าว จะทำการเรียบเรียงข้อมูลให้ครบถ้วนรอบด้าน ก่อนส่งให้หัวหน้าข่าวพิจารณา”(นายภาณุพงศ์ ส่องสว่าง ผู้ช่วยหัวหน้าข่าวเว็บไซต์เดลินิวส์ออนไลน์, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 30 พฤษภาคม 2561)

บรรณาธิการบริหาร สถานีโทรทัศน์ไอทีวีระบุว่า เมื่อผู้สื่อข่าว รีไรท์เตอร์ หรือ บรรณาธิการข่าว ได้ประเด็นจากสื่อออนไลน์ต้องนำเสนอประเด็นเข้าที่ประชุมกองบรรณาธิการ

ข่าว เพื่อคัดกรองประเด็นที่น่าสนใจก่อนนำเสนอ หรือส่งผู้สื่อข่าวลงไปในพื้นที่เพื่อหาข้อเท็จจริงเพิ่มเติม

“ส่วนที่ผู้สื่อข่าว รีไรท์เตอร์ หรือ บรรณาธิการข่าว ต้องนำเสนอประเด็นที่ได้ในโครงการประชุมแต่ละวัน เพื่อกำหนดคัดกรองประเด็นที่น่าสนใจ”(นางสาวรัชนิวรรณ ดวงแก้ว บรรณาธิการบริหาร สถานีโทรทัศน์ไออาร์ทีวี, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 20 พฤษภาคม 2561)

แอดมินข่าวสดออนไลน์ระบุว่า เมื่อสื่อมวลชนเห็นประเด็นข่าวที่น่าสนใจ จะสอบถามโดยตรงจากหัวหน้าโต๊ะ เพื่อให้คลายพินิจพิจารณาเนื้อหาความถูกต้อง สามารถนำเสนอข่าวสู่สาธารณะได้หรือไม่

“ส่วนตัวที่เป็นผู้ได้บังคับบัญชา ถ้าเห็นคลิปน่าสนใจ จึงถามไปยังหัวหน้าโต๊ะ โดยตรงไปเลยว่าจะคัดสนใจเลือกเล่นข่าวหรือไม่”(นายณัฐพล ไกรทัต แอดมินข่าวสดออนไลน์, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 30 พฤษภาคม 2561)

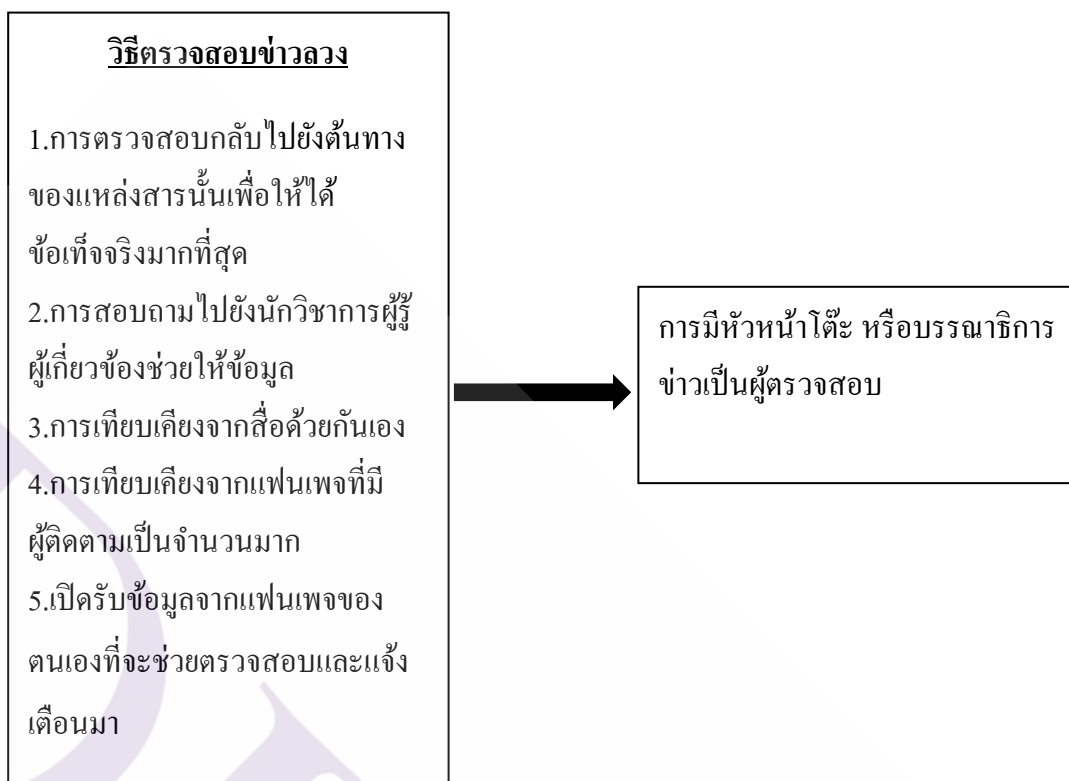
## 4.2 การตรวจสอบข่าวลวง

การตรวจสอบข่าวลวง หรือ การพิสูจน์ความถูกต้องของเนื้อหาที่สร้างโดยผู้ใช้สื่อออนไลน์ (user-generated content) ก่อนนำเสนอสู่สาธารณะของผู้ให้สัมภาษณ์จากองค์กรสื่อมวลชนทั้ง 4 แห่งพบว่า มีวิธีการตรวจสอบความถูกต้องที่คล้ายคลึงกัน และมีปัญหาอุปสรรคข้อจำกัดที่สำคัญ คือ การเข้าถึงแหล่งข้อมูลต้นทางมีความยากลำบาก ประกอบกับขั้นตอนระยะเวลาที่จะต้องนำเสนอที่เร่งรีบ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

### 4.2.1 วิธีการตรวจสอบข่าวลวง

วิธีในการตรวจสอบข่าวลวงที่องค์กรสื่อมวลชนทั้ง 4 แห่งใช้มีคล้ายคลึงกัน 6 วิธีดังต่อไปนี้

- 1) การตรวจสอบกลับไปยังต้นทางของแหล่งสารนั้นเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงมากที่สุด
- 2) การสอบถามไปยังนักวิชาการผู้รู้ ผู้เกี่ยวข้องช่วยให้ข้อมูล
- 3) การเทียบเคียงจากสื่อด้วยกันเอง
- 4) การเทียบเคียงจากแฟนเพจที่มีผู้ติดตามเป็นจำนวนมาก
- 5) เปิดรับข้อมูลจากแฟนเพจของตนเองที่จะช่วยตรวจสอบและแจ้งเตือนมา
- 6) การมีหัวหน้าโต๊ะ หรือบรรณาธิการข่าวเป็นผู้ตรวจสอบ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้



ภาพที่ 4.1 วิธีการตรวจสอบข่าวลวง

บรรณาธิการบริหาร สถานีโทรทัศน์ ไบรท์ทีวี ซึ่งเป็นสถานที่ข่าวที่ใช้เนื้อหาจาก user-generated content มานำเสนอมากที่สุด ระบุว่า การตรวจสอบข่าวแต่ละข่าวที่ได้มา ผู้สื่อข่าวจะต้องพยายามตรวจสอบไปให้ถึงแหล่งต้นทาง สอบถามผู้ที่เกี่ยวข้อง หรือสังเกตข้อมูลความน่าจะเป็นจากการแสดงความคิดเห็นได้โพสต์ การกดไลค์ กดแชร์ และการสัมภาษณ์นักวิชาที่เกี่ยวข้องกับประเด็นข่าวนั้น

“ สื่อมวลชนต้องทำหน้าที่ตรวจสอบคัดกรองให้ได้ข้อมูลข้อเท็จจริง โดยจะต้องสืบค้นให้ถึงแหล่งต้นทางมากที่สุด ” (นางสาวรัชนิราวรรณ ดวงแก้ว บรรณาธิการบริหาร สถานีโทรทัศน์ ไบรท์ทีวี, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 20 พฤษภาคม 2561)

บรรณาธิการข่าวออนไลน์ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐระบุว่า ไทยรัฐมีการจัดตั้งทีมตรวจสอบเพื่อเฝ้าระวังความถูกต้องของข้อเท็จจริง โดยที่การตรวจสอบประเด็นข่าว จะต้องพยายามตรวจสอบไปให้ถึงต้นทางมากที่สุด เพื่อสอบถามเรื่องราวทั้งหมด ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น เนื่องจากพบว่าหลายครั้งคลิปที่ถูกนำมาเผยแพร่ในสื่อออนไลน์ไม่ได้มาจากแหล่งต้นทาง แต่มาจากแฟนเพจต่างๆ ที่มีผู้ติดตามเป็นจำนวนมากเป็นผู้นำเสนอ

“ การได้มาของข่าวต้องตามไปถึงต้นทางให้ได้มากที่สุด เพราะบางครั้งหลายคลิปไม่ได้มาจากต้นทาง แต่มาจากเพจต่างๆ ” (นายณัฐพล ทองใบใหญ่ บรรณาธิการข่าวออนไลน์ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, การสื่อสารส่วนบุคคล, 31 พฤษภาคม 2561)

แอดมินข่าวสดออนไลน์ ระบุว่า ข่าวสดออนไลน์ จะพยายามสอบถามไปยังต้นทางของแหล่งสาร หรือ ผู้ที่นำเอาข้อมูลข่าวนั้นมาเผยแพร่ต่อ เพื่อสอบถามรายละเอียดที่มาที่ไปของเหตุการณ์

“ การสอบถามไปยังต้นทางว่าเป็นคลิปของตัวเอง หรือนำมาแชร์ต่อ เพื่อพูดคุยสอบถามเกี่ยวกับรายละเอียดเหตุการณ์ คือ การคัดกรองขั้นต้น ” (นายณัฐพล ไกรทัต แอดมินข่าวสดออนไลน์, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 30 พฤษภาคม 2561)

ผู้ช่วยหัวหน้าข่าวเว็บไซต์เดลินิวส์ออนไลน์ระบุว่า การตรวจสอบข่าว จะต้องสัมภาษณ์กับแหล่งข่าวที่น่าเชื่อถือ หรือผู้เกี่ยวข้อง นักวิชาการผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญ ถือเป็นนโยบายกองบรรณาธิการข่าว ว่า จะต้องสัมภาษณ์แหล่งข่าวนั้นได้ ต้องมีความน่าเชื่อถือ ต้องพิสูจน์ทราบได้ว่าข่าวนั้นๆ มีผลกระทบกับสังคมมากแค่ไหน

“ ข่าวทุกข่าวที่จะนำเสนอต้องสัมภาษณ์แหล่งข่าวที่น่าเชื่อถือ ผู้เกี่ยวข้อง นักวิชาการ หรือผู้ที่มีความเชี่ยวชาญ ” (นายภาณุพงศ์ ส่องสว่าง ผู้ช่วยหัวหน้าข่าวเว็บไซต์เดลินิวส์ออนไลน์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 30 พฤษภาคม 2561)

เมื่อตรวจสอบต้นทางไม่ได้องค์กรสื่อมวลชนมีวิธีการดังต่อไปนี้

ผู้ช่วยหัวหน้าข่าวเว็บไซต์เดลินิวส์ออนไลน์ ระบุว่า ประเด็นข่าวใดก็ตามที่ไม่สามารถตรวจสอบกลับไปยังต้นทางได้ สื่อมวลชนจะต้องขังใจ และหาข้อมูลมายืนยัน หรือ เสนอประเด็นข่าว ให้หัวหน้าข่าว บรรณาธิการข่าว เป็นผู้พิจารณาว่าจะนำเสนอข่าวในประเด็นนั้นหรือไม่ เพื่อป้องกันความผิดพลาดที่จะเกิดขึ้น เนื่องจากเดลินิวส์เคยประสบปัญหานี้มาก่อน

“ อะไรก็ตามที่รีไรท์เตอร์ รับข่าวมาแล้ว ขังใจ ตัดสินใจไม่ได้ หรือตรวจสอบไม่ได้ จะต้องให้หัวหน้าข่าวเป็นผู้พิจารณาว่าจะเอาประเด็นไหน หรือนำเสนอข่าวหรือไม่ ” (นายภาณุพงศ์ ส่องสว่าง ผู้ช่วยหัวหน้าข่าวเว็บไซต์เดลินิวส์ออนไลน์, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 30 พฤษภาคม 2561)

แอดมินข่าวสดออนไลน์ ระบุว่า หากไม่สามารถตรวจสอบได้ข่าวสดออนไลน์จะไม่เลือกหยิบประเด็นนั้น มานำเสนอ เนื่องจากไม่ทราบที่มาที่ไปของข้อมูลนั้นว่ามีอยู่จริงหรือไม่

“ ถ้าเช็กไม่ได้ก็ไม่เล่น เพราะไม่รู้ที่มาที่ไปของคลิปนั้น ว่า เป็นความจริงหรือไม่ ” (นายณัฐพล ไกรทัต แอดมินข่าวสดออนไลน์, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 30 พฤษภาคม 2561)

บรรณาธิการบริหาร สถานีโทรทัศน์ ไบรท์ทีวี ระบุว่า หากผู้สื่อข่าวไม่สามารถตรวจสอบข้อมูลประเด็นที่น่าสนใจได้ ไบรท์ทีวีก็เลือกที่จะนำเสนอ แต่ต้องดูเบื้องต้นแล้วมั่นใจว่าไม่ใช่ข้อมูลเท็จจากนั้นค่อยมาลงข้อมูลที่ตรวจสอบเพิ่มเติมเข้าไป

“เช็กไม่ได้ก็เล่น แต่ต้องไม่ใช่ข้อมูลเท็จ จากนั้นค่อยมาเติมข้อมูลที่เช็กเพิ่มเติมเข้าไป”

(นางสาวรัชณีวรรณ ดวงแก้ว บรรณาธิการบริหาร, สถานีโทรทัศน์ ไบรท์ทีวี, การสื่อสารส่วนบุคคล, 20 พฤษภาคม 2561)

บรรณาธิการข่าวออนไลน์หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ระบุว่า กรณีที่ไม่สามารถติดต่อต้นทางได้ ไทยรัฐจึงเลือกที่จะนำเสนอข้อมูลที่ปรากฏ ขณะนั้นโดยกำกับชัดเจนว่า เหตุการณ์เกิดขึ้น ณ ที่ไหน เวลาใด และจะทำการเทียบเคียงกับสื่อด้วยกันเอง หรือ สอบถามไปยังผู้รู้ ผู้ที่เกี่ยวข้องในเรื่องนั้นๆ ขณะที่ ในบางครั้ง พบว่า แฟนเพจของไทยรัฐ เป็นคนส่งข้อมูลว่าประเด็นข่าวที่กำลังได้รับความสนใจนั้นเข้ามาว่า ประเด็นที่เกิดขึ้นเป็นข้อมูลเท็จ

“การเช็กต้นทางไม่ได้ต้องดูหลายปัจจัยเป็นส่วนประกอบ และขึ้นอยู่กับบางกรณี ซึ่งบางครั้งก็มีการนำเสนอไปเพียงข้อเท็จจริงที่ปรากฏ ขณะนั้น” (นายณัฐพล ทองใบใหญ่ บรรณาธิการข่าวออนไลน์หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 31 พฤษภาคม 2561)

#### 4.2.2 ปัญหาอุปสรรคและข้อจำกัดในการตรวจสอบข่าวลวง

ปัญหาอุปสรรค และข้อจำกัดในการตรวจสอบข่าวลวงในมุมมองของผู้ให้ข้อมูลจากองค์กรสื่อมวลชนทั้ง 4 แห่งมีความคล้ายคลึงกัน ซึ่งพบข้อมูลที่น่าสนใจ 3 ประเด็น คือ

4.2.2.1. ความยากลำบากในการเข้าถึงแหล่งต้นทางของเนื้อหาจากสื่อออนไลน์

4.2.2.2. ความเร็วความเร็วกดดันทำให้ต้องเร่งรีบนำเสนอ

4.2.2.3. การขาดประสบการณ์และความสามารถในการรู้เท่าทันข้อมูลข่าวสาร

ทั้ง 4 แห่งเห็นคล้ายคลึงกันว่า ปัญหาและอุปสรรคสำคัญของการตรวจสอบข่าวลวงในปัจจุบันมาจากหลายปัจจัย ทั้งความยากลำบากในการเข้าถึงแหล่งต้นทางของสาร มิติด้านความเร็วที่กดดันกระบวนการทำงานให้เกิดความเร่งรีบ จนเกิดข้อผิดพลาดขึ้น

นอกจากนั้น ข่าวสดออนไลน์ ยังกล่าวเพิ่มเติมว่า ประสบการณ์ในการทำงานด้านสื่อสารมวลชน ก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้การตรวจสอบรอบครอบ รอบด้าน และไม่ส่งผลให้เกิดปัญหาตามมา โดยมีรายละเอียดดังนี้

##### 4.2.2.1 ความยากลำบากในการเข้าถึงแหล่งต้นทางของเนื้อหาจากสื่อออนไลน์

บรรณาธิการข่าวออนไลน์ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ระบุว่า การตรวจสอบบางครั้งการสื่อมวลชนไม่สามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลต้นทางจริงๆ ได้ 100% ไทยรัฐจึงเลือกที่จะนำเสนอข่าวที่ปรากฏ ณ ขณะนั้น โดยกำกับข้อมูลไว้ว่า ที่ไหน ณ เวลาใด และใครเป็นโพสต์ข้อมูลดังกล่าว



“อุปสรรคในการตรวจสอบข่าวลงในสื่อออนไลน์ ความยากของการทำงานอยู่ที่การเข้าถึงต้นทางแหล่งข้อมูลจริงๆที่ไม่สามารถติดต่อได้” (นายณัฐพล ทองใบใหญ่ บรรณาธิการข่าวออนไลน์ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 31 พฤษภาคม 2561)

ผู้ช่วยหัวหน้าข่าวเว็บไซต์เดลินิวส์ออนไลน์ ระบุว่า อุปสรรคหลักๆของเดลินิวส์อยู่ที่การเข้าถึงต้นทางของแหล่งข่าวที่ยังไม่ครอบคลุม เนื่องจากลักษณะการทำงานของเดลินิวส์ จะรับข่าวมาจากผู้สื่อข่าว จึงเชื่อมั่นในตัวผู้สื่อข่าว แต่บางครั้งก็พบว่า แหล่งข่าวบางไม่มีความน่าเชื่อถือ เพราะข่าวที่รับมาไม่ตรงกับข้อมูลอันเป็นจริง

“การเข้าถึงแหล่งต้นทางได้อย่างรวดเร็ว ยังเป็นปัญหาที่ไม่สามารถแก้ไขได้” (นายภาณุพงศ์ ส่องสว่าง ผู้ช่วยหัวหน้าข่าวเว็บไซต์เดลินิวส์ออนไลน์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 30 พฤษภาคม 2561)

แอดมินข่าวสดออนไลน์ ระบุว่า ปัญหาหลักๆของการได้มาของประเด็นข่าวแต่ละข่าว คือ การตรวจสอบแหล่งต้นทางที่อยู่บนสื่อออนไลน์ได้ยากลำบาก และไม่ทราบตัวตน ขณะเดียวกันผู้โพสต์ข้อมูลก็ไม่ตอบสนองต่อข้อซักถามที่ส่งไป

“องค์กรสื่อมวลชน ทักไปสอบถามแต่บางครั้งแหล่งข่าวไม่ตอบข้อมูล” (นายณัฐพล ไกรทัต แอดมินข่าวสดออนไลน์, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 30 พฤษภาคม 2561)

บรรณาธิการบริหาร สถานีโทรทัศน์ ไบรท์ทีวี ระบุว่า การเข้าถึงแหล่งข้อมูลต้นทางยากลำบาก เพราะบางครั้งติดต่อส่วนตัวโดยตรงอาจจะไม่ได้ข้อมูล ประกอบในปัจจุบันช่องทางสื่อมีมากมายจนบางครั้งสื่อมวลชน ก็ตรวจสอบให้ไม่ครบถ้วน และมีบางครั้งที่ตกเป็นเหยื่อเอง

“ปัจจุบันใครๆก็เป็นสื่อได้ มีหลากหลายช่องทางให้เลือก สื่อมวลชนจึงไม่สามารถตรวจสอบไปยังแหล่งสารต้นทาง และคัดกรองตรวจสอบได้ไม่ทั่วถึง” (นางสาวรัชนิภาวรรณ ดวงแก้ว บรรณาธิการบริหาร สถานีโทรทัศน์ ไบรท์ทีวี, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 20 พฤษภาคม 2561)

#### 4.2.2.2. ความเร็วความเร็วกดดันทำให้ต้องเร่งรีบนำเสนอ

บรรณาธิการข่าวออนไลน์หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ระบุว่า ความกดดันในการแข่งขันของธุรกิจสื่อที่จะต้องแข่งกับเวลาเพื่อแย่งพื้นที่ข่าวทำให้การตรวจสอบบางครั้งไม่สามารถทำได้อย่างครบถ้วน

“การแข่งขันของสื่อปัจจุบันมีสูง เพราะต้องแข่งกับเวลา อีกทั้งจำนวนสื่อและช่องทางสื่อสารต่างๆที่เพิ่มมากขึ้นก็ถือเป็นอุปสรรค” (นายณัฐพล ทองใบใหญ่ บรรณาธิการข่าวออนไลน์ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 31 พฤษภาคม 2561)

“ความเร็ว ถือเป็นอิทธิพลต่อกระบวนการทำงาน จึงทำให้สื่อมวลชนต้องแข่งกับเวลา รีบเร่งหยิบจับประเด็นมานำเสนอ เพื่อดึงดูดความสนใจของผู้ชม จนขาดความรอบครอบ ขาด

การตรวจสอบเชิงลึก ”(นายณัฐพล ไกรทัต แอดมินข่าวสดออนไลน์, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 30 พฤษภาคม 2561)

บรรณาธิการบริหาร สถานีโทรทัศน์ไอทีวีระบุว่า สื่อมวลชนในปัจจุบันไม่ค่อยคัดกรองข้อมูลเหมือนสมัยก่อน เพราะปัญหาด้านการแข่งขันของสื่อ ความรวดเร็วจึงเข้ามาเป็นปัจจัยที่กดดัน ในการนำเสนอจนทำให้เกิดข้อผิดพลาดบ่อยครั้ง

“ ยอมรับว่าทุกวันนี้นำความเร็วในการนำเสนอโดยไม่ตรวจสอบมีบ้างบางส่วน ” (นางสาวรัชนิวรรณ ดวงแก้ว บรรณาธิการบริหาร สถานีโทรทัศน์ไอทีวี, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 20 พฤษภาคม 2561)

#### 4.2.2.3. การขาดประสบการณ์และความสามารถในการรู้เท่าทันข้อมูลข่าวสาร

แอดมินข่าวสดออนไลน์ ระบุว่า การขาดประสบการณ์ทำงาน วุฒิภาวะของผู้สื่อข่าวก็ถือเป็นอุปสรรคสำคัญในการตรวจสอบข่าวลวง เพราะบางครั้งไม่สามารถวิเคราะห์เหตุ หรือตัดสินใจเองได้

“ ประเด็นที่จะรู้ได้อย่างไร ว่า ข่าวนั้นเป็นข่าวลวง ก็ขึ้นอยู่กับ การตรวจสอบและประสบการณ์ในการทำงาน เพราะเรื่องนี้ไม่สามารถสอนได้ ” (นายณัฐพล ไกรทัต แอดมินข่าวสดออนไลน์, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 30 พฤษภาคม 2561)

บรรณาธิการบริหาร สถานีโทรทัศน์ไอทีวี ระบุว่า การขาดประสบการณ์ของผู้ปฏิบัติงานเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้การตรวจสอบมีข้อผิดพลาด

“ เด็กใหม่ที่เพิ่งเข้ามาในสายสื่อยังไม่แข็งแรงมากพอในกระบวนการตรวจสอบข่าว การตัดสินใจ ว่าประเด็นข่าวนั้นนำเสนอได้หรือไม่ ” (นางสาวรัชนิวรรณ ดวงแก้ว บรรณาธิการบริหาร สถานีโทรทัศน์ไอทีวี, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 20 พฤษภาคม 2561)

#### 4.3 แนวทางการแก้ไขภายหลังเผยแพร่ข่าวลวง

แนวทางในการแก้ไขภายหลังเผยแพร่ข่าวลวง ขององค์กรสื่อมวลชนทั้ง 4 แห่งโดยมีกลุ่มตัวอย่างที่ระบุว่าเคยนำเสนอข่าวลวง ได้แก่ เติลนิวส์ออนไลน์ ไอทีวี ข่าวสดออนไลน์ ซึ่งได้ระบุแนวทางที่ใช้ในการแก้ไขที่ตรงกัน คือ การนำเสนอข้อมูลใหม่ที่ถูกต้องเพื่อแก้ไขข่าวเดิม

ส่วน ไทยรัฐออนไลน์ นั้น ระบุว่า ไม่เคยนำเสนอข่าวลวง แต่ก็มีวิธีการแก้ไขข้อผิดพลาด โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ผู้ช่วยหัวหน้าข่าวเว็บไซต์เติลนิวส์ออนไลน์ระบุว่า ที่ผ่านมามีเติลนิวส์ออนไลน์เคยมีประสบการณ์ในการเผยแพร่ข่าวลวง กรณีเมื่อปี 2557 ที่ได้นำเสนอข่าว “ เปิดเพจคนมีเพศสัมพันธ์กับสุนัข ” แต่เมื่อนำเสนอไปแล้วกับพบว่าไม่ใช่ข้อเท็จจริง จนถูกสังคมวิพากษ์วิจารณ์เรื่องความ

นำเชื่อถือ ซึ่งหลังจากทราบข้อเท็จจริงแล้ว เกลนิวัส์ออนไลน์ได้ยอมรับข้อผิดพลาดนั้นและกล่าวขอโทษ ไปพร้อมๆกับการลบข้อมูลออกจากระบบ แล้วทำการตรวจสอบข้อเท็จจริงทั้งหมดจากหน่วยการที่เกี่ยวข้อง ก่อนจะนำเสนอข้อมูลข่าว ความคับหน้าล่าสุดเพิ่มเติม ว่าแฟนเพจดังกล่าวที่มีการนำเสนอไปก่อนหน้านี้ ไม่ใช่เท็จจริงแต่เป็นการสร้างขึ้นมาจากกลุ่มคนที่มุ่งหวังทดสอบการตรวจสอบและการคัดกรองข่าวของสื่อมวลชน โดยการนำเสนอข่าวเพิ่มเติมนั้น จะไม่นำลิงค์ข่าวลงที่เป็นประเด็น มาใส่ในข้อมูลข่าวที่มีการอัปเดตใหม่ เพราะทำให้เป็นการเผยแพร่ข่าวลงไปอีก

“ เกลนิวัส์เคยผิดพลาดในการนำเสนอข่าวลง เนื่องจากการตรวจสอบที่ไม่ดีพอจึงส่งผลกระทบต่อชื่อเสียงความน่าเชื่อถือขององค์กร เหตุการณ์นั้นถือเป็นเรียนครั้งสำคัญ แต่ เกลนิวัส์ก็ยอมรับและขอโทษกับข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้น ”(นายภาณุพงศ์ ส่องสว่าง ผู้ช่วยหัวหน้าข่าวเว็บไซต์เกลนิวัส์ออนไลน์, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 30 พฤษภาคม 2561)

เช่นเดียวกับ บรรณาธิการบริหาร สถานีโทรทัศน์ ไบรท์ทีวี ก็ยอมรับว่าในอดีตเคยนำเสนอข่าวลง แต่ผู้ให้สัมภาษณ์จำไม่ได้ว่าเป็นกรณีใด ซึ่งเหตุการณ์นั้นเกิดจากการตรวจสอบที่เป็นสันนิษฐานเบื้องต้นว่าข้อมูลที่พบเป็นข้อเท็จจริง จึงทำการนำเสนอ แต่ภายหลังกลับพบว่าไม่ใช่ข้อเท็จจริง จึงนำเสนอข่าวเพิ่มเติมข้อมูลที่ เป็นข้อเท็จจริง ณ ปัจจุบัน

“ที่ผ่านมาไบรท์ทีวีเคยนำเสนอข่าวลง ซึ่งเกิดจากข้อสันนิษฐานของผู้สื่อข่าวที่ไม่ดีพอ ประกอบต้องรีบออกอากาศจึงต้องนำเสนอ แต่ภายหลังพบว่าสิ่งที่นำเสนอไปไม่ใช่ข้อเท็จจริง จึงนำเสนอข้อมูลข่าวเพิ่มเติม เพื่อแก้ไขข้อผิดพลาดที่นำเสนอไปก่อนหน้านี้ ” (นางสาวรัชนิวรรณ ดวงแก้ว บรรณาธิการบริหาร สถานีโทรทัศน์ ไบรท์ทีวี, การสื่อสารส่วนบุคคล, 20 พฤษภาคม 2561)

แอดมินข่าวสดออนไลน์ ระบุว่า ที่ผ่านมาข่าวสดออนไลน์ถูกปลอมเว็บไซต์ และแฟนเพจบ่อยครั้ง จึงจัดทีมทำเว็บไซต์รักษาความปลอดภัยโดยการใส่โปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยตรวจสอบและเฝ้าระวัง ส่วนที่ผ่านมาสำหรับข่าวสดออนไลน์น้อยมากที่จะนำเสนอข่าวลง แต่หากพบว่ามี การนำเสนอไปแล้ว เบื้องต้นก็จะทำการระงับ และลบข่าวนั้นทันที พร้อมกับลงประกาศขอโทษผู้ที่ได้รับผลกระทบกับข่าวนั้น เพื่อให้ความบริสุทธิ์ใจว่า บุคคลนั้นไม่ได้กระทำผิดจริงๆ

“ เมื่อรู้ว่าประเด็นข่าวที่นำเสนอ ไม่ใช่ข้อเท็จจริง แต่เป็นข่าวลง เบื้องต้นข่าวสดออนไลน์จะทำการลบข่าวออกจากระบบทันที ”(นายณัฐพล ไกรทัต แอดมินข่าวสดออนไลน์, การสื่อสารแบบบุคคล, 30 พฤษภาคม 2561)

บรรณาธิการข่าวออนไลน์ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ระบุว่า ตั้งแต่ที่เข้ามาดูแลไทยรัฐไม่เคย นำเสนอข่าวลง แต่มีบางครั้งเท่านั้นที่ข้อเท็จจริงในข่าวเปลี่ยนไป นโยบายของไทยรัฐ

ออนไลน์ จะเสนอข้อเท็จจริงที่เป็นความลับหน้าล่าสุดเพิ่มเติม หรือเปิดพื้นที่ให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้แก้ไขข้อมูลนั้น โดยไม่ทำการลบข้อมูลเก่า และในระบบยังคงมีข้อมูลที่ผิดพลาด

“ ภาครัฐออนไลน์ไม่เคยลงข่าวลวง แต่มีเพียงบางครั้งที่ข้อเท็จจริงเปลี่ยนไป ซึ่งตามนโยบายแล้วจะไม่ลบข่าวเก่าออกจากระบบ แต่จะนำเสนอข้อเท็จจริงความลับหน้าล่าสุด หรือเปิดพื้นที่ให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้แก้ไขข้อมูลที่ผิดพลาดนั้น ” (นายณัฐพล ทองใบใหญ่ บรรณาธิการข่าวออนไลน์ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, การสื่อสารส่วนบุคคล, 31 พฤษภาคม 2561)

ฉะนั้น แนวทางการแก้ไขภายหลังเผยแพร่ข่าวลวงของสื่อมวลชนไทยในยุคดิจิทัล จึงมีด้วยกัน 3 วิธี ดังนี้

1. การนำเสนอข้อมูล ข่าวที่มีการตรวจสอบอย่างถี่ถ้วนแล้วเพิ่มเติม เพื่อแก้ไขข้อผิดพลาดของข่าวก่อนหน้านี้
2. การลบข่าวและพร้อมกล่าวขอโทษกับข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้น
3. การนำเสนอข่าวใหม่ก็จะหลีกเลี่ยงการนำลิงค์ข่าวปลอมไปนำเสนอในข่าวเพื่อป้องกันการแพร่กระจายของข่าวลวง

#### 4.4 แนวทางการส่งเสริมบทบาทขององค์กรสื่อในการตรวจสอบข่าวลวงในยุคดิจิทัล

จากการสัมภาษณ์แนวทางการส่งเสริมบทบาทขององค์กรสื่อในการตรวจสอบข่าวลวงแบ่งออกเป็น 2 ประเด็น

- 4.4.1. บทบาทขององค์กรสื่อในมุมมองนักวิชาการและสมาคมวิชาชีพสื่อ
- 4.4.2. แนวทางการส่งเสริมบทบาทขององค์กรสื่อในการตรวจสอบข่าวลวงในยุคดิจิทัล ซึ่งมีข้อมูลจาก 2 มุมมอง คือ องค์กรสื่อมวลชน และนักวิชาการและสมาคมวิชาชีพสื่อ โดยมีรายละเอียดดังนี้

##### 4.4.1. บทบาทขององค์กรสื่อในมุมมองนักวิชาการและสมาคมวิชาชีพสื่อ

นักวิชาการและสมาคมวิชาชีพสื่อมวลชน มีมุมมองต่อบทบาทหน้าที่ขององค์กรสื่อมวลชนในการตรวจสอบข่าวลวง ที่ในปัจจุบันแตกต่างไปจากอดีต ใน 2 ข้อดังนี้

1. การที่องค์กรสื่อมวลชนทำงานแข่งขันกับเวลาจนบางครั้งไม่สามารถตรวจสอบแหล่งต้นทางข้อมูลได้ จึงเลือกนำเสนอตามข้อมูลที่ปรากฏขณะนั้น
  2. การแก้ไขภายหลังเผยแพร่ข่าวลวง
- โดยมีรายละเอียดดังนี้
1. การที่องค์กรสื่อมวลชนทำงานแข่งขันกับเวลาจนบางหลังไม่สามารถตรวจสอบแหล่งต้นทางข้อมูลได้ จึงเลือกนำเสนอตามข้อมูลที่ปรากฏ ขณะนั้น

นักวิชาการและสมาคมวิชาชีพสื่อมวลชน มองว่า บทบาทหน้าที่สื่อในปัจจุบันการทำงานยังไม่เพียงพอ และไม่ถูกต้อง ในกรณีที่ไม่สามารถตรวจสอบต้นทางแหล่งข้อมูลได้ แต่ด้วยความเร่งรีบที่จะต้องนำเสนอจึงเลือกนำเสนอไปตามสิ่งที่ปรากฏ ขณะนั้น แต่หน้าที่ในการตรวจสอบข้อเท็จจริงสู่ประชาชน คือ บทบาทหน้าที่ที่สื่อมวลชนพึงกระทำ เพราะผู้รับสารก็เชื่อข้อมูลที่สื่อมวลชนนำเสนอออกไป โดยมีรายละเอียดดังนี้

อาจารย์พิจิตรา ชีกาโมโตะ มองว่า การตรวจสอบข้อมูลเบื้องต้น ไม่ได้แต่เลือกที่จะนำเสนอเป็นเรื่องที่ไม่ถูกต้อง แม้จะเข้าใจการทำงานบนสื่อออนไลน์ว่า องค์กรสื่อมวลชนใดเร็วที่สุดจะได้คลิกเบท ได้ยอดไลค์ ยอดการเข้าชม แต่ความเร็วไม่ใช่สิ่งสำคัญที่สุด ความถูกต้องน่าเชื่อถือเป็นสิ่งสำคัญที่สุด จึงไม่ยอมให้สื่อแข่งขันกันที่ความเร็ว เพราะสื่อมวลชนมีหน้าที่หาข่าว คนทั่วไปเชื่อในกระบวนการทำงานและหน้าที่ เพราะฉะนั้นปมความเร็วจะมีความสำคัญแต่ก็เป็นผลได้ระยะสั้นเพียงเท่านั้น สื่อมวลชนจึงควรตรวจสอบให้ครบถ้วน ถูกต้อง และรอบคอบก่อนนำเสนอ

“ ความเร็วไม่ใช่สิ่งสำคัญที่สุด ความถูกต้องน่าเชื่อถือเป็นสิ่งสำคัญที่สุด ฉะนั้นความเร็วมีส่วนสำคัญแต่ได้ผลระยะสั้น สื่อจึงต้องตรวจสอบให้รอบคอบ ” (อาจารย์พิจิตรา ชีกาโมโตะ อาจารย์คณะนิเทศศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 7 มิถุนายน 2561)

อาจารย์เจษฎา เด่นดวงบริพันธ์ มองว่า ตั้งแต่เริ่มมีทีวีดิจิทัล กระบวนการตรวจสอบคัดกรองข่าวเริ่มมีบทบาทมากขึ้นเรื่อยๆ และยังมีการแข่งขันสูง มีผู้ชม สปอนเซอร์ เข้ามามีบทบาทเป็นปัจจัยในการนำเสนอ การรายงานข่าวจึงมีพื้นที่มากขึ้น มีการรายงานข่าวแทบจะทุกชั่วโมง รวมถึงข่าวด่วน แต่ความไวก็ยังสู้ข่าวในสื่อสังคมไม่ได้ แต่เลือกที่จะนำเสนอแล้วแก้ไขข้อผิดพลาดภายหลัง หรือไม่ลบข้อมูลที่นำเสนอผิดพลาดไปก่อนหน้าออก เป็นเรื่องที่สื่อมวลชนไม่ควรพึงปฏิบัติ เพราะข้อมูลที่ถูกลบไปในระบบอินเทอร์เน็ตไม่มีทางหายและสามารถถูกค้นพบได้เสมอ

“ ปัญหาคือการส่งข่าวออกไปโดยไม่มีการตรวจสอบข้อมูลให้ถูกต้อง บ่อยครั้งเป็นข่าวที่รับฟังมาถ้าเกิดเป็นข้อมูลที่ไม่ถูกต้องสามารถแก้ไขได้ในภายหลัง หรือไม่ลบข้อมูลที่ผิดพลาดแต่อะไรที่ใส่ไปในโซเชียลเน็ตเวิร์คไม่มีทางหายออกไป การปฏิบัติดังกล่าวจึงเป็นสิ่งที่ไม่ควรทำ ” (อาจารย์เจษฎา เด่นดวงบริพันธ์ อาจารย์ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 8 มิถุนายน 2561)

นายพิรพลอนุตร โสเถธี มองว่า ตามหน้าที่ของสื่อมวลชนต้องนำเสนอแต่เรื่องจริง การตรวจสอบแหล่งต้นทางข้อมูลไม่ได้แล้วนำเสนอ จึงไม่สอดคล้องกับหลักการนำเสนอข่าวไม่สมเหตุสมผล เพราะอย่างน้อยการได้มาของแต่ละข่าวจะต้องมีการรับรองโดยบุคคลที่เชื่อถือได้

“ สื่อมวลชนต้องนำเสนอแต่เรื่องจริง แต่ข้อมูลที่ไม่ว่าจริงหรือไม่แต่ปรากฏขึ้นมาก็นำเสนอจึงไม่ค่อยสอดคล้องกับหลักการนำเสนอข่าว เพราะอย่างน้อยต้องมีการรับรองโดยใครสักคนที่เชื่อถือได้ ” (นายพิรพล อนุตร โสคติ ผู้สื่อข่าวสำนักข่าวไทย อสมท. และผู้ดำเนินรายการข่าวก่อนแชร์, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 5 มิถุนายน 2561)

นายก้าวโรจน์ สุตาภักดิ์ มองว่า ทุกข้อมูลบนสื่อออนไลน์สามารถตรวจสอบได้ แต่หากมองในมุมที่ต้องนำเสนออย่างเร่งรีบ คือการเอาเรตติ้งเข้ามาเป็นตัวกำหนด แล้วนำเสนอข่าวเบื้องต้นออกไป สื่อมวลชนสำนักนั้นๆ มีการติดตามข้อมูลเพิ่มเติมหรือไม่ หรือเป็นแค่การคอยหนีถามทาง จุดพลุไปแล้วกระแสที่ได้รับไม่เป็นที่น่าพอใจ หรือ สนใจของผู้รับสารก็จะไม่นำเสนอ ยกตัวอย่าง การรายงานข่าว ง้อแฟนแล้วยิงแฟน มีคนเห็นตุ๊กตารั้ว สื่อมวลชนยังไปสัมภาษณ์ถ่ายหน้าพยานมาให้เห็นแล้วมานำเสนอไม่ใช่เรื่องที่ถูกต้อง เพราะไม่สำนึกที่นำเสนอจะถูกวิพากษ์วิจารณ์ แต่เพื่อร่วมวิชาชีพก็จะถูกเพ่งเล็งเหมารวมว่ามีพฤติกรรมเช่นเดียวกันทั้งหมด

“ ไม่มีทางที่ทุกข้อมูลในสื่อออนไลน์จะเช็คข้อมูลไม่ได้ แต่หากต้องนำเสนอ โดยเอาเรตติ้งมาเป็นตัวกำหนด ต้องถามว่า มีการติดตามต่อในช่วงเย็นหรือไม่ ” (นายก้าวโรจน์ สุตาภักดิ์ นายกสมาคมผู้ผลิตข่าวออนไลน์, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 13 มิถุนายน 2561)

## 2. การแก้ไขภายหลังเผยแพร่ข่าวลวง

นักวิชาการและสมาคมวิชาชีพสื่อมวลชน มองว่า เมื่อสื่อมวลชนนำเสนอข้อมูลที่ไม่ใช่ข้อเท็จจริงแล้ว แล้วนำเสนอข้อมูลข่าวใหม่เข้าไปเพิ่มเติม โดยที่ไม่ลบข่าวเก่าออกจากระบบเป็นเรื่องที่ไม่ควรกระทำ เพราะการที่ไม่ลบข้อมูลที่ผิดพลาดออกไปถือเป็นการสนับสนุนในการเผยแพร่ข่าวลวงให้แพร่กระจายมากขึ้น โดยมีรายละเอียดดังนี้

อาจารย์พิจิตรา ชีกาโมโตะ เห็นว่า สื่อมวลชนที่นำเสนอข้อมูลที่ไม่ว่าจริงควรลบออกจากสื่อออนไลน์เพราะ ข้อมูลในโลกออนไลน์ เปรียบเสมือนรอยสักทางดิจิทัลที่ไม่มีวันลบออก ฉะนั้นอะไรก็ตามที่ผิดพลาดจะต้องดำเนินการแก้ไข และลบออกจากระบบ เพื่อป้องกันการเป็นข้อมูลขยะ หรือถูกบุคคลขึ้นมาใหม่ แล้วสื่อมวลชนจะต้องกลับไปตรวจสอบข้อมูลอีกครั้ง

“ สิ่งที่อยู่ในออนไลน์ เหมือนรอยสักทางดิจิทัล ที่ลบไม่ออก อะไรที่ผิดพลาดให้ลบเพื่อป้องกันการเป็นข้อมูลขยะ หรืออาจมีคนขุดใหม่ทำให้ต้องกลับไปตรวจสอบอีกครั้ง ” (อาจารย์พิจิตรา ชีกาโมโตะ อาจารย์คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 7 มิถุนายน 2561)

นายพิรพล อนุตร โสคติ ตั้งคำถามว่าเหตุใดสื่อจึงไม่ลบข้อมูลที่ผิดพลาดออกจากระบบ เพราะเมื่อข่าวถูกนำเสนอออกไปมีกลุ่มคนที่ได้รับผลกระทบไปแล้ว หากมาทำการแก้ไขข้อถูกต้องในภายหลังเทคโนโลยีในปัจจุบันไม่สามารถติดตามแก้ไขความคิดของบุคคลที่เข้าใจข้อมูลที่ผิดได้

หรือ ไม่สามารถส่งต่อข้อมูลที่ได้รับสารเคอ่านแล้วมีการแก้ไขจะสามารถส่งไปถึงเพื่อแก้ไขความเข้าใจผิดได้

“ ทำไม่ถึงไม่ลบข่าวนั้น เพราะการนำเสนอตามข้อมูลที่ปรากฏส่งผลกระทบต่อบุคคล เพราะหากมีการลงแก้ไขข้อมูลไปแล้ว เทคโนโลยีในปัจจุบันไม่สามารถแก้ความคิดที่คนเข้าใจผิดได้ ” (นายพิรพล อนุตรโสทธิ ผู้สื่อข่าวสำนักข่าวไทย อสมท. และผู้ดำเนินรายการข่าวก่อนแชร์, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 5 มิถุนายน 2561)

อาจารย์เจษฎา เด่นดวงบริพันธ์ มองว่า การรายงานไปตามข้อเท็จจริงที่ปรากฏของสื่อมวลชน เป็นเรื่องที่ไม่ควรทำแต่เมื่อทำไปแล้ว กองบรรณาธิการข่าวจะต้องมีขั้นตอนการตรวจสอบข่าวลวงที่เข้มข้นมากกว่าที่ผ่านมา

“ กองบรรณาธิการข่าวต้องเข้มข้นในการตรวจสอบข่าวมากกว่าเดิม ” (อาจารย์เจษฎา เด่นดวงบริพันธ์ อาจารย์ภาควิชาชีววิทยา, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 8 มิถุนายน 2561 )

คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, การสื่อสารแบบบุคคล, 8 มิถุนายน 2561  
นายก้าวโรจน์ สุตาภักดี มองว่า สื่อมวลชนควรมีความรับผิดชอบในการนำเสนอข่าวโดยหากพบว่ามีข้อผิดพลาดที่จะทำการแก้ไข หรือกล่าวคำขอโทษ ในทางกลับกันก็มองว่าการที่สื่อมวลชนไม่ลบข้อมูลที่ผิดพลาดนั้นออก สะท้อนให้เห็นว่า ในยุคปัจจุบันคนมีสินค้าทดแทนเลือกเสพสื่อได้ การจะทำให้ผู้รับสารสนใจต้องใช้เวลา เพราะฉะนั้น สื่อเก่าถ้าไม่ปรับเปลี่ยนก็ตาย

“ สื่อมวลชนควรมีความรับผิดชอบ ” (นายก้าวโรจน์ สุตาภักดี นายกสมาคมผู้ผลิตข่าวออนไลน์, การสื่อสารสื่อสารระหว่างบุคคล, 13 มิถุนายน 2561)

#### 4.4.2 แนวทางการส่งเสริมบทบาทขององค์กรสื่อในการตรวจสอบข่าวลวงในยุคดิจิทัล

ขณะเดียวกัน จากการสัมภาษณ์สื่อมวลชน นักวิชาการและสมาคมวิชาชีพสื่อมวลชนเพื่อสอบถามแนวทางการส่งเสริมบทบาทการทำหน้าที่ขององค์กรสื่อในการตรวจสอบข่าวลวงแบ่งเป็น 2 มุมมอง ดังนี้

##### มุมมององค์กรสื่อมวลชน

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล 4 แห่ง มองว่าสิ่งที่จะช่วยให้สื่อมวลชนสามารถทำการตรวจสอบข้อเท็จจริงก่อนนำเสนอ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบไปด้วย 2 ประเด็น ดังนี้

1.1.การทำงานร่วมกันระหว่างสื่อมวลชน สมาคมสื่อทุกแขนง และหน่วยงานของรัฐบาล

จะต้องร่วมกันในการทำหน้าที่ตรวจสอบข้อมูลข้อเท็จจริงที่ปรากฏในสื่อออนไลน์ก่อนนำเสนอไปยังประชาชน ในลักษณะที่สื่อมวลชนจะเป็นผู้ทำหน้าที่ในการคัดกรองตรวจสอบและ

เผื่อดูแลสื่อด้วยตนเอง โดยต้องมีหน่วยงานของรัฐที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในแต่ละด้าน เป็นตัวช่วยในการสนับสนุนข้อมูล เพื่อให้การตรวจสอบข่าวได้ข้อเท็จจริง

ไทยรัฐออนไลน์ระบุว่า ปัจจุบันไทยรัฐออนไลน์ ทำงานร่วมกันกับสมาคมผู้ผลิตสื่อออนไลน์ ในการทำหน้าที่ช่วยกันตรวจสอบ ในลักษณะ เปิดพื้นที่ให้ประชาชนส่งข้อสงสัยเข้ามาสอบถาม โดยที่สื่อมวลชน และสมาคมสื่อฯ จะทำหน้าที่ในการตรวจสอบ และเผื่อสังเกตสื่อด้วยตนเอง ว่า ประเด็นข่าวที่เกิดขึ้นมีการตรวจสอบยืนยันข้อเท็จจริงว่าเป็นข่าวลวง หรือเรื่องที่เกิดขึ้นจริงก่อนสรุปข้อมูลและนำเสนอไปสู่ประชาชน

“ ที่ผ่านมา ไทยรัฐออนไลน์ ได้จับมือกับสมาคมสื่อผู้ผลิตข่าวออนไลน์ ในการตรวจสอบข่าวลวง โดยที่มีสื่อที่เป็นสมาชิกทั้งหมด จะทำหน้าที่ร่วมกันตรวจสอบ ยืนยัน ประเด็นที่สังคมให้ความสนใจ และเผยแพร่ข้อเท็จจริงที่ได้ทำการตรวจสอบอย่างแน่ชัดแล้วไปยังประชาชน ในลักษณะเปิดพื้นที่ให้ประชาชนเข้ามาสอบถาม และเผื่อสังเกตจากสื่อด้วยตนเอง ”(นายณัฐพล ทองไพบใหญ่ บรรณาธิการข่าวออนไลน์ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 31 พฤษภาคม 2561)

สอดคล้องกับ ผู้ช่วยหัวหน้าข่าวเว็บไซต์เดลินิวส์ออนไลน์ที่ให้ความสำคัญกับตัวองค์กรสื่อที่จะต้องรับผิดชอบกับการตรวจสอบคัดกรองข่าวให้มากขึ้น โดยที่นักข่าวจะต้องไต่ตรง และตั้งคำถามเกี่ยวกับข้อมูลที่ได้รับว่าจริงหรือเท็จ พร้อมกับการเทียบเคียงกับสื่อด้วยตนเอง

“ การที่เจ้าหน้าที่รัฐ กับสมาคมสื่อฯ ร่วมกันทำงาน เป็นสิ่งที่จะช่วยเพิ่มศักยภาพของสื่อมวลชนในการทำหน้าที่ตรวจสอบคัดกรองข่าวสาร ”(นายภาณุพงศ์ ส่องสว่าง ผู้ช่วยหัวหน้าข่าวเว็บไซต์เดลินิวส์ออนไลน์, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 30 พฤษภาคม 2561)

เช่นเดียวกับ ข่าวสดออนไลน์ ที่มองว่า การร่วมมือกันระหว่างสื่อมวลชน สมาคมสื่อฯ และเจ้าหน้าที่ของรัฐ ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญแต่ละด้าน จะเป็นกุญแจสำคัญในการตรวจสอบข่าวลวงและช่วยให้ตรวจสอบได้ง่ายมากยิ่งขึ้น

“ รัฐบาลควรให้หน่วยงาน หรือ กระทรวงต่างๆที่มีฐานข้อมูล และองค์ความรู้ที่ครอบคลุม ช่วยป้อนข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับประเด็นที่สื่อสงสัย ให้สื่อสามารถทำหน้าที่ในการตรวจสอบได้ง่ายขึ้น ”(นายณัฐพล ไกรทัต แอดมินข่าวสดออนไลน์, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 30 พฤษภาคม 2561)

1.2. จัดให้มีศูนย์รวมข้อมูลที่สนับสนุนการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลให้กับนักข่าว



ข่าวสดออนไลน์ ระบุว่า การสร้างฐานข้อมูลในลักษณะข้อสังเกตเบื้องต้นในการตรวจสอบข่าวลวง หรือการสร้างเว็บไซต์ศูนย์กลาง จะช่วยให้การทำงานของสื่อมวลชน มีกระบวนการในการตรวจสอบข้อเท็จจริงที่เร็วขึ้น แต่จะมีข้อจำกัดในเรื่องของการนำเสนอข่าว ที่อาจจะไม่มีความหลากหลาย

“ การทำศูนย์รวมข้อมูล เพื่อรองรับความน่าเชื่อถือ จะช่วยสนับสนุนการทำงานของสื่อ และเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยประกอบการตัดสินใจว่า จะเลือกหรือไม่เลือกข่าวนั้นมานำเสนอสู่สาธารณะ ” (นายณัฐพล ไกรทัต แอดมินข่าวสดออนไลน์, การสื่อสารแบบบุคคล, 30 พฤษภาคม 2561)

แต่อย่างไรก็ตาม บรรณาธิการบริหารสถานีโทรทัศน์ไอทีวี มองว่า การทำงานร่วมกับรัฐบาลเป็นสิ่งที่ดี และรัฐพยายามแก้ไขปัญหาการตรวจสอบต่างๆที่เกิดขึ้นโดยการเรียกเจ้าของแพลตฟอร์มหรือ แต่การร่วมมือกันในการแก้ไข เกิดขึ้นได้ยาก

“ รัฐพยายามแก้ โดยเรียกภูเกิล เฟซบุ๊กมาหารือ แต่ก็ยากที่จะแก้ไข ยากที่จะเกิดขึ้น ” (นางสาวรัชนิวรรณ ดวงแก้ว บรรณาธิการบริหาร สถานีโทรทัศน์ ไอทีวี, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 20 พฤษภาคม 2561)

#### มุมมองของนักวิชาการและสมาคมวิชาชีพสื่อมวลชน

จากการสัมภาษณ์ทั้ง 4 ท่าน มองว่า สิ่งที่เป็นตัวช่วยในการทำงานของสื่อมวลชนมีอยู่ 4 วิธี ประกอบด้วย

1. ระดับตัวบุคลากร
  - ต้องมีการจัดอบรมทักษะและสร้างความตระหนักรู้ในเรื่องความเท่าทันสื่อ การตรวจสอบ และบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนต่อประชาชน
2. กระบวนการทำข่าว
  - สื่อมวลชนจะต้องตรวจสอบต้องมากกว่า 1 แหล่ง แม้จะมีการแข่งขันสูง
  - สื่อมวลชนแลกเปลี่ยนประสบการณ์หาแนวทางแก้ไขและตั้งรับในการตรวจสอบข้อมูล
  - จัดคนมอ니터เฉพาะ
3. เครื่องมือและฐานข้อมูลสนับสนุน
  - จัดทำฐานข้อมูลวิชาการ
  - จัดทำเครื่องมือเทคโนโลยีช่วยตรวจสอบ
  - เว็บไซต์ให้สื่อตรวจสอบข้อเท็จจริง
4. รัฐมีการร่วมมือกับสื่อ

## สนับสนุนเงินทุน

เปิดให้สื่อเข้าถึงข้อมูลที่จำเป็น( Open Data )

โดยมีรายละเอียดดังนี้

### 1.ระดับตัวบุคลากร

อาจารย์เจษฎา เคนดวงบริพันธ์ มองว่า แนวทางการส่งเสริมบทบาทหน้าที่ขององค์กร สื่อจะต้องเริ่มตั้งแต่สถานบันการศึกษาที่จะต้องให้ความรู้เท่าทันสื่อ ส่วนหน่วยงานก็ควรที่จะต้องจัดอบรมฝึกประสบการณ์ให้กับผู้สื่อข่าวอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นการเรียนรู้ด้วยตัวเองจากในและนอกสนามข่าว นอกจากนี้ สิ่งที่จะเป็นตัวช่วยในการทำงานของสื่อมวลชน จะต้องมองย้อนกลับไปยังบทบาทหน้าที่สื่อ จริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพ ที่เป็นหลักปฏิบัติ คือ ต้องสร้างความตระหนักรู้ตั้งแต่ต้นว่า ประเด็นข่าวทุกข่าวแม้จะได้มาจากตัวแทนข่าวก็มีสิทธิ์ที่อาจจะเป็นข่าวลวงได้ ฉะนั้น สื่อมวลชนจึงต้องมีกระบวนการเรียนรู้ด้วยตัวเอง รู้จักสงสัยตามสัญชาตญาณนักข่าว

“ การจัดอบรมฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง จะทำให้สื่อมวลชนได้เรียนรู้ด้วยตัวเอง ทั้งจากในล้นอกสนามข่าว หรือแม้กระทั่ง กองบรรณาธิการ เพราะเมื่อได้ลองทดลองทำบ่อยครั้ง จะได้เรียนรู้และหยุดนึกคิดพิจารณารายละเอียดก่อน ไม่ใช่รีบรายงานออกไปเลยจนเกิดความผิดพลาด และสื่อมวลชนต้องมีความตระหนักรู้ ตั้งแต่ต้นว่า ข่าวทุกข่าวที่ได้มาจากตัวแทนข่าวอาจจะมีสิทธิ์ที่จะเป็นข่าวลวงได้ เนื่องจากลักษณะข้อเท็จจริงในกระบวนการทำข่าวของสื่อมวลชน มักจะเชื่อในตัวแหล่งข่าว โดยที่ไม่สงสัย หรือ ตั้งคำถาม แต่พอเชื่อแล้วก็รีบนำเสนอออกไปทั้งที่หากมีการตรวจสอบเพิ่มเติมอีก อาจจะพบว่า แหล่งข่าวที่ให้ข้อมูลก็ไม่ได้ทราบข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นก็ได้ ”  
(อาจารย์เจษฎา เคนดวงบริพันธ์ อาจารย์ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 8 มิถุนายน 2561)

สอดคล้องกับ อาจารย์พิจิตรา ชีภาโมโตะ ที่เห็นพ้องกันว่า ควรจัดให้มีการอบรมผู้สื่อข่าวใหม่ที่เพิ่มเข้ามาในสายวิชาชีพจะ เพื่อให้ทราบถึงข้อควรระวัง วิธีการตรวจสอบให้ได้มาซึ่งข้อเท็จจริง ขณะเดียวกันนอกจากผู้สื่อข่าวใหม่ที่จะต้องได้รับการเรียนรู้ บรรณาธิการข่าวแต่ละสำนักก็ควรที่จะมาพบปะพูดคุย แลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำข่าวลวงร่วมกัน เพื่อช่วยกันหาแนวทางแก้ไขและตั้งรับ

“ การฝึกอบรมนักข่าวใหม่เป็นเรื่องที่ทุกสำนักต้องทำ เพราะบางคนที่เข้ามาเป็นนักข่าวอาจจะไม่ได้จบนิเทศศาสตร์ จึงต้องรู้ข้อมูลข้อควรปฏิบัติเบื้องต้น และนอกจากการอบรมนักข่าวใหม่แล้ว อีกกลุ่มที่อาจจะไม่ต้องถึงขั้นอบรม แต่ให้คนเหล่านั้นมาเจอกัน มาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ทำงานร่วมกันถอดบทเรียน เช่น หากเจอข่าวลวงลักษณะแบบนี้สื่อมวลชนจะต้องทำ

อย่างไร เพื่อให้ บรรณาธิการข่าวแต่ละสำนักได้เรียนรู้ซึ่งกันละกัน ” (อาจารย์พิจิตรา ชีกาโมโตะ อาจารย์คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 7 มิถุนายน 2561)

เช่นเดียวกับ นายพิรพลอนุตร โสคติ ที่เห็นสอดคล้องกันว่า สื่อมวลชน จะต้องตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ว่าตัวเองเป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อการรับรู้ ความเชื่อ ความคิดของประชาชน นอกจากนี้ทุกช่องทางที่สื่อมวลชนนำเสนอไปยังช่วยชี้นำและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของประชาชนให้หลงเชื่อ ทำตาม หรือคิดตามได้ ฉะนั้น หากสื่อมวลชนตระหนักถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นระมัดระวังในการตรวจสอบและนำเสนอ ก็จะช่วยในการปฏิบัติงานของตัวเอง และสามารถยับยั้งข่าวลวงที่จะมากระตุ้นกระบวนการสื่อข่าวได้

“ นักข่าวต้องตระหนักว่าตัวเองเป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อการรับรู้ ความคิด ความเชื่อ และชี้นำการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของประชาชน หากตระหนักได้ถึงข้อควรระวังเหล่านี้ก็จะระมัดระวังในการนำเสนอ เพราะเพียงคำหนึ่งคำที่หลุดออกไปผ่านช่องทางต่างๆ ไม่ว่าจะตั้งใจหรือไม่ตั้งใจ โดยไม่ต้องใจ สิ่งนั้นส่งผลกระทบต่อประชาชน รวมถึงความน่าเชื่อถือขององค์กร ” (นายพิรพลอนุตร โสคติ ผู้สื่อข่าวสำนักข่าวไทย อสมท. และผู้ดำเนินรายการซัวร์ก่อนแชร์, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 5 มิถุนายน 2561)

## 2.กระบวนการทำข่าว

อาจารย์เจษฎา เด่นดวงบริพันธ์ให้ความเห็นว่า กระบวนการตรวจสอบที่สำคัญที่สื่อมวลชนพึงมีเพื่อพัฒนาศักยภาพและแนวทางส่งเสริมบทบาทขององค์กรสื่อ คือ การที่สื่อมวลชนแต่ละสำนักข่าว พยายามแสวงหาแหล่งข่าวที่จะยืนยันข้อมูลข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ณ ขณะนั้นให้ได้มากกว่า 1 แหล่ง เพื่อประมวลข้อมูลวิเคราะห์ข้อเท็จจริงว่าข้อมูลที่ได้รับจากแหล่งข่าวเป็นข้อเท็จจริงไปในทิศทางเดียวกันหรือไม่ หากเกิดการคัดแย้งจะต้องมีบุคคลที่เกี่ยวข้องในการตรวจสอบเพิ่มขึ้นอีกจนกว่าจะปรากฏข้อเท็จจริงที่สุด

“ สิ่งสำคัญที่สุดในกระบวนการตรวจสอบข่าวของสื่อมวลชนไทยอย่ามีเพียง *First Opinion* แต่จะต้องมี *Second Opinion* เสมอ หมายถึงความพยายามให้ได้แหล่งข่าวจากสองแหล่ง เพราะจะทำให้สามารถยืนยันข้อมูลได้เอง ว่า สิ่งที่พบเป็นข้อเท็จจริงมากน้อยแค่ไหน ” (อาจารย์เจษฎา เด่นดวงบริพันธ์ อาจารย์ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 8 มิถุนายน 2561)

และนอกจากนี้ อาจารย์เจษฎา เด่นดวงบริพันธ์ ให้ความเห็นว่า ปัจจุบันบทบาทการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนเห็นได้ชัดว่ายังไม่เพียงพอ เพราะสถานการณ์ธุรกิจสื่อมีการแข่งขันกันสูงมาก ข่าวจึงถูกส่งออกมาโดยที่ยังไม่ได้ทำการตรวจสอบคัดกรอง แต่ละสำนักข่าวจึงต้องมีบุคคลเฉพาะใน

การคอยเฝ้าสังเกต มอนิเตอร์สถานการณ์ ตรวจสอบเช็คข่าว ที่เป็นประเด็นในสื่อออนไลน์ โดยเมื่อพบว่าเป็นข้อมูลเท็จที่จะส่งผลกระทบต่อความเชื่อ พฤติกรรมมนุษย์ จะต้องรีบลบทันที

“ การทำงานของสื่อมวลชนในปัจจุบันที่มีการแข่งขันอย่างเข้มข้น ประกอบกับสภาพสื่อสังคมที่ใครจะโพสต์อะไรเมื่อไหร่ก็ได้ แต่ละสำนักจึงควรมีคนคอยมอนิเตอร์ คอยตรวจสอบข่าว เมื่อพบว่าข่าวที่เป็นประเด็นสนใจของประชาชน แต่เป็นข้อมูลเท็จต้องรีบระงับยับยั้งและลบข้อมูลนั้นทันที ” (อาจารย์เจษฎา เด่นดวงบริพันธ์ อาจารย์ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 8 มิถุนายน 2561)

ขณะที่ อาจารย์พิจิตรา ซีกาโมโตะ ที่ให้ความเห็นว่า สื่อมวลชนจะต้องรู้ประเภทของข้อมูล หรือแหล่งข่าวที่ต้อง ไม่ใช่เพียงพิจารณาจากยอดกดไลค์ กดแชร์แล้วหยิบมานำเสนอ เพราะความเร็วไม่ใช่สิ่งสำคัญที่สุด เพราะบุคคลยังต้องการความถูกต้องและน่าเชื่อถือเป็นสิ่งสำคัญ ฉะนั้น การตรวจสอบข้อมูลมากกว่าหนึ่งแหล่ง การสัมภาษณ์ หรือความเห็นของคน เอกสาร หรือข้อมูลเชิงค่าตัว ( data ) เป็นสิ่งที่สื่อมวลชนควรพึงปฏิบัติ เพราะจะทำให้ผู้รับสารได้รับข้อมูลข้อเท็จจริงที่รอบด้าน

“ การตรวจสอบข้อมูลจากหลายๆแห่ง และการพยายามทำความเข้าใจกับแอปพลิเคชันที่ช่วยตรวจสอบข่าวลวง จะช่วยส่งเสริมบทบาทการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนที่ดีได้ อีกทั้ง ผู้รับสารเองก็จะได้ข้อมูลที่ครบถ้วนรอบด้าน ” (อาจารย์พิจิตรา ซีกาโมโตะ อาจารย์คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 7 มิถุนายน 2561)

### 3. เครื่องมือและฐานข้อมูลสนับสนุน

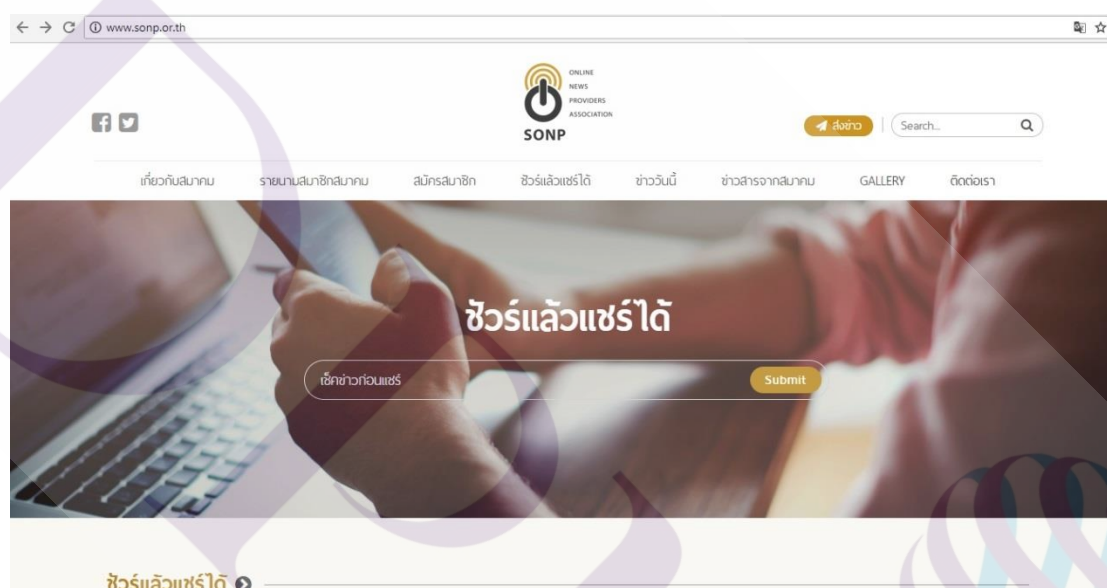
อาจารย์เจษฎา เด่นดวงบริพันธ์ ให้ความเห็นว่า การจัดทำฐานข้อมูล (list) รวมนักวิชาการ เป็นเรื่องสำคัญ เพราะบางครั้งประเด็นข่าวที่เป็นกระแสแต่สื่อมวลชนกับไม่รู้ว่าจะสัมภาษณ์ใคร เพื่อให้ตรงกับข้อมูลและได้ข้อเท็จจริงมากที่สุด

“ ต้องมีการจัดทำฐานข้อมูลนักวิชาการ เพื่อรวบรวมนักวิชาการแต่ละแขนงในการตอบข้อสงสัยประเด็นต่างๆที่เกิดขึ้นแก่สื่อมวลชน เพราะในบางครั้งสื่อเองก็ไม่ว่าจะสัมภาษณ์ใครให้ได้ข้อมูลที่ตรงกับประเด็นที่กำลังเกิดขึ้น ” (อาจารย์เจษฎา เด่นดวงบริพันธ์ อาจารย์ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 8 มิถุนายน 2561)

ในขณะที่อีก 3 ท่าน เห็นว่ายังมีข้อกังวลว่า การจัดทำฐานข้อมูลนักวิชาการจะไม่สอดคล้องกับ ธุรกิจสื่อที่มีการแข่งขัน เพราะจะมีข้อติดขัดในเรื่องการจัดสรรข้อมูลและการให้เครดิตสำนักข่าวที่เป็นผู้ตรวจสอบได้เป็นคนแรก

นายก้าวโรจน์ สุตาก็คติ นายกสมาคมผู้ผลิตข่าวออนไลน์ระบุว่า ภายหลังจากที่มีการถกเถียงเรื่องข่าวลวงที่เข้าไปมีบทบาท ในช่วงการเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา เมื่อปี 2559

ทำให้ทุกประเทศให้ความสำคัญและหาทางออก ซึ่งสมาคมผู้ผลิตสื่อออนไลน์ได้เริ่มสร้างเว็บไซต์ตั้งแต่ปลายปี 2560 และเริ่มเปิดใช้งานเมื่อเดือนเมษายนที่ผ่านมา (เมษายน 2561) สำหรับการทำงานของ [www.sonp.or.th](http://www.sonp.or.th) นั้นจะเป็นลักษณะการทำงานร่วมกันของสำนักข่าว กว่า 20 สำนักที่เป็นสมาชิก ในการช่วยกันตรวจสอบข่าวนั้นๆที่ประชาชน หรือแม้กระทั่งตัวนักข่าวเองเข้ามาหาข้อมูล โดยหากข้อมูลใดที่ยังไม่มีการตรวจสอบยืนยัน คำค้นหาจะถูกส่งต่อผ่านอีเมลไปยังกองบรรณาธิการข่าวที่เป็นสมาชิกเว็บไซต์ sonp ทันที แต่ก็คาดข้อจำกัดเล็กน้อยว่าเมื่อข้อมูลที่ส่งเข้าไปสื่อจะตระหนัก (aware) ในการเปิดรับเพื่อให้ทราบถึงข้อมูลแจ้งเตือนนั้นหรือไม่



ภาพที่ 4.2 ภาพเว็บไซต์ที่สมาคมผู้ผลิตสื่อออนไลน์จัดทำเพื่อตรวจสอบข่าวลวง

ที่มา: <http://www.sonp.or.th/>

“ที่ผ่านมาสมาคมผู้ผลิตสื่อออนไลน์ได้สร้างเว็บไซต์เพื่อนตรวจสอบข่าวลวงขึ้นมา โดยเพิ่งสร้างเสร็จไปเมื่อเดือนเมษายน ขณะนี้อยู่ระหว่างขอทุนสนับสนุนเพื่อดำเนินการ เพื่อให้สำนักข่าวที่เป็นสมาชิก และช่วยกันตรวจสอบได้รับผลตอบแทนในการทำงาน ส่วนการใช้งานเว็บไซต์นี้ใช้ สามารถพิมพ์ข้อมูลที่ต้องการในช่องค้นหา ก็จะมีข่าวของแต่ละสำนักปรากฏ แต่หากข่าวไหนยังไม่มี ข้อมูลข่าวนั้นๆ จะถูกส่งต่อผ่านอีเมลไปยัง บรรณาธิการข่าวทุกสำนักที่เป็นสมาชิก [www.sonp.or.th](http://www.sonp.or.th)ทันทีเพื่อทำการตรวจสอบ ”(นายก้าวโรจน์ สุตาภักดี นายกสมาคมผู้ผลิตข่าวออนไลน์, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 13 มิถุนายน 2561)

#### 4. รัฐมีกร่วมมือกับสื่อ

อาจารย์พิจิตรา ซีกาโมโตะ ให้ความเห็นว่า สื่อมวลชนจะต้องมีเครื่องมือช่วยในการปฏิบัติหน้าที่ตรวจสอบข่าวลวงว่าประเด็นที่เกิดการถกเถียงวิพากษ์วิจารณ์และได้รับความสนใจจากประชาชนเป็นเรื่องจริงหรือข่าวลวง โดยการสร้างเครื่องมือนี้ จะต้องเป็นการใช้เงินกองทุนจากรัฐบาล หรือหน่วยงานที่เป็นอิสระจากรัฐ แล้วให้ฝ่ายวิศวกรรม ช่วยออกแบบโปรแกรมในการสร้างเครื่องมือเพื่อตรวจสอบข่าวลวงขึ้นมา แต่ก็ยังมีข้อกังวลว่า เครื่องมือชิ้นนี้จะออกมาในรูปแบบใด ใช้กระบวนการใดตรวจสอบ หรือ จะเป็นในลักษณะเปิดเผยฐานข้อมูล (open data) โดยให้สิทธิผู้สื่อข่าวในการเข้าถึงแหล่งข้อมูลนั้น

“ สื่อมวลชนไทยควรมีเครื่องมือที่จะช่วยเหลือในการตรวจสอบคัดกรองข่าวลวง ซึ่งอาจจะเป็นลักษณะใช้เงินกองทุนจากรัฐหรือหน่วยงานอิสระ หรือในลักษณะที่รัฐบาลยอมเปิดเผยข้อมูลต่อบางอย่างที่จำเป็นสื่อมวลชน ” (อาจารย์พิจิตรา ซีกาโมโตะ อาจารย์คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 7 มิถุนายน 2561)

สอดคล้องกับ นายพิรพลอนุตร โสคติ์ ที่ให้ความเห็นว่า การทำงานของสื่อมวลชนในการตรวจสอบข้อมูลข้อเท็จจริงให้เกิดความรวดเร็วถูกต้องรอบด้าน นั้น จะต้องมามีเครื่องมือในการตรวจสอบที่ดี เช่น เครื่องมือนี้จะต้องสามารถตรวจหาแหล่งที่มาของ รูปภาพและวิดีโอที่ปรากฏในสื่อออนไลน์ขณะนั้น ได้ทันที แต่มีข้อจำกัดที่ว่า ข่าวลวง หรือ Fake News มีหลายลักษณะฉะนั้น การสร้างเครื่องมือต่างๆขึ้นนั้น ก็จะมีข้อควรคำนึงถึง แต่ละรูปแบบ เนื้อหาของข่าวลวงที่แตกต่างกันออกไป

นอกจากการสร้างเครื่องมือขึ้นมาเพื่อเป็นแนวทางส่งเสริมบทบาทขององค์กรสื่อแล้ว การร่วมมือกันกับรัฐบาล ในเชิงการจัดสรรข้อมูลข้อเท็จจริง เปิดพื้นที่ให้สื่อมวลชนได้เข้าถึงข้อมูลที่จำเป็น โยที่ไม่ละเมิดความมั่นคง เพราะการเข้าถึงข้อมูลข้อเท็จจริง ได้อย่างรวดเร็วที่สุดเป็นกุญแจสำคัญของการแก้ไขปัญหาข่าวลวง

“ ปัจจุบันการสร้างข้อมูลมีจำนวนมาก เช่นเดียวกับชนิดของสื่อ สื่อมวลชนจึงควรสร้างเครื่องมือที่จะเป็นตัวช่วยในการตรวจสอบประเด็นกระแสสังคม ภาพข่าว คลิปวิดีโอได้ ในทันที อีกทั้งการร่วมมือกับรัฐในการเปิดพื้นที่ให้สื่อเข้าถึงแหล่งข้อมูลที่จำเป็น ได้อย่างรวดเร็ว ถือเป็นกุญแจสำคัญในการแก้ไขปัญหาข่าวลวง ” (นายพิรพลอนุตร โสคติ์ ผู้สื่อข่าวสำนักข่าวไทย อสมท. และผู้ดำเนินรายการซัวร์ก่อนแชร์, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 5 มิถุนายน 2561)

ฉะนั้น สื่อมวลชน นักวิชาการและสมาคมวิชาชีพสื่อ จึงเห็นตรงกันว่าควรมีแนวทางในการส่งเสริมบทบาทองค์กรสื่อในการตรวจสอบข่าวลวง โดยสามารถสรุปได้ 4 วิธี ดังนี้ 1.ระดับตัวบุคคลากร ต้องมีการจัดอบรมทักษะและสร้างความตระหนักรู้ในเรื่องความเท่าทันสื่อ การ

ตรวจสอบ และบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชน 2.กระบวนการทำข่าว สื่อมวลชนจะต้องตรวจสอบ ต้องมากกว่า 1 แหล่ง แม้จะมีการแข่งขันสูงต้องแลกเปลี่ยนประสบการณ์หาแนวทางแก้ไขและตั้งรับในการตรวจสอบข้อมูลรวมถึงจัดคนมอนิเตอร์เฉพาะ 3.เครื่องมือและฐานข้อมูลสนับสนุน จะต้องจัดทำฐานข้อมูลวิชาการ เครื่องมือเทคโนโลยีช่วยตรวจสอบและเว็บไซต์ให้สื่อตรวจสอบข้อเท็จจริง 4.รัฐมีการร่วมมือกับสื่อ ในการสนับสนุนเงินทุน และเปิดให้สื่อเข้าถึงข้อมูลที่จำเป็น ( Open Data )

โดยมีประเด็นน่าสนใจที่สื่อมวลชน นักวิชาการและสมาคมวิชาชีพสื่อ เห็นพ้องกัน อย่างชัดเจน คือ ระดับตัวบุคลากรสื่อมวลชน ที่สื่อมวลชนมองว่าตัวเองต้องมีบทบาทในการ ตรวจสอบ เช่นเดียวกับนักวิชาการก็มองว่า สื่อต้องมีหน้าที่มีบทบาทในการตรวจสอบข่าว เพราะ สื่อมีอิทธิพลต่อประชาชนอย่างมาก แต่ตัวช่วยที่จะสามารถส่งเสริมบทบาทขององค์กรสื่อในการ ตรวจสอบข่าวลงได้ และเห็นเด่นชัดมากที่สุด คือ การทำงานร่วมกันระหว่าง องค์กรสื่อมวลชน สมาคมวิชาชีพสื่อ และหน่วยงานของรัฐ เช่น องค์กรสื่อมวลชนและสมาคมวิชาชีพสื่อ จะต้อง ร่วมกันจัดฐานข้อมูล สร้างเว็บไซต์ในการตรวจสอบข่าวซึ่งในปัจจุบันก็มีการร่วมมือกันในเรื่องนี้ แล้ว ส่วนรัฐบาลจะต้องให้ความร่วมมือในแง่การสนับสนุนเงินทุนและเปิดให้สื่อเข้าถึงข้อมูลที่ จำเป็น (Open Data )ให้สื่อได้เข้าถึงแหล่งข้อมูลได้อย่างรวดเร็วเพื่อนำเสนอข้อเท็จจริงสู่สาธารณะ (ดูภาพที่ 4.3)

แนวทางการส่งเสริมองค์กรสื่อในการตรวจสอบข่าวลง	นักวิชาการ / สมาคมวิชาชีพ	องค์กรสื่อมวลชน	แสดงความคิดเห็น
1. ระดับตัวบุคลากร ต้องมีการจัดอบรมทักษะและสร้างความตระหนักรู้ในเรื่องความเท่ากันสื่อ การตรวจสอบ และบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนต่อประชาชน	✓		
2. กระบวนการทำข่าว สื่อมวลชนจะต้องตรวจสอบต้องมากกว่า 1 แหล่ง แม้จะมีการแข่งขันสูง สื่อมวลชนแลกเปลี่ยนประสบการณ์หาแนวทางแก้ไขและตั้งรับในการตรวจสอบข้อมูล จัดคนมอนิเตอร์เฉพาะ	✓		
3. เครื่องมือและฐานข้อมูลสนับสนุน จัดทำฐานข้อมูลวิชาการ จัดทำเครื่องมือเทคโนโลยีช่วยตรวจสอบ เว็บไซต์ให้สื่อตรวจสอบข้อเท็จจริง	✓	✓	จัดให้มีศูนย์รวมข้อมูลที่สนับสนุนการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลให้กับนักข่าว
4. รัฐมีการร่วมมือกับสื่อ สนับสนุนเงินทุน เปิดให้สื่อเข้าถึงข้อมูลที่จำเป็น (Open Data )	✓	✓	การทำงานร่วมกันระหว่างสื่อมวลชน สมาคมสื่อทุกแขนง และหน่วยงานของรัฐบาล

ตารางที่ 4.3 แนวทางการส่งเสริมบทบาทขององค์กรสื่อในการตรวจสอบข่าวลง

## บทที่ 5

### สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษา วิจัย เรื่อง “ การตรวจสอบข่าวลวงของสื่อมวลชนไทยในยุคดิจิทัล ” เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มองค์กรสื่อมวลชนที่เคยปลอมแปลงแฟนเพจ เฟซบุ๊กเว็บไซต์ และนำข้อมูลจากสื่อออนไลน์มาสร้างเป็นประเด็นข่าว 4 คน และกลุ่มนักวิชาการ หรือ สมาคมวิชาชีพสื่อ 4 คนเพื่อตอบปัญหาวิจัยดังต่อไปนี้

1. องค์กรสื่อมวลชนมีกระบวนการในการคัดเลือกข่าวจากสื่อออนไลน์
2. องค์กรสื่อมวลชนมีการตรวจสอบข่าวลวงอย่างไร
3. องค์กรสื่อมวลชนมีแนวทางในการแก้ไขภายหลังจากเผยแพร่ข่าวลวงอย่างไร
4. องค์กรสื่อมวลชนควรมีแนวทางการส่งเสริมบทบาทขององค์กรสื่อในการตรวจสอบข่าวลวงอย่างไร

#### 5.1 สรุปผลการวิจัย

จากคำถามวิจัยประเด็นแรก เรื่องกระบวนการคัดเลือกข่าวจากสื่อออนไลน์ ผลการศึกษาพบว่า สื่อมวลชนคัดเลือกข่าวจากเนื้อหาที่ผู้ใช้ผลิตสื่อออนไลน์ตามประเด็นที่บุคคลในโลกออนไลน์ให้ความสนใจ โดยมีเกณฑ์ประกอบการตัดสินใจจากยอดการมีส่วนร่วม ได้แก่ จำนวนผู้เข้าชม ยอดกดไลค์ กดแชร์

ประเด็นที่สอง เรื่องการตรวจสอบข่าวลวง เมื่อสื่อมวลชนคัดเลือกข่าวจากสื่อออนไลน์แล้วจะนำมาผ่านกระบวนการตรวจสอบตามขั้นตอนของกองบรรณาธิการข่าว ซึ่งจะทำการตรวจสอบให้ถึงแหล่งต้นทางข้อมูลมากที่สุด ใช้การเทียบเคียงจากสำนักข่าวอื่น แฟนเพจ น่าเชื่อถือที่มียอดผู้ติดตามจำนวนมาก และการสัมภาษณ์นักวิชาการ ส่วนกรณีที่ไม่สามารถตรวจสอบไปยังแหล่งต้นทางข้อมูล หรือติดต่อผู้ที่เกี่ยวข้องไม่ได้ สื่อมวลชนจะเลือกไม่นำเสนอ หรือ รายงานตามเหตุการณ์ที่ปรากฏขณะนั้น โดยกำกับ วันเวลา สถานที่เกิดเหตุไว้ชัดเจน

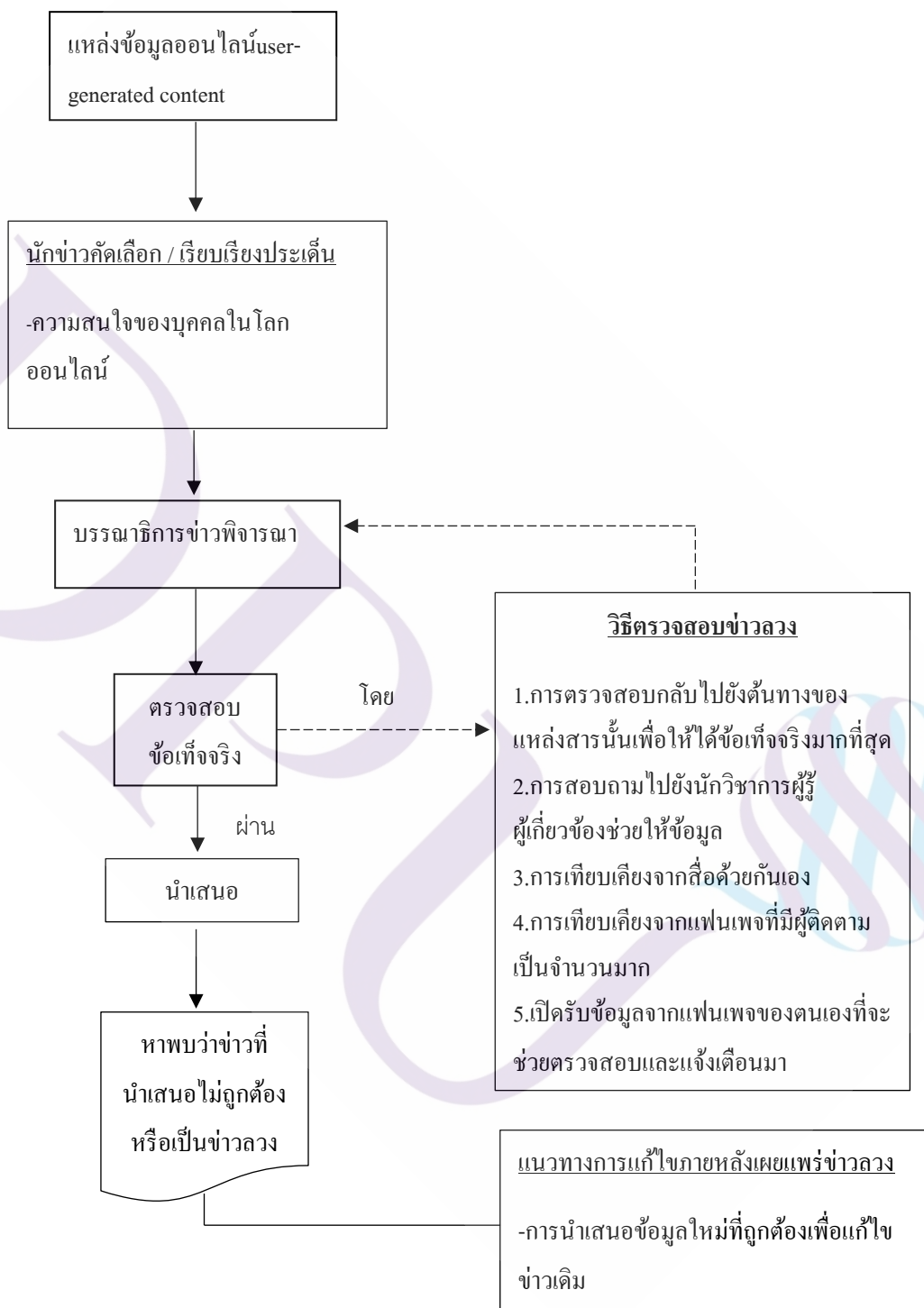
ประเด็นที่สาม เรื่องแนวทางการแก้ไขภายหลังจากเผยแพร่ข่าวลวง เมื่อสื่อมวลชนทำการตรวจสอบอย่างละเอียดแล้วพบว่า ข้อมูลที่นำเสนอไปก่อนหน้านี้เป็นข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง ก็จะมีการตรวจสอบอย่างละเอียดรอบคอบอีกครั้งก่อนนำเสนอข้อมูลข่าวใหม่เข้าไปเพิ่มเติมภายหลัง



ประเด็นสุดท้ายเรื่องแนวทางการส่งเสริมบทบาทองค์กรสื่อในการตรวจสอบข่าวลวง ผลการศึกษาพบว่า สื่อมวลชน มองว่าการทำงานร่วมกันระหว่างสื่อมวลชน องค์กรสื่อ และเจ้าหน้าที่รัฐควรจับมือร่วมหน้ในการตรวจสอบข่าวลวง และการจัดให้มีศูนย์รวมข้อมูลที่สนับสนุน การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลให้กับนักข่าวจะเพิ่มประสิทธิภาพและลดระยะเวลาใน กระบวนการตรวจสอบข่าวลวงได้ ซึ่ง นักวิชาการและสมาคมวิชาชีพสื่อ เห็นพ้องว่าควรมีแนวทางใน การส่งเสริมบทบาทองค์กรสื่อในการตรวจสอบข่าวลวง โดยสามารถสรุปได้ 4 วิธี ดังนี้ 1.ระดับตัว บุคลากรสื่อมวลชน จะต้องมีการจัดอบรมทักษะและสร้างความตระหนักรู้ในเรื่องความเท่าทันสื่อ วิธีการตรวจสอบ และบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชน 2.กระบวนการทำข่าว สื่อมวลชนจะต้องมี กระบวนการตรวจสอบมากกว่า 1 แหล่ง แม้จะมีการแข่งขันสูงก็ตาม ต้องแลกเปลี่ยนประสบการณ์ หาแนวทางแก้ไขและตั้งรับในการตรวจสอบข้อมูลรวมถึงจัดคนมอเนเตอร์เฉพาะ 3.เครื่องมือและ ฐานข้อมูลสนับสนุน จะต้องจัดทำฐานข้อมูลวิชาการ เครื่องมือเทคโนโลยีช่วยตรวจสอบและ เว็บไซต์ให้สื่อตรวจสอบข้อเท็จจริงได้ และ 4.รัฐมีการร่วมมือกับสื่อ ในการสนับสนุนเงินทุน และ เปิดให้สื่อสามารถเข้าถึงข้อมูลที่จำเป็นได้

โดยแนวทางการส่งเสริมบทบาทองค์กรสื่อในการตรวจสอบข่าวลวงที่สื่อมวลชน นักวิชาการและสมาคมวิชาชีพสื่อ เห็นพ้องกันอย่างชัดเจน คือ ระดับตัวบุคลากรสื่อมวลชน ที่ สื่อมวลชนมองว่าตัวเองต้องมีบทบาทในการตรวจสอบ เช่นเดียวกับนักวิชาการก็มองว่า สื่อต้องมี หน้าที่มีบทบาทในการตรวจสอบข่าว เพราะสื่อมีอิทธิพลต่อประชาชนอย่างมาก แต่ตัวช่วยที่จะ สามารถส่งเสริมบทบาทองค์กรสื่อในการตรวจสอบข่าวลวงได้ และเห็นเด่นชัดมากที่สุด คือ การ ทำงานร่วมกันระหว่าง องค์กรสื่อมวลชน สมาคมวิชาชีพสื่อ และหน่วยงานของรัฐ เช่น องค์กร สื่อมวลชนและสมาคมวิชาชีพสื่อ จะต้องร่วมกันจัดฐานข้อมูล สร้างเว็บไซต์ในการตรวจสอบข่าว ซึ่งในปัจจุบันก็มีการร่วมมือกันในเรื่องนี้แล้ว ส่วนรัฐบาลก็ต้องให้ความสำคัญในแง่การ สนับสนุนเงินทุนและเปิดให้สื่อเข้าถึงข้อมูลที่จำเป็น (Open Data) ให้สื่อได้เข้าถึงแหล่งข้อมูลได้ อย่างรวดเร็วเพื่อนำเสนอข้อเท็จจริงสู่สาธารณะ

อย่างไรก็ตาม การส่งเสริมให้องค์กรสื่อมีบทบาทในการตรวจสอบข่าวลวงให้มี ประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากการพัฒนาบุคลากรสื่อแล้ว จำเป็นต้องมีปัจจัยแวดล้อมอื่นที่สำคัญ ช่วยสนับสนุน ได้แก่ องค์กรสื่อมวลชน และหน่วยงานอื่นๆที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สมาคมวิชาชีพสื่อ นักวิชาการ ผู้ทรงอิทธิพลออนไลน์ และรัฐบาล ซึ่งสรุปได้ดังภาพที่ 5.1



ภาพที่ 5.1 กระบวนการตรวจสอบข่าวลวงของสื่อมวลชนไทยในยุคดิจิทัล

## 5.2. การอภิปรายผล

### 5.2.1. กระบวนการคัดเลือกข่าวจากสื่อออนไลน์

จากการศึกษาพบว่า สื่อมวลชนผู้ให้ข้อมูล มีความคิดเห็นสอดคล้องกันเกี่ยวกับประเด็นการคัดเลือกข้อมูลข่าวสาร โดยเน้นที่ คุณค่าข่าวด้านความสนใจของบุคคลในโลกออนไลน์ และจำนวนการเข้าชม จำนวนการกดไลค์ กดแชร์ เป็นสำคัญ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อลงกรณ์ เหมือนดาว (2557) ที่ระบุว่า การนำข้อมูลจากสื่อสังคมมาใช้ในการนำเสนอข่าว แม้ทำให้มีข้อมูลหรือประเด็นข่าวให้เลือกมากมาย แต่กระบวนการตรวจสอบและคัดกรองถูกกำหนดไว้อย่างละเอียดหลายขั้นตอน โดยพิจารณาจากจำนวนการเข้าชม จำนวนการแชร์ และจำนวนการกดไลค์ และมีการพิจารณาด้านคุณค่าข่าวเป็นส่วนประกอบ จากนั้นจึงนำข้อมูลมาตรวจสอบความถูกต้อง นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับคุณค่าข่าวของ Rires และ Moyes ที่ว่าเหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดปฏิกิริยาสนใจและเกิดอารมณ์ความรู้สึก หรือ ความสดใหม่ทันเหตุการณ์เกิดขึ้นสดๆ ร้อนๆ และสื่อมองเห็นว่าเป็นคุณค่าข่าว ประเด็นนั้นก็จะถูกเลือกนำเสนอ

แต่การเลือกประเด็นข่าวจากสื่อออนไลน์ที่มีข้อมูลเยอะยับเป็นความท้าทายต่อบทบาทของสื่อมวลชน ในฐานะ ผู้กำหนดวาระข่าวสาร ว่า ประเด็นในสื่อออนไลน์ในปัจจุบันกับกลายเป็นผู้ใช้สื่อออนไลน์เป็นคนที่กำหนดวาระข่าวสารให้สื่อ เนื่องจากสื่อมองว่าผู้รับสารให้สนใจกับประเด็นและจะเป็นแนวทางในการอยู่รอดของธุรกิจ สื่อมวลชนจึงควรให้ความสำคัญกับคุณค่าข่าวมากขึ้นอันควรพิจารณาในประเด็น ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อประชาชนจำนวนมากซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อทั้งด้านบวกและด้านลบในแง่เมื่อนำเสนอข่าวนั้นออกไปอาจส่งผลให้เกิดการลอกเลียนแบบพฤติกรรม การคัดเลือกประเด็นข่าวจากสื่อออนไลน์จึงมีความสำคัญเพราะถือเป็นบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนที่จะต้องทำให้สังคมได้รับข้อมูลที่เป็นประโยชน์สูงสุดจากทุกข่าวที่มีการนำเสนอ

### 5.2.2. ขั้นตอนการตรวจสอบข่าวลวง

จากการศึกษาพบว่า สื่อมวลชนผู้ให้ข้อมูลเห็นพ้องกันเกี่ยวกับประเด็นขั้นตอนการตรวจสอบข่าว ที่สืบค้น เสาะแสวงหา และพยายามไปให้ถึงแหล่งข้อมูลต้นทางให้ได้มากที่สุด และเทียบเคียงข้อเท็จจริงจากองค์กรสื่อด้วยกันเอง จากแฟนเพจที่น่าเชื่อถือมียอดผู้ติดตามเป็นจำนวนมาก หรือการสัมภาษณ์นักวิชาการผู้เกี่ยวข้อง โดยจะมีขั้นตอนกองบรรณาธิการข่าวในการคัดกรองข้อมูลอีกชั้น แต่ด้วยแหล่งข่าวเป็นสื่อออนไลน์ที่หลากหลายทำให้สื่อมวลชนประสบปัญหาที่บางครั้งไม่สามารถเข้าถึงแหล่งต้นทางของข้อมูลจริงๆ ได้ ทำให้ต้องนำเสนอข้อมูลที่ปรากฏ ณ เวลานั้น โดยใช้การกำกับรายละเอียดวัน เวลา สถานที่เหตุการณ์ และข้อมูลผู้โพสต์แล้วนำเสนอข่าวออกไปทันทีที่ยังไม่สามารถตรวจสอบความถูกต้องได้อย่างชัดเจนสืบเนื่องมาจากข้อจำกัดการ

แข่งขันของสื่อทำให้ “ มีดีด้านความเร็ว ” เข้ามามีบทบาทและก่อให้เกิดข้อผิดพลาดขึ้นบ่อยครั้ง สื่อมวลชนขาดขั้นตอนการวิเคราะห์และสะท้อนมุมมองเกี่ยวกับข่าว ขาดการปฏิสัมพันธ์ที่ไม่ครอบคลุม จึงทำให้คำนึงถึงมิติเชิงลึกศักยภาพสื่อจึงไม่ถูกนำออกมาใช้ตามบทบาทที่ควรจะเป็น

สอดคล้องกับพาวลิก (Pavlik,1999 อ้างใน สกุศลศรี ศรีสารคาม, 2554) ที่กล่าวว่า เครื่องมือของ New Media และสื่ออินเทอร์เน็ตได้สร้างความเปลี่ยนแปลงในวงการสื่อสารมวลชน ส่งผลให้การเก็บรวบรวมข้อมูล ทำได้หลากหลายวิธี และรายงานข่าวสำคัญได้รวดเร็วมีข้อมูลสนับสนุนรอบด้าน ส่วนของเนื้อหาข่าว (Content) สื่อใหม่ทำให้สามารถสร้างสรรค์รูปแบบในการนำเสนอผ่านหลายช่องทางแต่มีข้อระวังคือ ต้องตรวจสอบข้อเท็จจริงให้ชัดเจน และการนำเสนอที่เน้นความเร็วอาจทำให้เกิดข้อผิดพลาดในการรายงานข่าวได้ง่าย

ความเร็วในการตรวจสอบข่าวลวงของสื่อมวลชนแม้จะเป็นมิติที่สำคัญ แต่หากนำด้วยความเร็วจนละเลยมิติความลึกและการตรวจสอบความถูกต้องของข้อเท็จจริงซึ่งเป็นบทบาทหน้าที่สำคัญตามวิชาชีพสื่อก็จะส่งผลกระทบต่อการรับรู้ของประชาชนเกี่ยวกับความน่าเชื่อถือขององค์กรสื่ออื่นๆ (Tsfatic, 2017) ฉะนั้นแม้จะต้องใช้ความเร็วในการนำเสนอสื่อมวลชนก็ควรตรวจสอบข้อเท็จจริงให้มากกว่า 1 แหล่งหรือสอบถามผู้เชี่ยวชาญในกรณีที่ไม่สามารถตรวจสอบไปยังแหล่งข้อมูลต้นทาง แต่ขณะเดียวกัน การตรวจสอบข่าวลวงยังมีปัจจัยแวดล้อมต่างๆ ทั้งปัจจัยภายในและภายนอกองค์กรตามแนวคิดของ McQuail (1987) ปัจจัยที่มีผลต่อการทำงานขององค์กรสื่อมวลชน ไม่ว่าจะเป็นประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากร ประสิทธิภาพการทำงาน ความสนใจของผู้รับสาร นโยบายองค์กรสื่อ การอยู่รอดของธุรกิจ และการดึงดูดใจผู้ชม ล้วนเป็นกลไกที่ก่อให้เกิดการทำงานที่ผิดพลาดขึ้นได้ง่าย

### 5.2.3. แนวทางแก้ไขภายหลังเผยแพร่ข่าวลวง

ผลการศึกษาพบว่า “ สื่อมวลชนยังไม่ได้ให้ความสำคัญกับการตรวจสอบข่าวลวง ” เพราะสุดท้ายแล้วเมื่อข้อเท็จจริงเปลี่ยนไป หรือมีการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลอย่างชัดเจน สื่อมวลชนก็จะเพิ่มเติมข้อมูลข่าวใหม่เข้าไป โดยไม่ลบข่าวที่เป็นข้อผิดพลาดก่อนหน้านี้เนื่องจาก ระบบ ในทางกลับกันข้อเท็จจริงที่ปรากฏพบว่า ข่าวใดที่สำนักข่าวนำเสนอไปแล้ว ไม่ใช่ข้อเท็จจริง หรือ มีผลกระทบต่อองค์กร จะมีการลบออกจากระบบทันทีที่ทราบ การปฏิบัติของสื่อมวลชนจึงยังไม่เป็นไปตามหลักจริยธรรมของวิชาชีพสื่อที่สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย พ.ศ. 2534 ได้กำหนดจริยธรรมของวิชาชีพเพื่อให้ตระหนักภาระหน้าที่ของตนเองที่จะต้องรับผิดชอบต่อประชาชน ในประเด็นข้อที่ สื่อมวลชนมีหน้าที่นำเสนอเฉพาะข้อเท็จจริง หากปรากฏว่าไม่ตรงต่อความเป็นจริง ต้องรีบจัดการแก้ไขให้ถูกต้องโดยเร็ว จึงไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง เพราะการแก้ไขข้อมูลที่ถูกต้องเข้าไปโดยไม่ลบข้อผิดพลาดเดิมออกจะถือเป็นการส่งเสริมให้เกิดการ

เผยแพร่ข่าวลวง ฉะนั้นการลบข้อมูลออกจากระบบและการกล่าวขอโทษให้เร็วที่สุดจึงเป็นสิ่งที่มี  
 สื่อมวลชนพึงกระทำและเรียกความน่าเชื่อถือให้กลับคืนมาได้

#### 5.2.4. แนวทางการส่งเสริมบทบาทขององค์กรสื่อในการตรวจสอบข่าวลวง

สื่อมวลชนในปัจจุบันยังมีข้อบกพร่องในการตรวจสอบคัดกรองข่าวที่มาจากสื่อ  
 ออนไลน์ ที่ไม่เพียงพอ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลจึงเสนอแนวทางที่จะช่วยส่งเสริมบทบาทขององค์กรสื่อในการ  
 ตรวจสอบข่าวลวงใน 4 วิธี ประกอบด้วย 1.ระดับตัวบุคคลกรสื่อมวลชน จะต้องมีการจัดอบรม  
 ทักษะและสร้างความตระหนักรู้ในเรื่องความเท่าทันสื่อ วิธีการตรวจสอบ และบทบาทหน้าที่ของ  
 สื่อมวลชน 2.กระบวนการทำข่าว สื่อมวลชนจะต้องมีกระบวนการตรวจสอบมากกว่า 1 แหล่ง แม้  
 จะมีการแข่งขันสูงก็ตาม ต้องแลกเปลี่ยนประสบการณ์หาแนวทางแก้ไขและตั้งรับในการตรวจสอบ  
 ข้อมูลรวมถึงจัดคนมอเนเตอร์เฉพาะ 3.เครื่องมือและฐานข้อมูลสนับสนุน จะต้องจัดทำฐานข้อมูล  
 วิชาการ เครื่องมือเทคโนโลยีช่วยตรวจสอบและเว็บไซต์ให้สื่อตรวจสอบข้อเท็จจริงได้ และ 4.รัฐมี  
 การร่วมมือกับสื่อ ในการสนับสนุนเงินทุน และเปิดให้สื่อสามารถเข้าถึงข้อมูลที่จำเป็นได้

ทั้งนี้ เป้าหมายของแนวทางการส่งเสริมบทบาทขององค์กรสื่อในการตรวจสอบข่าวลวง  
 นั้น “ สื่อมวลชนไม่สามารถทำเพียงคนเดียวได้ ” แต่จะต้องมีปัจจัยแวดล้อมโดยเริ่มจากปัจจัยที่ 1  
 ตัวบุคคล บุคลากรที่อยู่ในกระบวนการข่าวแต่ละระดับ ตั้งแต่ บรรณาธิการข่าว ไปจนถึงบุคคลที่  
 มอเนเตอร์เช็คข้อมูล จะต้องรู้สารสนเทศ คือ การเข้าถึงสารสนเทศประเภทต่างๆที่ถูกจำกัดอยู่ใน  
 รูปแบบสื่อ ฐานข้อมูลออนไลน์ อินเทอร์เน็ต มัลติมีเดีย เอกสารดิจิทัล และการค้นคว้า ประเมิน  
 เครื่องมือที่เป็นเทคโนโลยีสมัยใหม่ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (อาชญญา รัตนอุบล  
 ,2549) นอกจากนี้ สื่อมวลชนจะต้องรู้เท่าทันสื่อ คือ การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของสื่อ  
 ในสังคมรวมทั้งทักษะความสามารถในการแสวงหาข้อมูลใน 4 รูปแบบ ได้แก่ การเข้าถึงข้อมูล  
 การวิเคราะห์ข้อมูล การประเมินข้อมูล และการสร้างสรรค์ข้อมูล (อุษา บิ๊กกินส์,2554) ซึ่ง  
 สื่อมวลชนต้องเข้าใจแรงจูงใจที่ส่งผลให้เกิดข่าวลวง ใน 2 ส่วน คือ 1.แรงจูงใจที่เกิดจาก “ เงิน ”  
 หรือ รายได้ 2.แรงจูงใจที่เกิดจากแนวความคิด ความเชื่อและอุดมการณ์ จึงจะทำให้มีทักษะในการ  
 วิเคราะห์ข้อมูลและประเมินเหตุการณ์ต่างๆเพื่อไม่หลงประเด็นช่วยเผยแพร่ข่าวลวง

ปัจจัยที่ 2 องค์กรสื่อ จะต้องให้ความสำคัญในการตรวจสอบมากยิ่งขึ้น โดยอย่าให้การ  
 ทำงานมิติด้านความเร็วมาทำให้การตรวจสอบผิดพลาด แม้จะสามารถแก้ไขข้อมูลความถูกต้องได้  
 ภายหลัง แต่ก็ส่งผลต่อความน่าเชื่อถือขององค์กรได้ นอกจากนั้นจะต้องกำกับดูแลกันเองในการ  
 ตรวจสอบข่าวลวง รวมถึงช่วยเหลือในการตรวจสอบข่าวลวงด้วย

ปัจจัยที่ 3 สมาคมวิชาชีพสื่อ นักวิชาการ ภาคเอกชน หน่วยงานรัฐและผู้ทรงอิทธิพล  
 ออนไลน์ จะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนการทำงานทั้งให้ความรู้ เปิดข้อมูลที่จำเป็น

ให้กับสื่อมวลชนและสนับสนุนเงินทุนช่วยพัฒนาสร้างเครื่องมือเทคโนโลยีตรวจสอบข่าวลวง เพื่อส่งผลให้การทำงานของสื่อมวลชนมีประสิทธิภาพมากขึ้น ดังนี้

สมาคมวิชาชีพสื่อ จะต้องเข้ามามีบทบาทในการช่วยตรวจสอบข่าวลวง โดยการสร้างเว็บไซต์ในการตรวจสอบข่าวลวง ซึ่งปัจจุบันมีอยู่แล้ว แต่ยังไม่ถูกเผยแพร่ให้สื่อมวลชนทั้งหมดได้รับทราบ วิธีปฏิบัติ หรือลักษณะการทำงานของเว็บไซต์ ที่จะช่วยสนับสนุนให้เกิดการขับเคลื่อนเรื่องการตรวจสอบข่าวได้อย่างรวดเร็วมากขึ้น

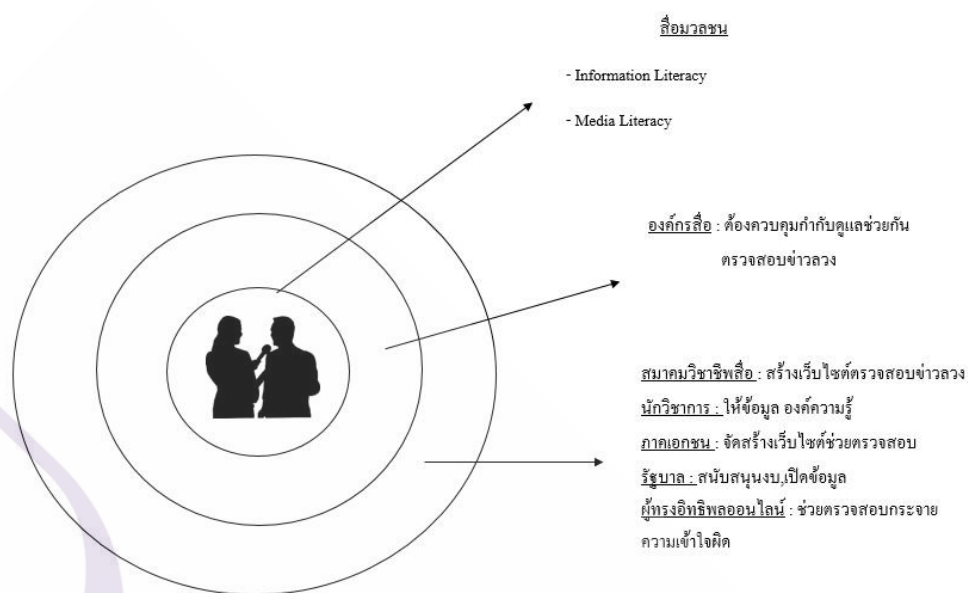
นักวิชาการ ซึ่งเป็นบุคคลที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ก็จะต้องช่วยกันสอดส่องให้ข้อเสนอแนะ แนะนำองค์ความรู้ในแง่มุมต่างๆ เพื่อให้ข้อมูลที่สื่อมวลชนพยายามเสาะแสวงหาคัดเลือก และตรวจสอบเป็นข้อมูลข้อเท็จจริง จริงๆที่จะถูกส่งไปยังประชาชน โดยไม่จำเป็นที่จะต้องกลับมาแก้ไขข้อมูลที่นำเสนอก่อนหน้านี้และประชาชนผู้รับข่าวสารจะได้รับข้อมูลที่เป็ ข้อเท็จจริงเดียว

ภาคเอกชน สามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้ ดังตัวอย่างในต่างประเทศแถบทวีปเอเชียได้อย่างประเทศอินเดีย ซึ่งก็ประสบกับปัญหาข่าวลวงที่ถูกแพร่กระจายมากในแอปพลิเคชัน วอชแอป และข้อความบนมือถือผ่านสื่อสังคมที่ผู้คนเข้าถึงได้ง่ายเนื่องจากราคาถูก ข่าวลวงจึงแพร่กระจายอย่างรวดเร็ว ยิ่งในพื้นที่ห่างไกล กลุ่มคนเหล่านั้นจะยิ่งเชื่อว่าข่าวลวงที่ถูกเผยแพร่ นั้นเป็นเรื่องจริง ภาคเอกชนมากกว่า 2 แห่งจึงลุกขึ้นมาควักเงินทุนตั้งองค์กร และจัดสร้างเว็บไซต์ในการตรวจสอบข่าวเพื่อต่อสู้กับปัญหานี้ โดยเว็บไซต์เหล่านั้นจะทำหน้าที่ตรวจสอบ และผลิต content ที่เป็นข้อมูลถูกต้อง แล้วทำอย่างไรก็ได้ให้ข้อมูลที่ถูกต้องนั้นส่งต่อออกไปให้ได้มากที่สุด (“The people trying to fight fake news in India”,2017)

ส่วนหน่วยงานรัฐ สามารถสนับสนุนด้านการเปิดพื้นที่ข้อมูลข่าวสารที่จำเป็น แต่ต้องไม่กระทบต่อความมั่นคงประเทศให้สื่อมวลชนสามารถเข้าถึงข้อมูลเหล่านั้นได้ เพื่อใช้เป็นอีกแหล่งฐานข้อมูลข้อเท็จจริงที่จะใช้เป็นมาตรฐาน ในการส่งต่อข้อมูลสู่ประชาชนที่จะเป็นไปในทิศทางเดียวกัน รวมถึงสามารถสนับสนุนเงินทุนเพื่อใช้ขับเคลื่อนในการสร้างเครื่องมือเทคโนโลยีช่วยตรวจสอบข่าวลวงให้สื่อสามารถจับปัญหาข่าวลวงออกจากโลกออนไลน์ได้

ขณะที่ ผู้ทรงอิทธิพลทางออนไลน์ ที่ประชาชนผู้รับข้อมูลข่าวสารให้ความเชื่อถือและติดตาม ก็จะต้องเป็นหนึ่งในตัวช่วยที่จะต้องสนับสนุนการทำงานของสื่อมวลชนไม่ว่าจะเป็นในแง่การช่วยกันตรวจสอบคัดกรองข่าวลวง หรือแม้กระทั่งการส่งต่อข้อเท็จจริงที่ถูกตรวจสอบอย่างแน่ชัดแล้วไปยังประชาชนผู้บริโภคข้อมูลข่าวสารให้ได้รับทราบข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น โดยไม่ตกเป็นเหยื่อของข่าวลวง

โดยสามารถสรุปปัจจัยทั้ง 3 ส่วน ได้ดังภาพที่ 5.2



ภาพที่ 5.2 การร่วมมือตรวจสอบข่าวลวง

### 5.3 ข้อจำกัดในการวิจัย

การศึกษาวิจัย การตรวจสอบข่าวลวงของสื่อมวลชนไทยในยุคดิจิทัล มีข้อจำกัดศึกษาอยู่มีการเลือกองค์กรสื่อมวลชนแม้จะเลือกมากกว่า 4 แห่ง แต่มีการจำกัดผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพียงแห่งละ 1 คน ผลการศึกษาจึงอาจจะไม่ครอบคลุมทุกประเด็นและขั้นตอนการปฏิบัติงานของสื่อมวลชนได้

### 5.4 ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนักวิจัยรุ่นต่อไป สามารถนำผลการศึกษา ใช้เป็นแนวทางการเลือกศึกษาสื่อมวลชนที่หลากหลาย หรือเปรียบเทียบการตรวจสอบข่าวของแต่ละสำนักเพื่อให้ทราบข้อความแตกต่าง หรือแนวปฏิบัติที่สื่อมวลชนควรจะปฏิบัติได้มากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะสื่อมวลชนและสมาคมวิชาชีพสื่อ ควรให้ความสำคัญกับประเด็นการตรวจสอบข้อมูลจากสื่อออนไลน์ให้มากขึ้น เพื่อป้องกันข้อผิดพลาดและเผยแพร่ข่าวลวงนั้นซ้ำ

3. ข้อเสนอแนะสำหรับประชาชน ซึ่งเป็นผู้รับข้อมูลข่าวสาร และบางครั้งก็เป็นผู้ที่เผยแพร่ข่าวลวงเช่นกัน ต้องใช้วิจารณญาณในการพิจารณาข้อมูล รู้จักคิด วิเคราะห์ และรู้เท่าทันสื่อ



**บรรณานุกรม**



## บรรณานุกรม

### ภาษาไทย

- กาญจนา แก้วเทพ.(2554).*สื่อสารมวลชน:ทฤษฎีและแนวทางการศึกษา*.กรุงเทพฯ  
 กานท์กลอน รักธรรม.(2560).*คุณคือสำนักข่าวปลอม!*” ทรัมป์จวก CNN และ BuzzFeed คือสื่อขยะ.  
 สืบค้น 8 มีนาคม 2561. จาก <https://themomentum.co/momentum-feature-fake-news-cnn-buzzfeed/>
- คมปทิต สกฤตหวง.(2561).*มาเลเซียผ่านกฎหมายต่อต้านข่าวปลอมหลุย ก่อนนายกฯ ตัดสินใจยุบสภาสุกรีนี้*. สืบค้น 16 กรกฎาคม 2561. จาก <https://thestandard.co/malaysia-just-made-fake-news-illegal/>
- จุฬาราชดำเนิน.(2017).*จุฬาราชดำเนินฉบับที่ 33-2560-หยุดตีทะเบียนสื่อ หยุดครอบงำประชาชน*. สืบค้น 8 มีนาคม 2561. จาก <https://web.facebook.com/rajdamnernbook/posts>
- ฐานเศรษฐกิจ.(2017).*ไม่ว่าใครจะเป็น “ผู้นำ” อย่างไรก็จกทหาร-ตำรวจ*. สืบค้น 8 มีนาคม 2561. จาก <http://www.thansettakij.com/content/244801>
- ฐิติพล ปัญญาธิมปนนท์.(2017).*ข่าวปลอมในไทย: คุณควรกังวลแค่ไหน?*. สืบค้น 8 มีนาคม 2561. จาก <https://www.bbc.com/thai/thailand-41438401>
- ชาลินี ธีระสุขะ.(2560).*นักข่าวยุคดิจิทัลในยุค Gen C*. สืบค้น 15 กรกฎาคม 2561. จาก <http://www.bangkokbiznews.com/news/detail/770653>
- ดร.แซนเดอร์ ฟอน เคอร์ ดินเด็น.(2560).*นักวิจัยเคมบริดจ์ คิดหา “วัคซีน” กันเชื่อข่าวปลอม*. สืบค้น 8 มีนาคม 2561. จาก <https://www.bbc.com/thai/international-38722335>
- บุบผา เมฆศรีทองคำและขจรจิต บุณนาค.(2557).*พฤติกรรมกรรบริ โภคข่าวผ่านสื่อเฟซบุ๊กของคนต่างวัยในสังคมไทย*. มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
- พรรณพิไล ปุกหุด.(2553).*กรอบในการคัดเลือกข่าวของสถานีข่าวที่เอ็นเอ็น24*.  
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย: กรุงเทพฯ
- พิจิตรา สีลาโมโต้.(2560).*ข่าวลือท่ามกลางวิกฤตการณ์ทางการเมืองในสื่อใหม่ กรณีศึกษาทวิตเตอร์*. สืบค้น 11 ธันวาคม 2560. จาก [https://www.scribd.com/document/334294719/Rumor-Analysis-Cutweet-Final-Sukosol-Final#fullscreen&from\\_embed](https://www.scribd.com/document/334294719/Rumor-Analysis-Cutweet-Final-Sukosol-Final#fullscreen&from_embed)
- วารกรณ์ สามโกเศศ. (2560).*post-truth ทำลายสังคม*. สืบค้น 16 ธันวาคม 2560. จาก <http://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/639761>

สกุลศรี ศรีสารคาม.(2554).*สื่อสังคม(SOCIAL MEDIA) กับการเปลี่ยนแปลงกระบวนการสื่อข่าว*  
(รายงานการวิจัย).มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต:กรุงเทพฯ

ศุภิสารีนอม.(2551).*การศึกษาเชิงเปรียบเทียบกระบวนการคัดเลือกข่าวการเมืองของสถานี  
โทรทัศน์สีทองทัพบกช่อง7และสถานีโทรทัศน์แห่งประเทศไทยช่อง11ในช่วงก่อนการ  
เลือกตั้ง*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ) กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

สถณี อาชวานันทกุล. (2560).วิธีจัดการกับ “ข่าวปลอม” โดัดคอมพิวเตอร์กับมาตรการทางสังคม.  
สืบค้น 11 ธันวาคม 2560.จาก<http://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/639753>

สถณี อาชวานันทกุล.(2560).*เยอรมันนี้กับข่าวปลอมบนเฟซบุ๊ก*.สืบค้น 8 มีนาคม2561.  
จาก<http://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/639914>

อลงกรณ์ เหมือนดาว. (2559).กระบวนการนำข้อมูลจากโซเชียลมีเดีย มาใช้ในการนำเสนอข่าว  
โทรทัศน์,วารสารศาสตร์มหาบัณฑิต,คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน  
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.สาขาวิชาการบริหารสื่อสารมวลชน(สารนิพนธ์ปริญญา  
มหาบัณฑิต):กรุงเทพฯ

อุษา บิ๊กกินส์.(2554).*การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ*(รายงานการวิจัย).กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย  
ธุรกิจบัณฑิต

อาชญญา รัตนอุบล.(2549).*การรู้สารสนเทศ*.สืบค้น 29 มิถุนายน 2561,  
จาก [http://portal.edu.chula.ac.th/patty\\_travel/blog/view.php?Bid=1244087950349417](http://portal.edu.chula.ac.th/patty_travel/blog/view.php?Bid=1244087950349417)

Bangkokbiznews.(2560).*เช็กก่อนแชร์'คนทันสมัยดับไฟสังคม.ครามา'*.สืบค้น 16 ธันวาคม  
2560 จาก <http://www.bangkokbiznews.com/news/detail/749877>

FakeNews.(2561).*วิกฤติการสื่อสารในยุคดิจิทัล*.มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช(สัมมนาวิชาการ):  
กรุงเทพฯ

Khaosod.(2560).*เว็บไซต์ปลอม อ้างข่าวสด นำภาพหนุ่มประกอบข่าวทำเสื่อมเสีย*.สืบค้น 17  
กรกฎาคม 2561.จาก[https://www.khaosod.co.th/monitor-news/news\\_378761](https://www.khaosod.co.th/monitor-news/news_378761)

Mthai.(2559).*หยุดแชร์ ข่าวมั่วอ้างพบสัญญาณ MH370 ยัน ไร้วีแวน*. สืบค้น 8 มีนาคม2561.  
จาก <https://news.mthai.com/social-news/453606.html>

Posttoday.(2561).*โซเชียลมีเดียอ่วม ข่าวลวงลุดยอคใช้ฮวบ*.สืบค้น 8 มีนาคม2561.จาก  
<https://www.posttoday.com/it/538684>

positioningmag.(2017).*ส่องพฤติกรรมผู้บริโภคชาวไทย สวนทางโลก 40% "เชื่อถือ" คอนเทนต์*

แบรนด์บนโซเชียลมีเดีย สูงสุดในเอเชียแปซิฟิก.สืบค้น 8 มีนาคม 2561.จาก

<https://positioningmag.com/1143576>

sunnywalker.(2560).สรุปปัญหาข่าวปลอมที่รุนแรง จนบริษัทโซเชียลต้องกลับไปรื้อนโยบาย  
ทบทวนตัวเอง.สืบค้น 8 มีนาคม2561.จาก<https://www.blognone.com/node/96867>

VOA Thai.(2016). “ข่าวปลอม”ปัญหาที่มาพร้อมสื่อสังคมออนไลน์ ส่งผลกระทบอย่างไร?

ป้องกันได้หรือไม่.สืบค้น 8 มีนาคม 2561.จาก <http://www.voathai.com/a/fake-news-solutions-nm/3618536.html>

Voicetv.(2017).พอลฮอร์เนอร์ นักเขียนข่าวปลอมชื่อดังเสียชีวิตในวัย 38 ปี. สืบค้น 5 ธันวาคม

2560. จาก <https://www.voicetv.co.th/read/527644>

#### ภาษาต่างประเทศ

Allcott and Gentzkow.(2016). *Social Media and Fake News in the 2016 Election*.สืบค้น 11

ธันวาคม 2560 จาก <http://www.nber.org/papers/w23089>

Ayeshea Perera.(2017). “The people trying to fight fake news in India”.สืบค้น16 กรกฎาคม 2561.

จาก<https://www.bbc.com/news/world-asia-india-40657074>

VICKI KRUEGER.(2016).9 questions to help you evaluate the credibility of news sources.สืบค้น

16 ธันวาคม 2560 จาก <https://www.poynter.org/news/9-questions-help-you-evaluate-credibility-news-sources>

Yariv Tsfati.(2017). Media Credibility.สืบค้น 16 กรกฎาคม 2561.จาก

<http://www.oxfordbibliographies.com>

**ประวัติผู้เขียน**

ชื่อ – สกุล

วุฒิการศึกษา

ตำแหน่งและประสบการณ์การทำงาน

นางสาวสุภาพร ศรีawangศ์

ปีการศึกษา 2556 : ศิลปศาสตรบัณฑิต

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

2556 – ปัจจุบัน ผู้สื่อข่าวอาชญากรรม

บริษัท สำนักข่าว ไอ.เอ็น.เอ็น จำกัด

